

87
મજહર ઝાતે અલ્લાહ.

લેખક:-

હરજી પુ'જા માસ્તર.

ગુજરાત વિદ્યાર્પીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૩૬૧ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મઝહરે ખાતે રાખાવે

વિષય 17028:28

મઝહરે ઝાતે અલ્લાહ

યાને
નિરાકારમાંથી સાકાર.

ખાસ શીઆ ઇમામી ઇસમાઇલી ખોળાઓ માટે

લખનાર
હરજીભાઈ પુન્ન માસ્તર.

પ્રકાશક
ધી ઇસમાઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળના
ઓ. સેક્રેટરી.

મી. મીરજી મહમદભાઈ જીવરાજ.

(આ પુસ્તકના સર્વ હક કર્તાએ સ્વાધીન રાખ્યાં છે.)
સંવત ૧૯૭૬. ઇ. સ. ૧૯૨૦. ડી. સ. ૧૩૩૮.
પ્રત ૨૫૦૦. કિંમત રૂ. ૦-૮-૦. આવૃત્તિ ૧ લી.

શ્રીકૃષ્ણ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં રતીલાલ હરજીવન પટેલે છાપ્યું
નં. ૯, અનંતવાડી મુંઝઈ, ૨.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
સાંપડવાદે
ગુજરાતી ઍપીરાઈટ-સંગ્રહ

અર્પણ પત્રિકા.

— ❦ —

મહેરબાન માનવંતા શેઠજી સાહેબ,

શેઠ હાસમલાલ જમાલ (કિસુમવાળા)

આપ મુરખી આપણી કોમમાં સંસારીક ધાર્મિક,

કેળવણીનો પ્રચાર કરવા દરેક કોશેશ તન,

મન, અને ધનથી કરોછો અને કોમીક

કાર્યોને હમેશા ઉદારતાથી નાણાની

મદદ કરોછો. એવા એવા નેક

કાર્યથી આકર્ષાઈ આ પુસ્તક

આપને અર્પણ કરું છું જે

સ્વીકારી સેવકને

આ ભા રી

કરશેાજી.

લી૦ હું છું,

આપનો શુભેચ્છક,

હરજી પુંજ માસ્તર.

શેઠ હાસમભાઈ જમાલ.

આપણે મોટા મોટા રાજાઓના કે મહાન પુરોહિતાના જીવન ચરિત્રો વાંચીએ છીએ અને તેથી તેમાંથી કેટલુંક એક જાણવાનું મળે છે. દરેક મનુષ્યના જીવનની ઘટમાલ જાણવાથી પણ તેમાંથી કાંઈને કાંઈ બોધ મળી આવે છે. અત્યારે અમે એક ખાનદાન શ્રીમંત દીનભાઈની ઓળખાણ આપવા માંગીએ છીએ કે જેઓ એક સાધારણ સ્થિતિમાંથી ઘણી આબાદીની સ્થિતિએ પહોંચવા છતાં, પોતાના વિચારો અને રીતમાતને લક્ષ્મીના દુષ્ટ વિકારોનો પટ નહીં ચડવા દેતાં પોતાના જીવનના પ્રસંગોને યાદ રાખી, પોતાના દીનભાઈઓ તરફ ઘણોજ ચાલુ ધરાવી કોમી સેવા બજાવવા સદા ઉત્સુક રહેતા આવ્યા છે.

શેઠ હાસમભાઈ જમાલ અસલ જુનાગઢ તાબે કુતીઆળાના રહીશ છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૮ ની સાલમાં થયો હતો એટલે હાલમાં તેમની ઉંમર વર્ષ ૩૮ ની છે. તેમણે કુતીઆળાની ગુજરાતી શાળામાં છ વર્ષ અભ્યાસ કરી સાત એપડી પાસ કરી સંવત ૧૯૫૨ માં શિક્ષક તરીકે નોકરીમાં રહ્યા. ચાર વર્ષ સુધી તેમણે શિક્ષક તરીકે શાળાની સેવા બજાવી; ૧૯૫૬ ના બચકર દુષ્કાળને લીધે તેવા દુઃખ પગારમાં પોતાનું બરણપોષણ નહીં થવાથી તે નોકરી છોડી મુંબઈ થઈને ઇસ્ટ આફ્રીકા તરફ ગયા.

જ્યારે કોઇપણ માણસ પોતાની ગરીબ સ્થિતિમાંથી ઉંચકી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન કરે છે ત્યારે લોકો-મિત્રો જરૂર તેને આ સ્થિતિ યાદ રાખવા કાંઈને કાંઈ મસ્કરી કહો વા મજક કહો કે હૃદય ભાવના કહો પણ કાંઈ ટકોર કરે એ સ્વભાવીક છે અને એજ મુજબ જ્યારે શેઠ હાસમભાઈ તેમની જીંદગીના પહેલાં તબક્કા રૂપ સ્કુલની નોકરી છોડી પરદેશ સીધાવ્યા ત્યારે ત્યાના તાલુકા સ્કુલના હેડમાસ્તર મીં માણેકલાલ નાનજીએ તેમની સફર સફળ ધમ્મતાં કહ્યું. “ તમે પરદેશ સિધાવો ને જો ખુદાવન્દ તંઆલા તમોને દશ હજાર રૂપીયા જેટલો લાભ આપે તો તમો સ્કુલને શું આપો?” મીં હાસમભાઈએ તુરતજ જવાબ આપ્યો કે જો મને તેવો લાભ મળે તો હું આ સ્કુલને રૂ. ૫૦૦ ભેટ આપીશ. માસ્તર માણેકલાલ નાનજીએ તુરતજ હાસમભાઈ પાસેથી લેખીત વચન લીધું. આફ્રીકા ગયા પછી ખુદાવન્દતાલાની કૃપાથી સારી સ્થિતિએ પહોંચ્યા કે તુરત શેઠ હાસમભાઈએ રૂ. ૫૦૦) નું શાળામાં ફરનીયર ખરીદી મોકલી આપ્યું.

શેઠ હાસમભાઈ આફ્રીકા પહોંચવા બાદ ત્યાના વેપારી શેઠ અલીદીનાભાઈ વીશરામની પેઢીમાં કીશુમુખાં નોકરી રહ્યા. સને ૧૯૦૫ ના અક્ટોબર માસની ૮ તારીખે જ્યારે આપણા પાક હાજર ધમામે કીશુમુ ખાને મુઆરક પધરામણી કીધી ત્યારે તેમને પાંચ વર્ષને માટે કીશુમુ જમાતના મુખી

તરીકે નિમણુંક કરી, જે હોદ્દાપર રહી તેઓ એટલા કેમ પ્રિય થઇ પડ્યા કે જમાતની વારંવાર માંગણીથી તેઓ તે માનવંત હોદ્દો આજ લગણુ ભોગવી રહ્યા છે.

આસ્તે આસ્તે તેમની જમાતની સેવા અને સખી દીલ ગુરદાએ તેમના ભાગ્યનું ચક્ર ફેરવવા માંડ્યું. તેઓએ ચાકરી છોડી ધંધો શરૂ કર્યો, તેમાં પુરતી આપાદી મેળવી. સને ૧૯૧૭ માં તેમણે કીશુમુ જમાતખાના માટે રૂ. ૧૦૦૦૦ જેવી નાદર રકમ અર્પણ કરી. સને ૧૯૧૮ માં જ્યારે મુખ્યાશા પંજેભાઈ કલપ માટે જગ્યા ખરીદવામાં આવી ત્યારે તેમાં તેઓએ રૂ. ૫૦૦૦) આપ્યા. શેઠ હાસમભાઈને ખીજા ત્રણ ભાઈ છે જેમાં તેમના નાના ભાઈ શેઠ વલીભાઈ જમાલ મુખ્યાશામાં જમાતમાં બે વર્ષ થયા મુખીનો હોદ્દો ભોગવે છે.

શેઠ હાસમભાઈએ ઉપર જણાવેલ મોટી રકમોની સખાવતો ઉપરાંત નાના નાના ખાતાઓમાં પોતાના હાથ સેંકડો વખત લંબાવ્યો છે, જેવો કે કીશુમુ ગુજરાતી સ્કુલને એઓએ અમુક મુદત માટે માસીક રૂ. ૨૦) આપવા કબુલ્યા છે. તેમજ કીશુમુ કબ્રસ્તાનના ફાળામાં અને કીશુમુ ધાર્મિક લાઇબ્રેરી ફંડમાં સારી જેવી રકમ આપી છે, તેમજ પોતાના વતન કાઠીયાવાડમાં પણ કેટલાક ખાતાઓમાં ઉદાર હાથેથી સહાય કરી છે.

સને ૧૯૦૭ માં નોકરી છોડી પોતાનો અંગત વેપાર શરૂ કર્યો અને ખુદાવંદતાલાની કૃપાથી આજ સુધીમાં તેઓએ

આફ્રીકાના જુદા જુદા સ્થળોએ પોતાના વ્યાપારનો મથકો
બનાવ્યા છે જ્યાં હાસમભાઈ જમાન કંપનીનું નામ ચાલે છે.

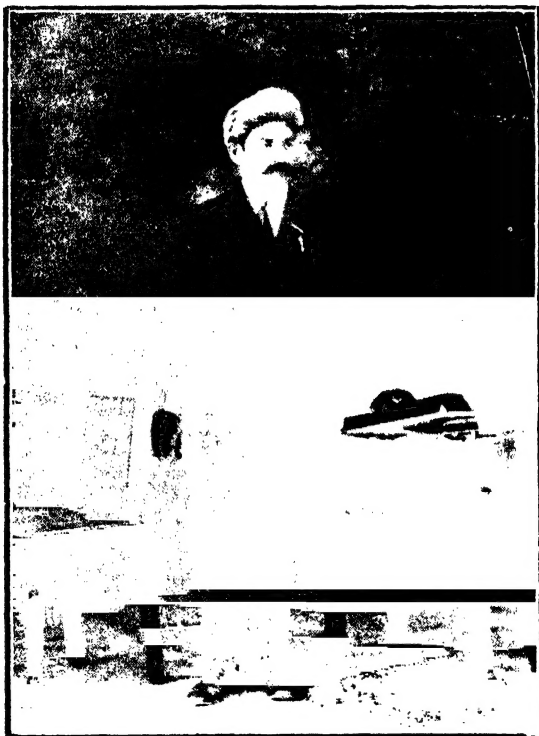
મુન્નાશા, કિસુમુ, મુમીઆસ, સીયાંરીવર, એશોમ્બોએ,
કાનકુએ, મશાકા, યુકોબામાં તેમની દુકાનો ચાલે છે.

શેઠ હાસમભાઈ ધણી કોમી દાઝ ધરાવે છે. તેઓ
કેળવણીના ખાસ હિમાયતી છે. મૈલા તેમને આવા કાર્યો
કરવા હિમત ઉત્સાહ અને લાંબું આયુષ્ય બક્ષી દીધું અને
દુનીયામાં આખાદ કરે એવી દુવા ગુનરીએ છીએ.

કર્તા.

કેળવણીના ચાલક સખી ચાલક.

શ્રી હાસમભાઈ જમાલ

અન્યાયાચાર્યા હાલ દિસન.

પ્રસ્તાવના.

આધુનીક સમયમાં આર્યાવૃત્તની મહાન બે કામના આગેવાનો ઉંચા પ્રકારની સંગીન કેળવણીનો ફેલાવો કરવાને સતત પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. તેમજ નામદાર બ્રિટીશ સરકાર પણ જેમ વધુ પ્રમાણમાં બાળક અને બાળકીઓ કેળવણી લેવા પામે તેવા ઉપાયો કરે છે. પણ હજી સુધી ધાર્મિક શિક્ષણ કેવી રીતે આપવું તે બાબતમાં બીજી ભાષ્યબંધ હિંદી કામો નિર્ણય ઉપર આવી નથી.

આપણી કામમાં આપણા સુભાગ્યે આપણા શીર છત્ર હાજર ઇમામ સર મુલ્લતાન મહમદશાહ હાતારે ઇ. સ. ૧૯૦૧ માં ફરમાવ્યું કે, “જે ગામમાં પચાસ બાળક અને બાળકીની સંખ્યા હોય ત્યાં મારા ખરચે ગુજરાતી એંગ્લો વર્નાક્યુલર અને ધાર્મિક શિક્ષણ આપવાનું ચાલુ કરે.” જે મુજબ તેઓ નામદારના ખરચે મુંબઈ, અમદાવાદ, કાઠિયાવાડમાં કચ્છ, કરાંચી, રંગુન, બાટ જલ્લો પરસયનગલ્લ વગેરે સ્થળોમાં આશરે બે થી ત્રણ હજાર બાળકો તથા બાળાઓ શિક્ષણનો લાભ લે છે.

“મઝહરે જાતે અલ્લાહ” પુસ્તક લખવાનો પ્રયાસ કરવાના હેતુ આપણા માનવંતા બોધગુરૂ પીર સદરહીન

સાહેબે આપણા વડવાઓ જેઓ પાંચસો વર્ષ પહેલાં હિંદુ ધર્મ પાળતા હતા, તેઓને પાક ઇસલામદીના હકીકતી તરીકાનો પાક શીયા ઇમામી ઇસમાઇલી દીન બતાવ્યો જેમાં તેઓએ હોંદુ મુસલમાન ધાર્મિક સાંકળથી જોડી દીધી જે હકીકતી મહાન પીરોએ પોતાના પાક રચેલા માનો અને અંચોમાંથી સર્વ હકીકત જુદે જુદે ઠેકાણેથી સંગ્રહ કરી કુરાન સરીફની આપતો, હિંદુ શાસ્ત્રોના પ્રમાણેથી ખુદાના પાક નુરે વહાદાનીયત દરેક જમાનામાં દર વખતે કયાં ક્યાં પ્રકાશીત હતું, તે આ લઘુ પુસ્તકમાં બતાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

આ પુસ્તકને શોળ પ્રકરણમાં વહેંચી નાંખવામાં આવેલ છે જેમાં ખુદાવંદતાલા ગ'જેમખશીમાંથી પોતાનું નુરેવહાદાનીયત અનાદી કાળથી મનુષ્ય જાતને હિદાયત આપવા સાર જુદા જુદા જમાનામાં જુદા જુદા શારીરીક જેમામાં પ્રકાશતું રહે છે, તેજ નુર આજ પર્યંત ૬૧૦ મોલાના ધણી સલામત હાતાર આગા સુલતાનમહમ્મદશાહમાં પ્રકાશે છે અને તે નુરના સાયામાં રહેતાર મોમીનો હિદાયત મેળવે છે.

આ પુસ્તકના લખાણ બાબતમાં મને મારા મિત્ર મી. એ. જે. ચુનારા, મી. વલીલાઈ નાનજી હુદા વગેરે ભાઈઓએ સારી સહાય આપી છે તે માટે હું તેમનો અનન્દરણ પૂર્વક ઉપકાર માનું છું.

ઈસ્માઇલી આહીત્ય ઉત્તેજક મંડળ કે જેણે આજ સુધીમાં નાના મોટા લગભગ દોઢેક દઝન પુસ્તક બહાર પાડેલ છે તેણે મારી આ બુકને પોતાના પુસ્તકોની હરોળમાં મુકવાની ઉદારતા બતાવી છે, તે માટે હું તેમનો પણ અંતઃકરણ પૂર્વક ઉપકાર માનું છું.

દરેક માણસ જીવને પાત્ર છે. મારા આ લઘુ પુસ્તકમાં નજર ચુકથી કોઈ જીલ રહી હોય તો તે તરફ દરગુજરની દ્રષ્ટી રાખવા વાંચક વર્ગને વિનંતી છે.

આ પુસ્તકના અગાઉથી થએલા આહક, આશ્રયદાતા અને ઉત્તેજકોનો મારે આભાર માનવાનું જીલવું જોઈએ નહીં તેઓ તેજ મુજબ હમેશાં ઉપકાર કરતા રહેશે એવી આશા રાખું છું.

કતલ

સાંકળિયું.

પાનું.

પ્રકરણ	૧ ગાંજે મખડીમાંથી ખુદાવંદતઆલાનું			
	જાહેર થવું	...	...	૧
„	૨ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ...	...	...	૫
„	૩ કુતુબતારો	...	...	૧૭
„	૪ ચાર કલપની ઉત્પત્તિ	...	...	૨૨
„	૫ ચાર યુગની હકીકત	...	...	૨૫
„	૬ ચાર યુગની જાણવા યોગ્ય મુખ્ય			
	ખાખતો અને તેની ટુંકી સમજણ			૫૦
„	૭ નુરેમહમદી	...	...	૬૨
„	૮ કીતાબ અને નખીઓ	...	...	૬૬
„	૯ હૃં પંજેતન પાકનું શારિરીક રૂપમાં			
	જાહેર થવું	...	....	૮૨
„	૧૦ નકલંકી અવતાર હૃં મૈલા મુરતજાઅલી૯૧			
„	૧૧ ઇસમાઇલી ઇમામોના રહેઠાણના છ			
	વિભાગમાંનો વિભાગ ૧ લો	....		૧૦૬
„	૧૨ ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ વિભાગ ૨જો			૧૧૧
„	૧૩ ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ વિભાગ ૩જો			૧૧૬
„	૧૪ ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ વિભાગ ૪થો			૧૨૩
„	૧૫ ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ વિભાગ ૫મો			૧૨૬
„	૧૬ ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ વિભાગ ૬ઠો			૧૩૩

યા અલી મદદ.

મઝહરે ઝાતે અદલાહ અને ઈમામતની સંકલના.

પ્રકરણ ૧ લું.

ગંજે મખ્ફીમાંથી 'ખુદાવંદતાલાનું' જાહેર થયું

આ સૃષ્ટીનો પેદા કરનાર પાક પરવર દીગાર છે. જે
“વહ્દહુ લા શરીફલહુ છે. તેને કોઈ મીસલ નથી. તેનો
કોઈ ભાગીઓ નથી, તે તદ્દન એકલો નિરાલો નિરંજન,
નિરાકાર અખીલ વિશ્વમાં સંચરાચર ભરપુર છે. સ્વર્ગલોક,
મૃત્યુલોક તથા પાતાળલોક, એ ત્રણે લોકમાં એક રજકણ સ-
માય એટલી જગ્યા પણ પાક પરવર દીગારનો વાસો નહી
હોય એવી મળી શકતી નથી, કારણ કે તે સર્વ વ્યાપક છે.
સર્વ વ્યાપક હોઈને તે સર્વજ્ઞ, એટલે બધી ચીજનું જ્ઞાન

ધરાવનાર છે. દરીયામાં માછલી, જમીનપર કીડા, આકાશમાં મચ્છર, આદિ કોઇ પણ તેની જાણ વગર હીલચાલ કરી શકતાં નથી એ નીરાકાર વિશ્લેષને કોઇ ઈંદ્રી નથી, કાંઇ શરીર નથી, જન્મવું વધવું તેમજ મરવું વિગેરે કોઇ ક્રિયામાંથી તેને પસાર થવું પડતું નથી. તે કોઇનો મ્હોતાજ નથી, પણ દુનિયાની સર્વ વસ્તુ તેની મ્હોતાજ છે; તેનો કોઇ પેદા કરનાર નથી, પણ સર્વ મખલુકાત તેની બનાવેલી છે; તે કોઇ પણ ઠેકાણે સમાઇ શકતો નથી, છતાં સર્વ ચીજમાં અણુના અણુમાં તે સમાએલો છે, મનુષ્યની રગ કરતાં પણ તે વધારે નજદીક છે. જેમ ખુદાવંદતાલા ફરમાવે છે:-

નાહુનુ અકરખ એલમ મીજ હખલુલ વરીદ.

અર્થ:- હું તમારી રગ કરતાં વધારે નજદીક છું.

ખુદાવંદતાલા સર્વ મખલુકાત તરફ ઘણોજ માયાળુ તથા દયાળુ છે, સર્વ જીવા જોડને રોજી આપનાર તે એકજ પર-વર દીગાર છે અને સર્વનું પાલણુ પોપણુ કરનાર ખરેખર તે એકજ રખ છે

આખી સૃષ્ટી તેનાં પાક તુરમાંથી પ્રગટ થઇ છે અને તે-માંજ આખું જગત સમાવાનું છે, જેમ ખુદાવંદતાલા ફરમાવે છે:-

કૌલિહુ તઆલા.

યા એ યવહન નફસુલ, સુતમઈન્ન તુરજઈ ઈલાર-ખએકા, રાઝીયતન, મરઝીયતન.

અર્થ:-ઓ શાન્ત પામેલા રહ તું તારા પરવરદિગાર તરફ
• ખુશ અને રાજ થઈને પાછો ફરજે.

(સુરેન્દ્ર આ. ૨૭-૨૮)

કુલે શયુન હલિકઈલાહુ વજહહુ.

અર્થ:-દરેક આદમનો રહ પોતાની જાતમાં મળશે.

કૌલન નખી.

યો કુલ્લો શઈઈન નયરજેઓ ઇલા અસ્લેહી.

અર્થ:-કુલ સીજેને પોતાની અસલીયાતમાં સમાવાતું છે.

તે એટલો બધો દયાળુ છે, કે પોતાના નેક બંદાઓને પોતાનાં
પાક નુર વડે હિદાયત કરે છે, તેના સિવાય મનુષ્યને કોઈપણ
હિદાયત કરી શકતું નથી. તેથી તે પાક રહેમાન પોતાના બંદાને
ગુમરાહીમાંથી સીધે રસ્તે દોરવા પોતાનાં નુરને હિદાયતના મહાન
સૂર્ય રૂપે નિરંતર સૃષ્ટીમાં મોકલતો રહે છે. જે નુરે હિદાયત
માટે તે પાક પરવદીગાર ફરમાવે છે કે:-

કૌલહુ તઆલા.

યહુદીલાહો યે નુરેહી મંચશાઓ.

અર્થ:-ખુદા જેને આહિ છે તેને પોતાના નુરવડે હિદાયત કરે છે.

તે પાક પરવદીગાર એ મુજબ પોતાનાં પાક નુરને હિદાયતના
સૂર્ય રૂપે આ જગતમાં પોતાના બંદાની હિદાયત માટે મોકલે
છે, જે નખી કે પેગંબર કે ઇમામ રૂપે જગતમાં

પ્રકાશી ઇન્સાનને સત્ય રસ્તા પર દોરવા સદા કોશેષ કરેછે.
જેમ મૌલા કલામમાં ફરમાવે છે કે:-

કલામે મૌલા.

જીસપર કરમ કરે વોહુ આપે, ઉસકો આપહી આપ જીન્નવે,
ઇદમ, ઉદમા, કામીલ મુરશીદ, બનકર આપ સુન્નવે.

તે પ્રમાણે તે પાકે નુરે હિદાયત આ સૃષ્ટીમાં વગર તુટવે
નિરંતર આદથી અંત સુધી કેન્દ્રની માફક પ્રકાશતું રહ્યું છે
અને રહેશે. તે પાક નુરને જીઝાવી નાંખવા કાફરો અને શેતાનોનો
અગાધ પરિશ્રમ ફાવી શકતો નથી. જેમકે કુરાનેશરીફમાં
ફરમાવેલું છે-

કૌલહુ તઆલા.

યુરીદુના લે યુતકુ નુરદલાહે, બે અફવાહે હીમ.
વદલાહે! મુતીમ્મુ નુરહી, વલ કરે હલ ફાફેફન.

અર્થ:- (અસુરો) ખુદાવંદતાલાના નુરને પોતાના મોઢાથી
જીઝાવી નાંખવા ચાહે છે, પણ કાફરો જે કે નાખુશ થાય,
તોપણ ખુદાવંદ તાલા પોતાના નુરને બરપુર રાખનારો છે.

(સુરેસફ અ૦ ૮)

પ્રકરણ ૨ જી.

સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ.

હાલના સાયન્સના મહાન વિદ્વાનોની શોધ મુજબ અને દરેક ધર્મનાં શાસ્ત્રોના કહેવા મુજબ આ પૃથ્વીની ઉત્પત્તિ લખો વરસ પહેલાં થયેલી છે. કેટલીએક જાનના મળી આવતા પત્થરો અને સમુદ્રનાં તળીયાંમાંથી મળી આવતી કેટલીએક ચીજો અને જમીનના થરો ઉપરથી વિદ્વાનોની શોધે આ પૃથ્વીની ઉત્પત્તિ લખો વરસો પહેલાંની સાબિત કરી છે.

જ્યારે આ પૃથ્વી કે તે ઉપરની કોઈપણ ચીજ તેમજ તે ખડારની ચીજો જેવીકે ચંદ્ર, તારા, સુર્ય, હવા કે આકાશ કોઈ ચીજ નહિ હતી, ત્યારે ખુદાવંદતાલાની પાક જાત ફક્ત હતી. તે પાક જાતે વિચાર કર્યો કે, હું જગતની ઉત્પત્તિ કરું જેમકે:-

હદીસે કહસી.

કુન્તો કન્ઝન મખદીઅન ફઆ હુખખતા અન આરફા ફખલુકતુલ ખલ્કા આરફા.

અર્થ:-ખુદાવંદતાલાએ ફરમાવ્યું કે હું એક છુપો ખજાનો હતો, પછી મને એવી ઇચ્છા થઈ કે મને કોઈ ઓળખનાર થાય તેથી મેં સૃષ્ટીની રચના કરી.

તેમજ એક મણીતા ફારસી શાયરે કહ્યું છે કે:-

અયત.

રખખુલ ઇંઝત અંદર ખાસ્ત દાઉદ,
કે હિકમત ચીસ્ત આમદ ખલ્કમૌઝુદ;
જવાબ આમદ કે તા ગંજે પીનહાન,
કે આંમાયમ ખીશનાસદ ઇશાન.
તુ અઝ બહુરે શનાસાઈએ ઇન ગંજ,
બગુલખન સરફરો આવર બહુર રંજ.

ભાવાર્થ:-મ્હોટા અને માનવંત ખુદા તરફથી ખાસ દાઉદ ઉપર વધ નાઝીલ થઇ અને તેમને સૃષ્ટીની રચના અને દુનીયાની ઉત્પત્તિ માટે કહેવામાં આવ્યું જે, દુનીયા તથા જગત પેદા કરવામાં ખુદાનો ખાસ હેતુ તથા ઇચ્છા એજ હતી, કે દુનીયાવાળા પોતાના કર્તા તથા પેદા કરનારને ઝોળખે અને તેની પહેજાન એટલે મારેફત હાંસલ કરે અને વળી દાઉદ અલેહી સલામ વસ્સલ્લમને તાકીદ થઇ કે તું પણ દુનીયાની જંગળો તથા ખખેડાઓથી દુર રહી ગહર અને વિચાર કરી મારું જ્ઞાન મેળવવાની કોશિષ કર.

તેમજ હિંદુશાસ્ત્રોમાં સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ માટે નીચે મુજબ વર્ણન છે:-

भगुस्मृति.

आसी दिदन्तमो भूतम प्रज्ञातम लक्षणम् ॥
 अप्रतर्क्यम विज्ञेयम्प्रसुप्तमिव सर्व्वतः ॥ ५ ॥
 ततः स्व यम्भूर्भगवान व्यक्तो व्यञ्जयन्निदम् ॥
 महाभूतादिवृत्ताजाः प्रादुरासीत्तमोनुदः ॥ ६ ॥
 योसावतीन्द्रियग्राह्यः सूक्ष्मोऽव्यक्तः सनातनः ॥
 सर्व्व भूतमयोऽचिन्त्यः सएवस्वयमुद्रभौ ॥ ७ ॥
 सोभीध्याय शरीरात्स्वात्सिमृक्षुर्विविधाः प्रजाः ॥
 अप एव ससजा दौतासु बीजमवासृजत् ॥ ८ ॥
 तदण्डम भवद्भैमंसहस्रांशुसमप्रभम् ॥
 तस्मिन्जज्ञेस्वयम्ब्रह्मासर्व्वलोकपितामहः ॥ ९ ॥
 आपो नारा इतिप्रोक्ता आपो पै नरसूनवः ॥
 तायदस्यांयनं पूर्व्वतेन नारायणः स्मृतः ॥ १० ॥
 यतत्कारणमव्यक्त नित्यं सदसहान्मकम् ॥
 तद्विमृष्टः सपुरुषो लोकेब्रह्मोनकीर्त्यते ॥ ११ ॥
 तस्मिन्नण्डे स भगवानुषित्वा परिवत्सरम् ॥
 स्वयमेवात्मनो ध्यानात्तदण्डमकरोद्विधा ॥ १२ ॥
 ताभ्यांसशकलाभ्यांश्चदिवम्भूमिश्चानिर्ममे ॥
 गध्येव्योम दिश आष्टावेषां स्थानञ्च शाश्वतम् ॥ १३ ॥

અર્થ:-જગતની શરૂઆતમાં સર્વત્ર અંધકાર પ્રસરેલો હતો, તેમજ તે, ઇન્દ્રિયોથી અદૃશ્ય, અચિન્દ્ય, અચિન્ત્ય અને જાણી ન શકાય તેવું એક આકાર રહીત જાણે નિંદ્રામાં લીન હોય તેવું તત્વ હતું. (૫)

પછી પરમાત્મા સ્વયંભુ પોતાની મહાન શક્તિ વડે તેજ (તુર) રૂપે ઉત્પન્ન થયા. અર્થાત્ જગતના લયનો કાળ પૂર્ણ થવાથી તહેનો પુનઃ જન્મ થયો અને અવ્યક્ત અને ઇન્દ્રિયોથી અજ્ઞાન એવા સ્વયંભુએ આપો આપ ઉત્પન્ન થઇને મહાપંચ-તત્વોને ઉત્પન્ન કરી પોતાના સામર્થ્ય વડે જગતને ઉત્પન્ન કરવાને માટે તેજ પ્રકાશ રૂપે પ્રગટ થઇ અંધકારનો લય કર્યો. (૬)

હે મહાત્માઓ! આ સ્વરૂપ જેને આપણે સ્વયંભુ કહી ગયા અને જે આપોઆપ પ્રકાશ (તુર) રૂપે ઉત્પન્ન થયા તે ઇન્દ્રિયો વડે અસ્પર્શ્ય અને અગોચર છે અને અવ્યક્ત હોવાથી અસ્પષ્ટ જણાય છે. આવા સુક્ષ્મ, અવ્યય રહિત, સનાતન અને સર્વ વ્યાપક મુમુક્ષોને અચિન્ત્ય પરમાત્માનું ફક્ત યોગાભ્યાસ થાને (મારફતી) મનથી ધ્યાન કરી શકે છે.

પોતાનાજ શરીરમાંથી ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારની પ્રજા ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છાથી તેમણે આરંભે જળ ઉત્પન્ન કરી પોતાની અપાર શક્તિ વડે તે તત્વમાં ઉત્પન્ન કરવાના જીવોના બીજ મુક્યાં.

પાણીમાં મુકેલા આ બીજનું કાન્તીમાં અસંખ્ય કિરણો-
વાળા સૂર્ય સમાન એક સુવર્ણતું ઈંડું બન્યું, અને આ દેવી
ઇડાની અંદરથીજ પરમાત્મા આખી સૃષ્ટીના પિતા (મૃષ્ટા)
રૂપે બ્રહ્મા. અવતારે જન્મ પામ્યા (૯)

પરમાત્માના પુરૂષ-“નર”-શરીરમાંથી ઉત્પન્ન થયાને લીધે
જળને “ નારા ” કહેવામાં આવે છે અને તહેમાં અયન
કહેતા આશ્રય લઇને જન્મ પામેલા પરમાત્માના અવતારને
નાર અયન=નારાયણ એવી સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે. અ-
ર્થાત જળને વિશે જેનું સ્થાન છે તે. (૧૦)

ઉપર પ્રમાણેનો પરમાત્માના પ્રથમ સ્વરૂપે જગતના નિત્ય
તેમજ સત અસત કારણના કારણ રૂપે ઉત્પન્ન થએલો અવ-
તાર તેજ આ જગતનો મુળ પુરૂષ છે, અને જીવમય તેવા સૃષ્ટીમાં
“બ્રહ્મા” એજ ઉપનામે વ્યાપ્ત છે. (૧૧)

જળમાં ઉત્પન્ન કરેલા કાન્તીમાં સૂર્યથી પણ ચડે આખી
સુવર્ણમય ઇડાની અંદર પરમાત્મા પોતે એક વર્ષ સુધી રહ્યા
અને તે પછી પોતે ધ્યાન ધરી તેનાથી સરખા વિભાગ કરી
બહાર નીકળ્યા. (૧૨)

આ પ્રમાણે કરેલા વિભાગ દરેકનાં મોહાટા તત્વો બના-
વ્યા એકનું સ્વર્ગ અને બીજનું મૃત્યુલોક બનાવ્યા અને
મધ્યમ ભાગમાં જ્ઞાણયો (સમુદ્ર નદિ) આકાશ અને આદિ
દિશાઓ બનાવ્યા. (૧૩)

તેમજ ઇસ્લામી કિતાબોમાં સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ માટે નીચે મુજબ વર્ણન છે:-

૬. રસુલીલલાહે ફરમાવ્યું છે કે:-

“ સબકે આગે અલ્લાહો તઆલાને નુર મેરા પએદા કીયા, હઝાર બરસ તક, કે એક રોજ ઉસ જહાંકા ઇસ જહાં કે હઝાર બરસકે બરાબર હએ. જેસાકે અલ્લાહો તઆલાને ફરમાયા હએ?

‘ એક દીન તુમારે રબકે નજદીક હઝાર બરસકી બરાબર હએ, ઇસ દુનીઆંકે બરસોંસે જે તુમ ગીનતે હો ’.

“યો નુર મેરા કુદરતે ઇલાહીસે અઝમત વ ખુઝર્ગી ઇલાહીકી મુશાહેદા કરતા ઔર તસબી વ તવાફ ઔર સીઝદએ ઇલાહીમેં મસરૂફ રહેતાથા. x x x ઉસ નુરે મુહમ્મદ મુસ્તફાને બારા હઝાર બરસ તક આલમે તજ્જીદીમેં ખુદાકી ઇબાદત કી. ફીર હક તઆલાને ઉસ નુરકો ચાર કીસમ કરકે અરસકું પએદા કીયા, દુસરી કીસમસે કલમકું, તીસરી કીસમસે ખુદેસ્ત ઔર ચોથી કીસમમે આલમે અરવાહ ઔર સારી મખલુકકો ખલુક કીયા”.

અર્થ:-૬૦ મહમદ મુસ્તફા (સં) એ ફરમાવ્યું કે:-

“સર્વથી પહેલાં ખુદાવંદતાલાએ મારું નુર પેદા કર્યું.”
તે નુરે હળર વરસ સુધી કે જે વરસોનો એક દિવસ આ
દુનિયાના હળર વરસ જેવડો છે. જેમ ખુદાવંદતાલા
ફરમાવે છે:-

‘તમારા પાંચણુદાર (રબ) ની આગળ આ દુનીયાનાં
વરસો જે ગણો છો તેવા હળર વરસ જેવડો એક દિવસ છે’.

તે મારું નુર ખુદાવંદતાલાની કુદરત, મોટાઈ, અને
ઇઝતની સ્તુતિ કરતું હતું, અને બંદગી અને સ્તુતિ અને
ખુદાવંદતાલાને નમન કરવામાં મશગુલ રહેતું હતું (યાને
તપ કરતું હતું.) * * *

એ તરે મહમદ મુસ્તફાએ બાર હળર વરસ સુધી
આલમે તજરૂદીમાં ખુદાવંદતાલાની બંદગી કરી, ત્યાર બાદ
ખુદાવંદતાલાએ તે નુરનાં ચાર ભાગ કરીને અરશને પેદા
કર્યું, બીજાથી કલમને, ત્રીજાથી બહેસ્ત અને ચોથાથી
આલમે અરવાહ અને તમામ સૃષ્ટી પેદા કરી.

આપણાં પાંચ ઇસમાઇલી શાસ્ત્રોમાં સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ માટે
નીચે મુજબ વર્ણન છે:-

કલામે પીર,

તો મુનીવર બાઈ, આ પ્રથમ સામીજીએ પેદા કીયા,
એ બાઈ જ્યારે હતા તે ધંધુકાર;

ત્યારે ખીજો તે હતો કાંઈ નહિ,
અને એક હતા તે નિરાકાર રે. (૧)

તો મુનીવર ભાઈ, ત્યારે સામીજીએ મનમાંહે એમ ધર્યો,
અને સંસાર સૃજ્યાનું આચાર;
ત્યારે મુખમાંહેથી કીણુનો ગોટો કાઢ્યો,
તેમાંથી કીધો તે ઇંડાનો આકાર રે. (૨)

તો મુનીવર ભાઈ, તે ઇંડો શાહે ઉપાવ્યો,
અને તેને હાથમાંહે તે રાખ્યો કેટલીક વાર;
ત્યાં સામીજી તે ઘેઠા અહંકારમાં,
અને ત્યાં ઇંડો ઉપર તે ધર્યો ખ્યાર રે. (૩)

તો મુનીવર ભાઈ, તે ઇંડો જુલાવે સામીજી અપણા હાથમાં,
અને તેને કીધો બહુ વીસ્તાર;
ત્યારે સામીજીનાં મનમાં એમજ આવ્યું,
કે આ ઇંડામાંથી તે કઈં ઉત્પત્તી અપાર રે. (૪)

તો મુનીવર ભાઈ, ત્યારે સામીજીએ મનમાંહે વિચાર્યું,
જે આ ઇંડાં માંહેથી શું શું કઈં આકાર;
ત્યારે સામીજીએ સાત તળક જમીનના ઠેરાવ્યા,
અને દશ આશમાનનું તે રાખ્યો વિચારરે (૫)

તો મુનીવર ભાઈ, ત્યારે અહંકાર કરતાં સામીજીએ,
ઇંડો ઉંચો ચડાવ્યો

તે માંહેથી થયો દશ આશમાનનો આકાર;
ત્યાંથી ઈંડું નીચે આદ્યું,

તેમાંથી થયા સાત તળક જમીનના તેણીવારે (૬)

તો મુનીવર ભાઈ, ત્યાં સામીજીએ પોતાની કુદરત
માંહેથી પેદા કર્યા,

અને આ જમીન આશમાનનો આકાર;
ત્યારે સામીજી તો ફરી બેસી રહ્યા,
તે કેટલાએક જુગ નિરાકાર રે. (૭)

તો મુનીવર ભાઈ, ત્યારે સામીજીએ પોતાનાં નુર
માંહેથી ઉપાવ્યા,
અને સામીજીએ બીજી તે સીરજી મુરત ચાર,
આ ત્યા એક પીંડ પોતા તણું
અને પાંચેઈ તનનો એક અવતાર રે. (૮)

અર્થ:-હે મોમીનો ! જ્યારે ધંધુકાર (મહાપ્રલય) હતો
અને પોતે એક નિરાકાર સિવાય બીજું કંઈ નહિ હતું, ત્યારે
પ્રથમ ખુદાવંદતાલાએ (શું) પેદા કર્યું ? (૧).

હે મોમીનો ! ત્યારે ખુદાવંદતાલાએ મનમાં એવો વિચાર
કર્યો કે હું સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ કરું. તેથી મ્હોડાંમાંથી શીણનો
એક ગોટો કહાડ્યો તેમાંથી ઈંડાંનો આકાર અનાવ્યો. (૨).

હે મોમીનો! ખુદાવંદતાલાએ તે ઇંડું પેદા કરી ઘણા વખત સુધી હાથમાં પકડી રાખ્યું અને ખુદાવંદતાલાએ પોતાની ધુનમાં એસી ઇંડાં ઉપર ઘણુંજ હેત ધર્યું. (૩).

હે મોમીનો! ખુદાવંદતાલાએ તે ઇંડાંને પોતાના હાથમાં ઝુલાવી ઝુલાવી તેનો ઘણો ફેલાવો કર્યો અને ખુદાવંદતાલાએ વિચાર કર્યો કે આ ઇંડાંમાંથી ઘણી તરેહની ઉત્પત્તી કરે. (૪).

હે મોમીનો! ત્યારે ખુદાવંદતાલાએ મનમાં એમ વિચાર કર્યો કે આમાંથી શું શું બીજું બનાવું, ત્યારબાદ ખુદાવંદતાલાએ સાત જમીન તબક્ક અને દશ આસમાન (પેદા કરવા) નો ધરાદો કર્યો. (૫)

હે મોમીનો! ત્યારે ખુદાવંદતાલાએ પોતાની ધુનમાં એ ઇંડાંને ઉંચે ઉડાડ્યું અને તેમાંથી દશ આસમાન પેદા કર્યાં ત્યાંથી તે ઇંડું નીચે આવ્યું અને તેમાંથી જમીનના સાત તબક્ક (પાતાળ) પેદા થયા. (૬)

હે મોમીનો! ખુદાવંદતાલાએ પોતાની કુદરતમાંથી સાત જમીન અને સાત આસમાન (એ મુજબ) પેદા કર્યાં અને ત્યારબાદ કેટલોએક વખત સુધી નિરાકાર રહ્યા. (૭)

હે મોમીનો! ત્યારબાદ ખુદાવંદતાલાએ પોતાનાં તુરમાંથી બીજી ચાર મુરત પેદા કરી અને પાંચમા તરીકે પોતે રહી એ પાંચે તન (પંજતન)નું એકજ સ્વરૂપ રાખ્યું. (૮)

તેમજ સતવેણી નામના ગ્રંથમાં કહેલું છે કે:-

પહેલા સુરીજન નિરીજન હોતા,
આદ્ય અંતમાંહે તેજ જ હોતા. (૧)

તથ જ તેજ ખીંખ ઉપાયા,
સાદ શબ્દ સખમાંહે સમાયાં. (૨)

આદ્ય અંત હોતા અકેલા,
તખતો સતગુર સુરીજનકે લેલા. (૩)

ઈસ ખેલ જે નર કેરા,
તખતો સતગુર ને સતારાં. (૪)

નહિ તથ રીત નહિ તથ રાતા,
નહિ તથ નામ નહિ તથ જાતા. (૫)

પહેલા અપના પીંડ ઉપાયા,
સો તન માંહેથી નુર નીપાયા. (૬)

સોઈ નુરકા સતગુર હુઆ,
તથ પીછે ફીર રચના કીયા. (૭)

સારી હિકમત સતગુરને કીતી,
ઉપના ફીરસ્તા તથ ખાતાં ખીતી. (૮)

આગે આદ્ય ફીરસ્તા સાથાં,
સો સખ હુએ અપણી જાતાં, (૯)

રે તુંડી સાચા સાંઢીયા પીયુજી.

આપ નિરીજન ઉપના, અને આપે ઉપાઈ જાતરે;
આપસ માંહેથી ઉપના. સો સતગુર સતારા સાથરે. (૧)

એ મુજબ પુદાવંદતાલાની એક જાત નિરાકાર હતી તેમાંથી પ્રથમ તુરે મહામહા યાને બ્રહ્મા ઉત્પન્ન કર્યા અને તેમાંથી આ સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ થઇ.

પ્રકરણ ૩ જી.

કુતુબ તારો.

આપણા પાક ઇસમાઇલી શાસ્ત્ર ઉપરથી આપણે જાણી શકીએ છીએ કે, ખુદાવંદતાલાએ નુરે મહમદી ઉત્પન્ન કર્યું. તે સાથે તે પાક નુર પાંચ તનમાં એકજ સ્વરૂપે રહ્યું, જેને કુતુબ તારા તરીકે જણાવેલ છે. જેમકે:-

કેતેક જુગ તો સતારા રહ્યા,
ઉસકા ભેદ કીને ન લહ્યા. (૧)

આપો આપ સૃજનહારા,
પાંચે તન શાહાકા સિણુગારા. (૨)

સીતેર સેહેસ ખરસ જે હોઇ,
ઉપસે સતારા અગોચર સોઇ. (૩)

તબ તો ફીરસ્તા કરતા કામા,
ઉસકા કહીએ જીખરાઇલ નામા. (૪)

તબ તો સતગુરૂ અગોચર હોતે,
ઉસકી તેજમાંહે ફીરસ્તે ન પોતે. (૫)

પીછે રચના રચી અપાર,
પીંડમાંહે ઉપના સુરીજનહાર. (૬)

તબહી રચ્યા ધંધુકાર,
પાંચે તનકા કીયા વિસ્તાર. (૭)

તીન મુરતકી જુગત અપાર,
શક્તિ સાથે રચ્યા સંસાર. (૮)

વેદમાંચે અગોચર ન્યારા,
તીસકા એ હુચે સકલ પસારા. (૯)

રેતુંહી.

આપસ તન ઉપાયા, સો તેજ પીંડજ માંચેરે,
બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને રૂદ્ર, શક્તિ સો તન હોતા તાંચેરે. (૨)
તેમજ,

તો મુનીવરભાઈ, આપણા માથા મુખારકના નખી મહમદ
મુસ્તફા કર્યા,
અને મૌલા અલી પોતે અલી અવતાર;
આ સીના મુખારકની તે હૃં બીબી ફાતમા,
અને નુર ચરમ જે તેના હજરત ઈમામ હસન
વ હુસૈન દીલ ઠારે.

અર્થ:-હે મોમીનો! પોતાનાં માથા મુખારકના હૃં
નખી મહમદ મુસ્તફાને બનાવ્યા. અને પોતે અલી રૂપે

•થયા અને સીના (છાતી) મુખારકની હૃં બીબી ફાતમા અને આંખોના બે તારા હૃં ઇમામહસન તથા હૃં ઇમામ હુસૈન દીક્ષને ઠંડક આપનારા બનાવ્યા.

એ મુજબ આ પાંચે તન (પંજતન) એકજ નુર સ્વરૂપ તરીકે કુતુબતારા તરીકે આખી જગતને જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ આપતું રહેતું હતું.

એ નુરી સીતારો સીતેર હજાર વરસ સુધી પ્રકાશી પાછો સિતેર હજાર વરસ સુધી અસ્ત થઇ જતો, જેમકે:-

આપો આપ સીરજશુહારા,

પાંચે તન શાહાકા શણુગારા.

સિતેર સહુઅ બરસ જે હોઇ,

ઉપસે સિતારા અગોચર હોઇ.

(સતવેણી નાની).

આ વિષે કસસુલ અ'બીઆમાં નીચે મુજબ હકિકત છે.-

“ એક વખત જુઆઇલ વહી લઇને હૃં નબી મહમદ (મુસ્તફા સૃં) પાસે આવ્યા હતા, ત્યારે હૃં બીબી ફાતમા એ તેમને “આઆજી” કહીને બોલાવ્યા; આથી જુઆઇલને માહું લાગ્યું અને તે વિષે હૃં બીબી ફાતમાને “આઆ” કહી બોલાવવાનું કારણ પુછ્યું. જેના જવાબમાં હૃં ફાતમા જોહારાએ પોતાના પિતાજીને પુછવા જણાવ્યું, જે

ઉપરથી જીઆઈલે હ૦ નખી સાહેબ પાસે અર્જ ગુજારી અને મજકુર કારણ પૂછ્યું. જેના જવાબમાં હ૦ નખી સાહેબે તેને સ્વાલ કર્યો કે “ હે જીઆઈલ ! તમારી પેદાયશ અગાઉ કઈ ચીજ હસ્તીમાં હતી ? ” હ૦ જીઆઈલે જવાબ આપ્યો કે:-

કુતુબકી તરફ સિતારા જો થા,
ખુદાકે હુકમસે નીકલતા વો થા
શુઝરતે જબ સાલ સિંતેર હજર,
વોહ આતા થા હોકર તુલુઅ એકવાર.
શુરખ હોકે સાલ સિંતેર હજર,
જો હોતે તો આતા વહી રખ શુમાર
યકીન ઉસ સિતારેકો દેખા હું મેં,
શુ સિંતેર હજર ઈસ વજહ ઉસકે તાંહી
કહું ઉમર મેરીકા કબલગ ખયાન,
કહા મુખતેસર સખ તુમહેરે અયાન.

(તુર નામે રસુલે મકયુલ)

ભાવાર્થ:-કુતુબ તારો સિંતેર હજર વરસ ઉગતો તથા સિંતેર હજર વરસે આયમતો હતો. એવી રીતે સિંતેર હજર વખત મેં તેને ઉગતો-આયમતો જોયોછે. મારી ઉમર વિષે આ દુક વર્ણુ ન મેં આપ્યુંછે, બાકી આપ નખી સાહેબને સર્વ રોશનછે.

ફરી હ૦ નખી સાહેબે સ્વાલ કર્યો કે “ તે કેવો હતો ? ”
તેના જવાબમાં જીઆઈલે જવાબ આપ્યો કે:-

કહે જીવ્યાઈલ અએ રસુલે ખુદા,
અવલ ઉસકે સરપે એક તાજ થા.
થે કાનુમેં દો દુર અજબ જે બહા,
ગલેમેં લી ઉસકે એક હાંસ થા.

(નુર નામે રસુલે મકબુલ.)

અર્થ:-જીવ્યાઈલ કહે છે કે, હું ખુદાવંદતાલાના રસુલ, પહેલાં
તો તેનાં (કુતુબ તારાના) માથાપર એક તાજ હતો, કાનમાં
અજબ જે અમુલ્ય મોતી હતાં, અને ગળામાં એક હાર હતો.

આ જવાબ સાંભળી હ૦ નબી સાહેબે જવાબ આપ્યો કે-

અવલ તાજ મુજ સરપે થા સો અલી,
દોનુ દુર હએ બેશક “હસન ઓર હુસેન;”
ગલેમેં જે હંસલી મેરી “નુર અએન ફાતમાં.”

(નુર નામે રસુલ મકબુલ)

અર્થ:-પહેલાં મારા માથા પર જે તાજ હતો, તે હ૦
મૌલા મુરતઝા અલી હતા, બન્ને મોતી હસન અને
હુસેન હતા, એમાં શક નથી; અને ગળામાં જે હાર હતો,
તે મારી આંખનું નુર ફાતમત ઝાહરા હતાં.

એ મુજબ હ૦ નબી સાહેબે જીવ્યાઈલને સમજાવ્યું કે,
અમો પંજતન પાકના નુરની પેદાશ તમારા અમાઉની છે કે જે
નુર “કુતુબ તારા” માં પ્રકાશી રહ્યું હતું અને તેથી, હ૦ ફાતમત
ઝાહરાએ “ચાચાજી” કરીને બોલાવ્યા તે બ્યાજબી હતું.

પ્રકરણ ૪ થું

૪ કલપની ઉત્પત્તિ.

આપણે ઉપર જોઈ ગયા કે ખુદાવંદતાલાતું પાક નુર પ્રથમ નિરંજન નિરાકાર હતું, અને તે પાક જાત વિના કોઈ પણ સ્ત્રીજ હસ્તી ધરાવતી ન હતી. ત્યારબાદ ખુદાવંદતાલાએ પ્રથમ પોતાના નુરમાંથી પ્રદ્યા (નુરે મહુમદી) ને ઉત્પન્ન કરી આ સૃષ્ટીની રચના કરી.

એ મુજબ એક કરણમાં ત્રીસ જુગ એ મુજબ આઠ લાખ કરણ વહી ગયા, જેમાં અનંત કોટી જીવોનો પ્રદ્યા (યાને નુરે (મહુમદી) ની હિદાયતથી ઉદ્ધાર થયો. જે વિષે આપણા પાક શાસ્ત્રોમાં નીચે મુજબ વર્ણન છે:-

“ તારે આઠ લાખ કરણ મધે સામી તમે અનંત કરોડ દેવ નારાયણે નીપાળ્યા હો સામીજી ! તારે આઠ લાખ કરણમધે જુગ એક ધારજાંતે હો સામીજી ! ત્યારે ૩૦ જુગ મળી મજમે એક કરણ મધે પુરણ પરવતાંતે હો સામીજી ! ત્યારે આઠ લાખ કરણ મધે સામી તમે અનંત જીવ નિસ્તાર્યા હો સામીજી ! ”

(મુળ ગાવંત્રી)

આપણને જે નુરે હિદાયતની સીલસીલાખંધ સાંકળ
 • આપણા મહાન બોધગુરુ પીર સદરદીને રચી આપી છે, જે
 મજકુરે જમાના પછીથી શરૂ થાય છે. એટલે કે ૩ કરણના
 જમાનામાં ખુદાવંદતાલાના ૧૭ અવતાર રૂપે ખુદાઈ નુર આ
 જગતમાં પ્રકાશી અસંખ્ય લોકોને હિદાયત કરી ગયેલ છે.

જેનાં નામ:-

૧-અહુણાદ.	૯-	નુર.
૨-અલખ.	૧૦-	તેજ.
૩-નામનીલ.	૧૧-	જળ.
૪-અનીલ.	૧૨-	ક્રમળ.
૫-સુત.	૧૩-	અદલુદ.
૬-સાન.	૧૪-	જામ.
૭-નાન.	૧૫-	તત્વ.
૮-ઝાન.	૧૬-	પ્રેમતત્વ.
૧૭-આદ પુરૂષ.		

ત્યારબાદ આદ પુરૂષના નાબી ક્રમળમાંથી ચાર કલપના જમા-
 નામાં નીચેના અનુક્રમે શારરિક રૂપમાં પોતાના નુરને ઝહુર કર્યું.

(૧) કલપ પહેલો “ જાએલા ”

આ કલપમાં ખુદાવંદતાલાનું નુર ચાર રૂપે પ્રકાશી,
 નવાણું કરોડી જખને હિદાયત કરી મોક્ષ ગતિએ પમાડયા.
 તે ચાર રૂપના નામ નીચે મુજબ:-

(૧) હવ, (૨) કવ; (૩) ધરમ, (૪) કેશવ.

(૨) કલપ ૨ જે “ ક્ષાએલા .”

આ કલપમાં ખુદાવંદતાલાનું તુર ૩ રૂપે પ્રકાશી, છપન કરેડ મેઘમાળને હિદાયત કરી મોક્ષ ગતિ બક્ષી તે ૩ રૂપના નામ:-

(૧) તઉણાદ, (૨) ઉતરા; (૩) હરીનક.

(૩) કલપ ૩ જે “ અરજા ”

આ કલપમાં ખુદાવંદતાલાનું પાક તુર એ રૂપે પ્રકાશી અત્રીસ કરેડ કીનરને હિદાયત કરી મુક્ત કર્યા. તે એ રૂપના નામ:-

(૧) પશરવા, (૨) અંત અતીત

(૪) કલપ ૪ થો “ ખલીકા.

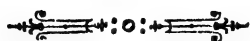
આ કલપમાં ખુદાવંદતાલાનું પાક તુર ૧ રૂપે પ્રકાશી તેત્રીસ કરેડ દેવતાને હિદાયત કરી અમર પદ બક્ષ્યું, તે રૂપનું નામ:-

(૧) પ્રેમરૂપ.

એ મુજબ ૪ કલપમાં કુલ ૧૦ રૂપે ધલાહી તુરે ઝહુર થઇ. ઉપર જણાવ્યા મુજબ જીવોને મુક્તિ બક્ષી.

મજકુર ૪ કલપનો જમાનો ખલાસ થતાં ખુદાવંદતાલાએ ૪ જીગનો જમાનો મુકરર કરી તેમાં દશ રૂપે પોતાના તુરને ઝહુર કરી કેવી રીતે અને કેટલા જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો તે આ પછીના પ્રકરણમાં આપવામાં આવેલ છે

પ્રકરણ ૫ મું

ચાર જુગની હકિકત.

—(૦)—

ચાર જુગના કુલ ૪૩૨૦૦૦૦ વરસો મળી એક ચોકડી કહેવાયછે અને તેને બ્રહ્માનો એક દિવસ ગણવામાં આવેછે. જ્યારે બ્રહ્માનો દિવસ હોયછે, ત્યારે સર્વ સૃષ્ટી મૈજુદ રહેછે, પણ જ્યારે બ્રહ્માની રાત્રી થાયછે, ત્યારે સર્વ ચીજ પોતાની જાતમાં સમાધ જાયછે યાને સર્વ ચીજનો લય થાયછે. તે વખતને મહાપ્રલય પણ કહેવામાં આવેછે. છેલ્લા મહાપ્રલય બાદ ખુદાવંદતાલાએ જે છેલ્લી ચોકડી ઉત્પન્ન કરી. તેના ૪ જુગનાં નામ નીચે મુજબ છે:-

(૧) કર્તા, (૨) ત્રેતા; (૩) દુઆપુર, (૪) કલજુગ.

એ મુજબ ચારે યુગનો છેલ્લો જમાનો ખુદાવંદતાલાએ ઉત્પન્ન કરી તેમાં પોતાનાં પાક નુરને હિદાયતના સૂર્ય ૩૫ સદા પ્રકાશતું રાખી અસંખ્ય કરોડો જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો. એ હિદાયતી સૂર્યને હિંદુશાસ્ત્ર અવતાર કહેછે, જ્યારે ઇસ્લામી શાસ્ત્ર તેને મઝહરે આતે અદલાહ કહે છે કે જે, નબી, પેગમ્બર કે ઇમામ રૂપે દુનીયામાં હિદાયતના સૂર્ય માફક ઝળકી જગતમાં અજ્ઞાન રૂપી અંધકારનો નાશ કરેછે.

એ મુજબ અનેક અવતારો અગર તો જુદા જુદા એક લાખ અને ચોરાસી હજાર પેગંબરને કે જુદાજુદા ઇમામો થવાથી અનેક ઇશ્વર ગણાતા નથી પણ તે સર્વમાં એકજ ખુદાઇ હિદા યતનું નુર પ્રકાશે છે અને તે પાક નુરનેજ ખુદાવંદતાલા તરીકે હકિકતી જ્ઞાન ધારવનારા ગણેછે, તેથી અણુસમજી અને નાદાન માણસો તેમ ગણનારાઓને મુશરીફ યાને ખુદાવંદતાલાનો બાગીયો ગણુનરા અગરનો અનેક ખુદાને માનનારા ગણી ખોટો આરોપ મુકેછે, પણ વાસ્તવિક રીતે તેમ ગણવું તે તેવા જાહેલોની ઓછી સમજનુંજ પરિણામ છે. આટલા ખુલાસા બાદ હવે પછી જે જે અવતારો તેમજ ઇમામોનું વર્ણન આવે છે, તેમાં જે કાંઈ આપણને સંબંધછે તે ફક્ત ખુદાવંદતાલાના પાક હિદાયતી નુર સાથેજ સંબંધ છે તે પાક નુર ધરાવનારા અવતારો અંશાઅવતાર તરીકે હિંદુ શાસ્ત્રોમાં ગણાયછે અને ઇસ્લામમાં તેમને હિદાયતના મહાન સૂર્ય૩૫ પેગંબરો કે ઇમામો ગણેછે.

એ મુજબ ખુદાવંદતાલાની બનાવેલી મખલુકતને પોતાની બ.પા અને રહી મુજબ જુદી રીતે પણ એકજ ચીજની ઓળખ આપીછે.

હવે ચાર જુગમાં કેટલા પાત્રો થયા તથા દશ મુખ્ય અવતારોએ શું શું કર્તવ્યો કર્યાં ? તે ટુંકમાં વર્ણન આપીશું.

દરેક મુખ્ય અવતાર સાથે એકેક દૈત્ય મુકરર કરેલો છે, જેમ ખુદાવંદતાલા ફરમાવે છે:-

સુરતુમ ફેરકાન આયત ૩૧.

જઅહના લેકુલે નખિયયિન અકુવમ
મેનલ મુજરેમાન.

અમે દરેક પેગમ્બર માટે પાપીઓ (દેત્યો) માંથી એક
દુશ્મન મુકરર કર્યો છે

એ મુજબ દશ અવતારે દશ દેત્યોનો સંહાર કરી ભકતો
નો ઉદ્ધાર કરેલ છે.

(૧) કર્તા યુગ

આ યુગમાં ખુદાવંદતાલાનું પાક તુર નીચે મુજબ ઝહુર થયું:-

(૧) મચ્છ-મુખ્ય અવતાર રૂપે સંખાસુર નામના
દેત્યને મારી બ્રહ્માજીના હરાયેલા ચાર વેદ બ્રહ્માજીને સોંપ્યા
અને મુખ્ય ભકત તરીકે રૂપ મુગત થયા.

મચ્છાવતાર પછી ૮ નીચે મુજબ પાત્રો થયા:-

(૧) મનાએક	(૫) ભરેસપન
(૨) અજમેર	(૬) અસુઅમીતર
(૩) અગરસેન	(૭) પહિતર
(૪) એછાકિત	(૮) પડવીર

પડવીરથી ફેરલ મુખ્યાવતારનો જન્મ થયો અને તે
રૂપે મધુકીટક નામના દેત્યને મારી દેત્યોનો સંહારી દેવોનો
તેમના ત્રાસથી બચાવ કર્યો. તે અવતારમાં ભકત તરીકે
અમરીખ ગણાયછે.

ફેરલ અવતાર પછી ૬ પાત્રો નીચે મુજબ થયા.

(૧) ભીસરીયાત	(૪) અગરસેન
(૨) દીખીયાત	(૫) કદીમ
(૩) પ્રજપત	(૬) દોઝેત્ર

દોઝેલથી વારાહનો અવતાર જાહેર થયો અને મોર દાણવને મારી પૃથ્વીનો ખચાવ કર્યો. આ અવતારમાં મુખ્ય ભક્ત તરીકે ધ્રુવ ગણાયછે.

વારાહ અવતાર પછી નીચે મુજબ ૮ પાત્રો થયા:-

(૧) કૈશવ	(૫) ખલીકૃત
(૨) ખત્રીવસ	(૬) ગોતમ
(૩) અસાવ	(૭) અંત
(૪) ઉનસ	(૮) હરીકતક

તેનાથી નરસિંહનો જન્મ થયો.

નરસિંહ નામે ચોથા અવતાર રૂપે પ્રહ્લાદ ભક્તનો, અનેક દુઃખ આપનાર હરણાકંસનો વધ કરી દેવોનો નાશ કર્યો અને પૃથ્વીપરથી પાપનું બળ ઓછું કરી ધર્મનો ફેલાવો કર્યો.

એ મુજબ કર્તા યુગમાં કુલ ચાર અવતારે ચાર દેવને મારી ચાર ભક્તો અને મુખી પ્રહ્લાદ સાથે ૧૫ કરોડમાંથી પાંચ કરોડ જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો. આ યુગમાં વન દાગ હતો એટલે મુડદાંએને અવલ મંજલે પહોંચાડવા વનમાં છોડી દેવામાં આવતાં. આ યુગનું પ્રમાણ સતર લાખ અઠાવીસ હજાર વરસનું હતું.

આ યુગમાં ગુરૂ પ્રહ્લાદ હતા અને જપ શ્રી નરસિંહનો જપવામાં આવતો. આ યુગમાં ઘટપાટ સોનાના હતા તથા

દાન કુંજર એટલે હાથીનું અપાતું. મુખ્ય વૃત્ત તરીકે સોમ વારી એકાદશી પાળવામાં આવતી. કુલે જીવે પંદર કરોડી મુખી પ્રલહાદ નીચે હતા. જેમાંથી પાંચ કરોડી મુક્તિ પામ્યા તથા પાંચ કરોડી આવાગમણુ એટલે ફરીથી દુન્યામાં રહ્યા અને પાંચ કરોડ દોઝખમાં ગયા.

(૨) ત્રેતા યુગ

નૃસિંહ અવતાર પછી પાંચ પાત્રો થયા:-

(૧) મનાએક

(૩) રેપક

(૨) કઉચક

(૪) કેશવદણુ

(૫) કેશવરખ

અને તેનાથી વાએમણનો જન્મ થયો.

અવતાર ૫ માં વ.એમણ.

બળ નામે એક મહાન રાજા થયો, તેણે પોતાના ગુરુ શુકને પૂછ્યું કે " હું મહારાજા મને એવો ઉપાય બતાવો કે જેથી હું ત્રણે ભુવામાં મોટો ગણાઉં".

બળના આવા વચન સાંભળી શુકે કહ્યું કે " હું બળ રાજા! ધર્મ દાન પુનથી સર્વ વસ્તુ આધિન થાય છે, માટે તું હોમયજ્ઞ કર".

પોતાના ગુરુના એવા વચન અનુસાર બળરાજાએ હોમ યજ્ઞ શરૂ કર્યો, અને અનેક બ્રાહ્મણોને સોના રૂપાનાં દાનો

કર્તા'. દેવ લોકોએ વિચાર કર્યો કે, જે બળરાજ યજ્ઞોના પુન્યથી મહાન પદવી મેળવશે તો દેવોને ધણું દુઃખ દશે તેથી, વિષ્ણુ પાસે આ આખતની સ્તુતિ કરી, બળનો નાશ કરવા અરજ કરી. જે ઉપરથી વિષ્ણુ વરદાતાર બ્રહ્મણ્યું ઠીંગણરૂપ ભ્રમ બળને ત્યાં આવ્યા. અને યાચના કરી.

બળ રાજાએ મગરૂરીથી જવાબ આપ્યો “ માંગો, રાંગો જે માંગો તે આપવા તૈયાર છું, આજે બળરાજ ત્રુષ્ટમાન થયો છે.”

બળરાજના ગુરુ શુકે બળ રાજાને ચેતવણી આપી કે, વિચાર કર, આ બ્રહ્મણ નથી. સાધારણ યાચક નથી, પણ ત્રીલુવનનો પતિ વિષ્ણુ વરદાતાર છે. માટે તેના પગમાં પડ.”

મગરૂર બળરાજાએ પોતાનાં ગુરુનાં વચનનો અનાદર કરી, ફરી વાએમણને ઇચ્છીત ચીજ માંગી લેવા કહ્યું. આથી વાએમણે (ઉંઠકમ) સાડાત્રણ કદમ પૃથ્વી, મઠી બાંધવા માટે માંગી, બળ રાજાએ તુરત પાણીની ઝારી મંગાવી દાન આપતાં પાણી દેવા લાગ્યો પણ પોતાના શિષ્યનો નાશ થતો જોઇ, ગુરુ શુકે ઝારીનાં નાળવામાં પ્રવેશ કરી પાણી પડતું અટકાવ્યું, પણ બળ રાજાએ તુરત નાળવામાં દર્ભની સળી નાંખી જે શુકની આંખમાં લાગી અને આંખમાંથી જળની ધાર થઇ. ત્યારથી શુક કાણો થયો કહેવાયછે. પાણીથી દાન આપતાં સાથેજ વાયમણે વેરાટ સ્વરૂપ ધારણ કરી, ત્રણ

કદમમાં આખી પૃથ્વીને માપી લઇ, અર્ધા કદમની બળ પાસે માંગણી કરી. બળે તે માટે પોતાનું શરિર અર્પણ કર્યું પણ તે શરિર ટકાવવા જોટલી પૃથ્વી બળ પાસે નહિ હોવાથી, પોતાનાં કરેલાં પુન્યપર પોતાની દેહને અધર રાખી અર્ધું કદમ લેવા કહ્યું. જે ઉપર વાયમણ પગ રાખતાં બળ રાજ પાતાળમાં આહ્વેયો ગયો, જ્યાં બળને પાતાળનું રાજ્ય આપી તેનાં પૂન્યની કદર કરી પણ અહંકારથી પોતાનું રાજપાટ, દાનપુન્ય સર્વ નાશ થયું.

અવતાર ૬ઠો પરશુરામ.

વાએમણ અવતાર પછી નીચે મુજબ પાત્રો થયા:-

- ૧-માનઘાતા   ૩-એશરીન
૨-પ્રથમ જએ   ૪-જવલગન

અને તેનાથી પરશુરામનો જન્મ થયો.

જવલગન રૂપી પોતાની સ્ત્રી રેણુકા સાથે વનમાં તપ કરતા હતા. એક દિવસ રેણુકાનો લાઇ સહસ્રા અર્જુન મુસાફરી કરતાં કરતાં ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને પોતાનાં લાવ-લસકર સાથે તેજ વનમાં પડાવ નાંખ્યો.

રેણુકા હંમેશા જળ લેવા નદી કિનારે જતાં, અને કપડાંમાં જળ બાંધી લાવતાં. સત્યનાં અને ધર્મનાં જોરે કપડાં માંથી પાણી ગળી જતું નહિ. રેણુકા હમેશ મુજબ આજે

પણ નદી કિનારે જળ લેવા આવ્યાં નદી કિનારે પડેલ લાવ લશ્કર અને પાદશાહી ઠાઠ જોઇ, પુછતાં ખબર મળી કે, પોતાનો ભાઇ સહુસ્રા અર્જુન આજે આ વનનો મહેમાન થઇ રહ્યા છે. એથી રેણુકાને વિચાર થયો કે મારો ભાઇ આજે મારે ત્યાં મહેમાન થઇ આવ્યો છે, પણ મારી પાસે કંઇ નથી કે હું તેની મહેમાનગીરી કરું. એમ વિચારી કહ્યું કે:-

હોત મુજ ઘેર રાજ તો,
ભાઈને જમાડત હું આજ.

તપશ્ચર્યા ધન કરતાં રાજ્ય ધનને વધુ મહત્વતા આપતાં રેણુકાનું વસ્ત્ર આજે જળ ધરી શક્યું નહિ. રેણુકા નિરાશ થઇ પોતાના પતિ પાસે આવી સર્વ હકિકત કહી. આથી તપેશ્વરી જમદગ્નિ ઋષિએ કામધેનું ગાય એક દિવસ માટે સ્વર્ગમાંથી માગી લીધી અને રેણુકાને તેના ભાઇની મહેમાનગીરી કરવા આમંત્રણ આપવા જણાવ્યું.

સહુસ્રા અર્જુન પોતાની બહેનનાં આમંત્રણથી અજાણ થયો અને વનમાં તપ કરતાં પોતાના બહેન બનેલીને પોતાનો પાદશાહી ડોળ બતાવવા અને તપ કરતાં રાજ્ય સુખ કેટલું વધારે છે, એ બતાવવાના હેતુથી પોતાનાં સર્વ લાવલશ્કરને જમદગ્નીને ત્યાં મહેમાનગીરી લેવાનો હુકમ ફરમાવ્યો.

યોગ્ય સમયે સર્વ લાવ લશ્કર જમવા માટે બેસી ગયું અને જમવાનું પીરસાવા લાગ્યું. કુદરતી મીઠાંનો અજાણ કરી

મઢીમાથી અપ્પુટ નીકળવા લાગ્યાં. આ જોઇ સહસ્રા અર્જુન તાળુબ થયો અને આવી અલૌકીક ચીજની તપાસ કરવા પોતાના કેટલાએક બાતમી અનુચરોને હુકમ કર્યો, જે ઉપરથી તેણે જાણ્યું કે કામધેનુ ગાય આ અપ્પુટ ભોજન આપનારી છે અને તેથી તે કામધેનુ ગાય લેવાની તેની ઇચ્છા થઇ. આ ઇચ્છા ઋષીને જાણાવતાં ઋષીએ તે ગાય ઈંદ્રની હોવાનું જાણાવ્યું, પણ રાજ્યમાં મસ્ત બનેલા દૈત્યે તેની દરકાર નહિ કરતાં જાપરદસ્તીથી ગાયને લઇ ગયો.

જમદગ્ની (જવલગ્ન) ઋષી બહુ દિલગીરી થયા. પોતાનો પ્રતાપી દૈવી પૂત્ર પરશુરામ બહાર દુર ગએલા હતા તેમનું સ્મરણ કર્યું. જે ઉપરથી જરા વારમાં પરશુરામ હાજર થઇ પિતાના ફરમાનની રાહ જોતા ઉભા. પિતાએ હુકમ કર્યો:-

પહેલાં મારો આ માતા તોએ,
જેનાથી સર્વે વિધનનજ હોએ.

જે સાંભળતાંજ પરશુરામે પોતાની માતા ઉપર ફરસી ચલાવી, માતાનું સિર ધડથી જુદું કરી, પિતા તરફ આજ્ઞા-ક્રિતપણું સાબિત કર્યું. જે બાદ બીજા હુકમ માટે અર્જુન કરતાં ઋષીએ સર્વ હકિકત વિસ્તારથી કહી. જે સાંભળી એકવીસ વાર પૃથ્વી નક્ષત્રી કરવાનું પણ લીધું અને પિતાને શાન્ત કર્યા, જેથી પોતાના આજ્ઞાંકીત પૂત્ર ઉપર અતિ ખુશી થયા અને ઇચ્છીત વસ્તુ માંગવા કહ્યું, જે ઉપરથી પરશુ-

રામે પોતાની માતાને સજીવન કરવા વિનતી કરી. રૂપીએ તપનાં બળથી રેણુકાને સજીવન કર્યાં.

સહસ્ત્રા અર્જુને શીવ પાસે તપ કરી હજાર હાથ મેળવ્યા હતા અને દરેક હાથમાં હજાર હજાર હાથીનું બળ મેળવ્યું હતું. પરશુરામે સર્વ હાથ કડસીથી જેમ વૃક્ષની ડાળો કુહાડાથી કાપે તેમ, કાપી નાંખ્યા અને દૈત્યને ઠાર કર્યો.

પરશુરામે પોતાની પ્રતિજ્ઞા મુજબ એકવીસ વખત ક્ષત્રીયોની સાથે યુદ્ધ કરી, ક્ષત્રીયોનો નાશ કરી, મગર અને બેલા ક્ષત્રીયોનો તોર ઉતાર્યો.

(૭) રામાવતાર.

પરશુરામ પછી નીચે મુજબ પાત્રો થયા:-

૧-તુલ,	૩-ગુરુઆત	૫-અલીક
૨-રૂગ	૪-કુંભ	૬-અન્નેપાલ
	૭-દશરથ	

અને તેનાથી રામચંદ્રજીનો અવતાર થયો.

દશરથ રાજા અયોધ્યામાં રાજ્ય કરતા હતા, તેમને કૌશલ્યા, સુમીત્રા તથા કૈકયી નામે ૩ સ્ત્રી હતી. કૌશલ્યાથી રામ, સુમીત્રાથી લક્ષ્મણ અને કૈકયીથી ભરત અને શત્રુઘ્ન એ મુજબ ૪ પુત્રો થયા.

સર્વથી મોટા રામ હોવાથી યુવરાજ હતા. તેમને યુવ-
રાજપદ આપવા માટે દશરથ રાજાએ અમુક દિવસ મુકકર
કર્યો. યુવરાજપદ આપવાના દિવસે ભરત અને શત્રુઘ્ન
પોતાને મોસાળ ગયા હતા.

કૈકયીને મંથરા નામની દાસીએ સમજાવ્યું કે, જો
રામને રાજ્ય મળશે તો તમે ઓરમાન માના હોવાથી તમારો
ધડો થશે નહિ તેથી તમારા પૂત્ર ભરત અને શત્રુઘ્નને
રાજ્ય મળે એવી યુક્તિ કરો. એ મુજબ અનેક તરેહથી
સંમજાવવાથી કૈકયીએ દશરથ રાજાને પ્રપંચથી વચનથી
બાંધી પોતાના પૂત્રોને રાજ્ય મળે અને રામને ૧૪ વરસ
વનવાસ મળે એવી માંગણી કરી.

રામે જ્યારે આ વાત જાણી, ત્યારે અતિ દિલગીર થયા
અને તુરતજ પોતાના પિતાનાં વચન ખાતર વઢકલ ધારણ
કરી, વનમાં જવા તૈયાર થયા, તેમની સાથે તેમના ભાઈ
લક્ષ્મણ તથા તેમની સ્ત્રી સીતાજી પણ વનમાં ચાલી નીકળ્યાં.
લોકો અને માતાઓના કલ્પાંત વચ્ચે ત્રણે જણે ગંગા ઉતરી
વનવાસ જવા ચાલી નીકળ્યાં.

રાજા દશરથ આ માંગણીથી અતિ ખિન્ન થયા અને
રામનાં જવાથી બેહોશ થઈ ધરણી પર ઢળી પડ્યા અને
એ દુઃખમાંજ પોતાના પ્રાણ છોડ્યાં.

જ્યારે આ વાતની ભરત તથા શત્રુઘ્નને ખબર પડી ત્યારે
તેઓ બંણાજ દિલગીરી થયા અને પોતાની માતાને બંણાજ ઠપકો

આપ્યો. રામને લેવા તેઓ રામની પાછળ ગયા પણ એક વચની રામ પાછા ન ફર્યા. અંતે ભરતે રામ વનવાસથી આવે ત્યાં સુધી ત્યાંજ તપ આદરવા નિશ્ચય કર્યો અને શત્રુઘ્ન રામની પાદુકા (મોજડી) લઈ સિંહાસન પર રાખી પોતે રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યા.

રામ, લક્ષ્મણ અને સીતા વનોમાં સ્થળે સ્થળે મુકામ કરતા તથા પોતાના પ્રિય ભક્તોને દર્શન આપી પાવન કરતા દક્ષિણ તરફ ચાલ્યા અને વનમાં પોતાનો મુકામ નાંખ્યો.

સુપર્નરેખા નામની રાક્ષસણી રાવણની બહેન થતી હતી, તેણે આ બે રાજકુંવરોને જોયા અને રામ ઉપર મોહિત થઈ. સુપર્નરેખાએ મોહની રૂપ ધારણ કરી, રામ પાસે પ્રેમ યાચના કરી, પણ રામે એક પત્નિવૃત્ત પાળનાર જણાવી કુંવારા લક્ષ્મણને વરવા જણાવ્યું, જે ઉપરથી સુપર્નરેખા લક્ષ્મણ પાસે ગઈ, પણ રામના ઇસારાથી લક્ષ્મણે સુપર્નરેખાના નાક તથા કાન કાપી લીધા.

નાક અને કાન વિનાની સુપર્નરેખા પોતાની ફરીયાદ રાવણ પાસે લઈ ગઈ અને સાથે સીતાના સ્વરૂપના વખાણ કરી, રાવણને સિતાનું હરણ કરવા ઉશ્કેર્યો. પોતાની બહેનના નાક કાન કાપનાર રામ-લક્ષ્મણને એકદમ ઠાર કરવા રાવણે મોઢું દળ મોકલ્યું, પણ રામ અને લક્ષ્મણની દૈવી શક્તિ આગળ તેમાંનો એક પણ રાક્ષસ ખજર આપવા પણ બચવા

પાખ્યો નહિ અને એ વખત રાક્ષસી દળની એવી સ્થિતિ થઇ. તેથી રાવણે છળ કપટથી પોતાનું વેર બાળવાનો વિચાર કર્યો.

રાવણ મહિસ નામના રાક્ષસને સાથે લઇ વનમાં આવ્યો અને મહિસને સુવર્ણ મૃગ બનાવી રામને તે તરફ રોકવા વિચાર રાખ્યો.

સુવર્ણ મૃગ બની મહિસ વનમાં ચરતો સીતાજીને નજરે પડ્યો અને તે મૃગને મારી તેની કાંચળી કરાવવાની હઠ સીતાજીએ રામ પાસે લીધી. રામે સીતાજીને અનેક રીતે સમજાવ્યાં, પણ સ્ત્રી હઠ આગળ હતાશ થઇ લક્ષ્મણને સીતાજીની સંભાળ સોંપી રામ મૃગ પાછળ ગયા, પણ પ્રપંચી મૃગે રામના સ્વરમાં મદદ માટે લક્ષ્મણનો પુકાર કર્યો. જે સાંભળતાં સીતાએ લક્ષ્મણને રામની મદદે જવા હુકમ કર્યો.

રામને ત્રીલોકમાં કોઇ મારનાર નથી, એમ અનેક તરે-હથી લક્ષ્મણે સીતાને સમજાવ્યાં, પણ સીતાએ અનેક દુર-વચનો કહી લક્ષ્મણને રામ પાછળ મોકલ્યા. આ તકનો લાભ લઇ રાવણે સીતાનું હરણ કર્યું અને લંકામાં અશોક વનમાં રાક્ષસણીયોના તાજામાં કેદ કર્યાં.

રામે, લક્ષ્મણને સીતાને એકલી છોડવા માટે સખત કપકો આપ્યો. સ્થાને આવી જોતાં સીતાને ગુમ થયેલ જોઇ રામ દીલગીર થયા, અને સીતાની શોધ માટે નિકળી પડ્યા.

ફરતા ફરતા કુટ પરવત પાસે આવ્યા, જ્યાં તેમને સુગ્રીવ, તથા હનુમાન નામે વાંદર યોદ્ધા મળ્યા, તેમણે સીતાની ભાળ આપી અને સુગ્રીવે રામને જણાવ્યું કે જો “મારા ભાઈ વાળીને મારી કીસ્કંધાનું રાજ્ય મને અપાવો તો સીતાને મેળવી આપવા હું મદદ કરું.” આ ઉપરથી વાળીને મારી સુગ્રીવને કીસ્કંધાનું રાજ્ય સોંપ્યું અને હનુમાન, વાળી પુત્ર અંગદ અને સુગ્રીવ તથા અસંખ્ય વાનર સેના સાથે લંકા ઉપર ચડાઈ કરવા નિશ્ચય કર્યો.

પ્રથમ હનુમાનને ભાળ કહાડવા લંકા મોકલ્યો, જે બાદ સમુદ્રપર પાળ બાંધી સર્વ સૈન્ય સાથે લંકા પર ચઢાઈ કરી, જેમાં રાવણ સાથે યુદ્ધ કરી રાવણ વગેરે રાક્ષસોને મારી સીતા મેળવી.

લંકાનું રાજ્ય વિભિક્ષણ નામના ભક્તને સોંપ્યું અને સીતાને લઈ રામ ૧૪ વરસનો વનવાસ ભોગવી અયોધ્યા આવ્યા અને રામ રાજ્ય કર્યું.

(૮) કૃષ્ણાવતાર.

રામાવતાર પછી નીચેના પાત્રો થયા:—

૧ પદ્મ. ૩ વીરપાર.

૨ જશવદણ. ૪ વાસુદેવ.

અને તેનાથી શ્રી કૃષ્ણ કાનનો જન્મ થયો.

શ્રી વાસુદેવની સ્ત્રી દેવકીજી હતી. દેવકીજીને બાઇ કંસ મહાન રાજા હતો. કંસ રાજા રૈયત ઉપર અત્યંત ગુલમ ગુમરતો અને ખુદાવંદતાલાની બંદગી કરનારને દુઃખ દેતો. એક દિવસ તેણે જોશીયોને બોલાવી પૂછ્યું કે “મારું મોત શાથી છે?” જોશીયે કહ્યું કે, તારા બાણેજના હાથથી તારું મોત છે. આ સાંભળી કંસે પોતાના ખુદન અનેવીને એકદમ કેદમાં પુરી દીધા અને તે ઉપર સખ્ત ભખ્તો રાખ્યો. દેવકીનાં ૭ બાળકનો કંસે નાશ કર્યો. આઠમાં શ્રી કૃષ્ણ જન્મતાંજ વાસુદેવને કહ્યું:-

ઉઠો વાસુદેવ ઉભા થાઓ,
અમને લઇને ગોકુળમાં જાઓ,

એ મુજબ વાસુદેવ શ્રી કૃષ્ણને લઇ ગોકુળમાં ગયા. દૈવી શક્તિથી પહેરગીરો કે દરવાનોને આ ખબર ન પડી તેમ, વાસુદેવને કૃષ્ણને ગોકુળ લઇ જવામાં કાંઇ હાની ન પહોંચી. ગોકુળમાં તેજ વખતે નંદ નામના એક મોટા ગોપને ત્યાં પૂત્રીનો જન્મ તેજ વખતે થયો હતો. શ્રી કૃષ્ણ નંદને સોંપી તેની પુત્રીને ઉપાડી વાસુદેવે દેવકીજીને સોંપી. સવારમાં કંસને ખબર પડતાં કંસે બાળીકાને પથર પર પટકી મારી નાંખતાં બાળીકા બોલી:-

“હે કંસ! તું મને શું કામ મારે છે? તારો હરીફ તો ગોકુળમાં પહોંચી ગયો છે.” એમ કહી વીજળી થઇ આકાશમાં આવી ગઇ.

કંસને હવે મોટી ચિંતા પેડી અને બાળક કૃષ્ણને મારવા અનેક પ્રયત્નો આદર્યા. પુતના નામની રાક્ષણીને થાને ઝેર ચોપડી કૃષ્ણને ધવરાવી મારી નાંખવા પ્રયત્ન કરી, ગોકુળ મોકલી. પણ દૈવી શક્તિથી શ્રી કૃષ્ણે તેને ચુસી લઇ, ખોખું કરી જમીન પર ફેંકી દીધી. તે પછી અનેક રાક્ષસો મોકલ્યા પણ સર્વનો શ્રી કૃષ્ણ તથા તેમના ભાઇ બળદેવે નાશ કર્યો. અંતે જ્યારે શ્રી કૃષ્ણની ૧૨ વરસની ઉંમર થઇ ત્યારે કંસે કૃષ્ણ તથા બળદેવને મથુરા ખેલાવ્યા અને મલ યુદ્ધનો અખાડો રચ્યો પણ તેમાં અનેક મસોને શ્રી કૃષ્ણે મારી નાંખ્યા અને અંતે કંસને પકડી મલયુદ્ધ કરી હાર કીધો અને પૃથ્વીનો ભાર ઉતાર્યો.

શ્રી કૃષ્ણે દૈત્ય કંસને મારી મથુરાનું રાજ્ય તેના પુત્રને સોંપ્યું. મોટી ઉંમર થતાં શ્રી કૃષ્ણે પોતાનું રાજ્ય દ્વારકામાં સ્થાપ્યું અને છપન કોટી જાદુ સાથે રહેવા લાગ્યા. કંસને તેમજ કેટલાએક દૈત્યોને મારી અધર્મનો નાશ શ્રી કૃષ્ણે કર્યો. પણ હજી પૃથ્વીના અનેક રાક્ષસો તથા દુષ્ટો હતા, તેમનો નાશ કરવા શ્રી કૃષ્ણે પાંડવોને મદદ કરી, પાંડવો હથુ તે કાર્ય આરંભ્યું.

હસ્તીનાપુરમાં શાન્તનુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને ચિત્રગંદ અને વિચિત્રગંદ પુત્રો થયા, તેના ધૃતરાષ્ટ્ર, પાંડુ તથા વિદુર નામે ૩ ભાઇઓ થયા. ધૃતરાષ્ટ્ર અંધ હતો,

પણ મોટા હોવાથી તે હસ્તીનાપુરનો રાજા થયો. પાંડુ નાનો પણ બહાદુર હતો, તેણે અનેક મુદ્દે જીતી રાજ્યમાં વધારો કર્યો. વિદુર ભક્ત હતો અને તેથી તે પોતાનો સધળો વખત ભક્તિમાં ગાળતો.

ધૃતરાષ્ટ્રને ગાંધારી નામની સ્ત્રીથી ૧૦૦ પુત્રો થયા અને તેઓ કૌરવો કહેવાયા તેમાં સર્વથી મોટો દુર્યોધન નીચ અને દુષ્ટ તથા રાજ્ય લોભી હતો, પાંડુને પાંચ પુત્રો થયા યુધિષ્ઠીર ભીમ, અર્જુન, સહદેવ તથા નિકુળ.

યુધિષ્ઠિર સત્યવાદી પ્રમાણિક તથા ધર્મિષ્ઠ હોવાથી તેને ધર્મ પણ કહેતા. ભીમ બળવાન અને શુરો હતો, અર્જુન બાણાવળી અને વિર હતો, સહદેવ જોશ જોવામાં એકો હતો, નિકુળ વરણાંગી પણ બળવાન અને મહાન યોદ્ધા હતો, તેણે પૃથ્વીને ૩ વખત ટચ્છી આંગળી ઉપર રાખી તોળી હતી એટલું બળ હતું.

પાંડુ રાજાના મૃત્યુ બાદ સર્વ રાજ્ય દુર્યોધને પચાવી પાડ્યું. પાંડવોએ અડધો ભાગ આપવા માંગણી કરી, પણ દુર્યોધને માન્યું નહિ. પણ બિંબ, દ્રોણ વગેરે મહાન પુરૂષોની સમજાવટથી અર્ધ રાજ્ય અપાવી ઇંદ્રપ્રસ્થમાં મોકલ્યા. જ્યાં રહી પાંડવો પોતાનું અર્ધ રાજ્ય ભોગવવા લાગ્યા, પણ દુર્યોધન તે જોઈ શક્યો નહિ અને તેથી પ્રપંચથી લાક્ષાગ્રહમાં પુરી બાળી

નાખવાના ધરાદાથી લાક્ષાગ્રહને દવ લગાડયો. “ સીધા હોય રખ તો જખ મારે સખ ” તે મુજખ પાંડવોનો તેમાં બચાવ થયો અને ત્યાંથી છુપા વેસે વનમાં ચાલ્યા ગયા. ત્યાં અનેક દૈત્યોને મારી ભીમે પૃથ્વીનો ભાર ઓછો કર્યો. ધ્રુપદની કુંવરી દ્રૌપદીના સ્વયંવરમાં કાપડીના વેસે જતાં મચ્છ વધમાં અર્જુનને સર્વ રાજ્યોની આંજી નાખી દ્રૌપદીને જીત્યા. દ્રૌપદીને લઇ ધરે આવતાં ભીમે આ વધામણી આપતાં પોતાની માને કહ્યું. “અમે એક ચીજ જીતી લાવ્યા છીએ.” કુંતાએ જોયા વગર પાંચે જણને સરખે ભાગે વહેંચી લેવા કહ્યું. આ સાંમળી પાંડવો વિમાસવા લાગ્યા અને અર્જુન દ્રૌપદીને સ્વયંવરમાંથી જીતી લાવેલ છે, એમ માતાને જણાવ્યું. માતાએ પોતાનું વચન પળે અને યોગ્ય લાગે તેમ કરવા કહ્યું. અંતે પાંચે જણે દ્રૌપદીને પરણવું એવો ઠરાવ થયો અને તે મુજખ જાહેર રીતે દ્રૌપદી એક સાથે પરણી અગ્નીમાં પ્રવેશી સતિત્વના બળથી બહાર નીકળી પાંચે સાથે લગ્ન કરી પાંચે પાંડવોની પત્ની ગણાવા છતાં સતી ગણાઇ.

દ્રૌપદીના પરણવાથી પાંડવો જાહેરમાં આવ્યા અને દુર્યોધન સાથે રાજ્ય બાબતમાં વિદિ ચાલી, જેમાં પાંડવોને પાશ્વ ઇન્દ્રપ્રસ્થનું રાજ્ય મળ્યું અને ત્યાં સુખચેનથી રહેવા લાગ્યા. ઇન્દ્રપ્રસ્થમાં પાંડવોએ રાજ્યસુયજ કર્યો, જેમાં હજારો અસુરોનો પાંડવોએ નાશ કરી, યજ્ઞ પરીપૂર્ણ કરી પોતાની કિર્તિને ઓદીશ ઝળાવી.

પાંડવોની કિર્તિનો ઝળકાટ દુર્યોધન જોઇ શક્યો નહિ અને તેથી પાંડવોને પ્રપંચથી જુગાર રમાડી પાંચે પાંડવોને તેમજ રાજ્યપદ દાવમાં જીતી લીધાં, અંતે દ્રૌપદી પણ દાવમાં જીતી ભર સભામાં બોલાવી, દુર્યોધને દુસ્મનીથી વસ્ત્ર ઉતારવાનો પ્રયત્ન કર્યો પણ સતીની વ્હારે શ્રી કૃષ્ણે આવી ગુપ્ત રીતે ૯૯૯ ચીરો પૂર્યા અને સતીની લાજ રાખી. ધૃતરાષ્ટ્રે પાંડવોને દાસત્વમાંથી મુક્ત કર્યા, પણ ૧૨ વરસ વનમાં જવાનું અને તેરમા વરસે ગુપ્ત રહેવાનું નકી હ્યું અને તે મુજબ પાંચ પાંડવો અને દ્રૌપદી વનમાં ચાલી નીકળ્યાં.

વનમાં અનેક રાક્ષસોનો નાશ કર્યો અને પૃથ્વી પરથી અધર્મનો તથા બુદ્ધનો નાશ કર્યો. ૧૨ વરસ પુરાં થવા બાદ તેરમું વરસ પાંચે પાંડવો વિરાટ નગરમાં (જે હમણાં ઘોળકા નામે ઓળખાય છે ત્યાં) ગુપ્ત વેસે રહ્યા.

વિરાટને ૧૦૦ સાળા હતા, જે ધણુજ મગર અને જીલમી હતા. જેમાં સૌથી મોટો કીચક ધણુજ દુષ્ટ અને જીલમી હતો. તેણે સતી દ્રૌપદી ઉપર દુષ્ટદૃષ્ટી કરી, જેની બીમને જાણ થતાં, ગુપ્ત રીતે કીચકને તેના ૧૦૦ ભાઈ સાથે, નાશ કર્યો,

દુર્યોધને પાંડવોની ભાળ કહાડવા પોતાના જસુસો મોકલ્યા હતા, જેનાથી તે, કીચક મરવાની વાત જાણવા પામ્યો.

અને તેથી પોતાની સેના સાથે વિરાટ ઉપર ચડી આવ્યો અને વિરાટની ગાયો વાળી, પણ પાંડવોએ વિરાટને મદદ કરી દુર્યોધનને હાર આપી, પણ તેમ કરી ૧૩ વરસ પુરાં નહિ થવાનો વાંધો પડ્યો. ભીષ્મ, શ્રી કૃષ્ણ વગેરેની ઘણી સમજાવટ છતાં જ્યારે દુર્યોધન ન સમજ્યો ત્યારે પાણીપતના મેદાનમાં એક મહાન યુધ્ધ થયું, જેમાં બંને પક્ષની સેના કુલ ૧૮ કોણી હતી. કુલ ૧૮ દિવસ ધોર સંગ્રામ ચાલ્યું. જેમાં ૧૮ દિવસમાં બંને પક્ષના મહાન યોધાઓ તથા લશ્કર નાશ પામ્યું. ૧૮ માં દિવસે દુર્યોધન તળાવમાં સંતાઈ ગયો, જ્યાં ભીમે જઈ મેણાટુંણા મારી લઢવા બોલાવ્યો. દુર્યોધન તથા ભીમનું ઢંઢં યુધ્ધ થયું અને તે હાર જીત ઉપર બંને પક્ષની હાર જીતનો ઠરાવ થયો. ભીમ બળવાન હોવા છતાં દગાખાજ દુર્યોધનના પ્રહાર આગળ મહાત થયો અને શ્રી વિષ્ણુ સામે જોયું. શ્રી વિષ્ણુ પોતાની શક્તિ ભીમમાં યોજી અને એ બુધાવતાર શક્તિએ ભીમનાં નિમિત્તે દુર્યોધનનો નાશ કર્યો.

પાંડવો જીત્યા અને કૌરવો હાર્યા અને નાશ પામ્યા. પાંડવો હસ્તીનાપુર ગયા અને રાજ્યગાદીપર બેસી રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યા.

શ્રીકૃષ્ણ એક ઝાડ તળે સુતા હતા, એવામાં એક પાર્ધીના બાણથી વિંધાઈ આ શરીરનો ત્યાગ કર્યો એ મુજબ

હજારો અસુરોને મારનાર સવ જગતનો ભાર ઉતારનાર શ્રી કૃષ્ણે પોતાનું કાર્ય આટોપી પારધી જેવા ક્ષુદ્ર મનુષ્યના બાણ નીમીતે દેહનો ત્યાગ કર્યો.

(૯) બુધાવતાર.

દશ અવતારમાં ૨ જલચર, ૨ વનચર, ૨ આક્ષણ ૨ ક્ષત્રીની કાયા ધારણ કરી આઠ અવતાર અતમ થયા. બાકીના ૧ વૈષ્ણ ૧ શુદ્ર કાયાના અવતારોમાં બુધાવતારને આક્ષણો ઓળખી શક્યા નહિ. જેણે ઓળખ્યા તેણે સ્વાર્થની ખાતર જાહેર કીધા નહિ, અને તેથી હિન્દુઓથી આ અવતાર અજાણ્યો રહ્યો છે.

પાંડવોને નસિહત કરી શ્રી કૃષ્ણ દેહ ત્યાગ્યા બાદ આક્ષણોએ ધર્મ રાજાને સમજાવ્યું કે તમારા પર યુધ્ધનું મહાન પાપ ચઢ્યું છે, જે ઉતારવા અશ્વમેધ યજ્ઞ કરવાની જરૂર જણાવો. એ ઉપરથી ભોળાઈ શ્રી કૃષ્ણનાં વચનને ઉઠાપી યજ્ઞની શરૂઆત કરી.

પોતાના ભકતને ઉંધે રસ્તે ચડેલા જોઈ શ્રી કૃષ્ણની પડેલી અર્ધવગ્ધ દેહ બુધાવતારરૂપે પાંડવોને દ્વારે પાંડવોને બચાવવા આવ્યા દરવાજે ભીમ ચોકી કરતો હતો, તેણે ભગવાનને રોક્યા અને બંને વચ્ચે કેટલીક ધાર્મિક ચર્ચા થઈ, તેમાં ભીમ જાણવા પામ્યો કે શ્રી વિષ્ણુ પોતે બુધાવતાર ધારણ કરી પોતાને દ્વારે

આવેલ છે. બીમે તુરતજ પોતાના બાઇઓને ખબર કરી, ધર્મે સહદેવને આ બાબત પુછી, જેના જવાબમાં સહદેવે સર્વ હકીકત કહી અને 'બ્રાહ્મણોનું' પોકળ ખુલ્લું કરી બતાવ્યું. યજ્ઞ બંધ કરાવી પાંડવોએ હરીને પોતાને ઘરે માનથી લઇ આવ્યા અને પોતાની ભુલની મારી માગી.

“ ગુરુ લોપી તે મહા પાપી ” જણાવી બુધાવતારે તેનું પ્રાશ્નિત કરાવવા હિમાલયે જઇ હાડ ગણાવવા સુચવ્યું જે મુજબ પાંચે પાંડવો હિમાલય પર્વતપર જઇ હાડ ગાળી આ ક્ષાની દેહનો ત્યાગ કરી, સ્વર્ગમાં ગયા એ બુધ અવતાર સવા પહોર રહ્યા હતા.

બુલાસો.

પાંડવો હિમાલય ગયા ત્યારથી કળિયુગની શરૂઆત થઇ જેને આજ લગભગ ૬૦૦૦ ઉપર વરસો થયાં છે, એમ ઇતિહાસ ઉપરથી પુરવાર થાય છે.

હિન્દુસ્તાનમાં કુલે ૯ અવતાર થયા છે, એમ આપણે જાણી ચુક્યા. હિન્દુસ્તાન સિવાયના દેશોમાં તે પ્રસંગે વસ્તી હતી કે કેમ ? અગર હતી તો કઇ હાલતમાં હતી ? તે વિષે ચોક્કસ ખબર હજી સુધી મળી શકી નથી અને તેથી માનવાનું કારણ મળે છે કે બુધ પછી કળિયુગની શરૂઆત થાય છે. એ

નવમા અવતાર થયે આજે આસરે છ હજાર ઉપર વરસ થયાં છે અને તે હિસાબે કળિયુગની શરૂઆતથી ખુધાવતારની ઉત્પત્તી થઈ છે અને તેથીજ આપણા મહાન ખોધગુરૂ પીરસદરદીને “ખુધના શીશ” અને તેમના પછીના પહેલા પેગમ્બર જણાવેલ છે તેમજ ઇસ્લામી શાસ્ત્રો હં શીશથી આ સર્વ હકીકત આપે છે જ્યારે હિન્દુ શાસ્ત્રો ખુધથી અટકી પડે છે. એ મુજબ ખરી હકિકત પીર સદરદીને જે બતાવી છે, તે ક્રમ મુજબ આપણે આગળ વધીશું. આ સાથે એક ખુલાસો કરવાની જરૂર છે કે હિન્દુસ્તાનમાં વસ્તા ઇસમાઇલી ખોજાઓ ૯ અવતાર તથા વિરનાપુરીને, સીલસીલો મેળવવાની ખાતર આજ સુધી ઘણાંજ માન સાથે યાદ કરે છે, પણ ઇસમાઇલી દીનના મહાન નિયમ મુજબ પોતાનો સર્વ અકીદો અને ઇમાન હાજર ઇમામ તરફ ધરાવે છે. જેમ કે:-

**ઉગ્યો તેને ધ્યાવીએ, અને વારો તેની આણ
કાલે ભોજન જમ્યા, તેનાં આજ શ્યાં વખાણ?**

એ મુજબ હાજર ઇમામનાં પાક ફરમાનો મુજબ તેમની મુખ્યારક રાહબરી નીચે ધાર્મિક જ્ઞાનમાં હમેશા આગળ વધતા રહે છે અને તેથી ખોજા ઇસમાઇલીયોને ઉપરની અવતારોની વ્યાજખી યાદગીરી માટે હિન્દુ ગણુવા, અગરતો તેમના પછીના ૧૦ મા નકલકી અવતાર હં મૈલા મુરતઝા અલીથી હાજર ઇમામ સુધીના ઇમામોને પણ સાથે ગણુવાથી હિન્દુ અને મુસલમાન બંનેમાંથી ખાતલ કહેવાની હિમત ઉપલા ખુલાસા બાદ કોઇ પણ કરી શકે નહિ, એ જ્ઞાની વર્ગ જાણી શકશે.

હવે પછી જે વર્ણન આવશે તે ઇસ્લામી પૂસ્તકોમાંથી આવશે, તેનું કારણકે ૧૦ મો અવતાર ઇસ્લામી છે તેથી તેની હકિકત ઇસ્લામમાંજ મળે એ સ્વભાવિક છે, અને એથી, નથી ઇસ્લામી વિદ્વાનો પોતાનાં પૂસ્તકોના આધારે ૬૦૦૦ વરસ પૂર્વેની બિના જાણી શકવા પામ્યા કે નથી હિન્દુઓ ઇસ્લામમાં રહેલાં તત્વ અને હિદાયતી તુરને ઓળખી શક્યા, જ્યારે આદથી ચાલી આવતા રસ્તા ઉપર રહી સત્યથીઓજ તેને સત્ય રીતે ઓળખી તેમના મુબારક છાંયામાં રહેવા પામ્યા છે.

ઇસમાઇલી આફતાબ (ત્રી માસિક.)

વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૧) દેશાવર માટે રૂા. ૧ા.

મજકુર ત્રી માસિકમાં કેળવણી, સંસારિક, કોમી હાજતો વિગેરે ચર્ચવામાં આવે છે લવાજમ થાણુંજ ઓછું રાખવામાં આવ્યું છે જેથી દરેક ઇસમાઇલીએ વાંચવું જોઇએ.

ઠેકાણું મુબઇ ધી ખોજ સિંધી પ્રેસ.

પાલખી મહોલો, નં ૧૧૩. પો. નં ૯.

ધોરાજી એમ. એમ. બુધવાણી.

(૧૦) નકલ'કી અવતાર ૬૦ મૌલા મુરતઝાઅલી

ઇસલામી પૂસ્તકો એમ બતાવે છે, કે ખુદાવંદતાલાએ પ્રથમ દાદા આદમને પેદા કર્યા, અને તેમનાથી અલકતની ઉત્પત્તી કરી.

દાદા આદમના પૂત્ર શીશ તે ખુદાવતાર પછીનું પહેલું પાત્ર છે અને ત્યાર બાદ થએલા પાત્રો નીચે મુજબ છે:-

ખુદાવતાર પછી નીચે મુજબ પાત્રો થયા:-

૧ શીશ.	૧૫ કીનાને.
૨ સામ	૧૬ નઝર
૩ સલામ	૧૭ માલેક
૪ મલકાન	૧૮ ફહર
૫ એસલામ	૧૯ ગાસેબ
૬ હારેન	૨૦ હુવે
૭ સમઉન સફા	૨૧ કઅબ
૮ અદનાન	૨૨ મુરે
૯ માઅદ	૨૩ કીલાબ
૧૦ નીઝાર	૨૪ કુસે
૧૧ મુદર	૨૫ અબ્દુલ મુનાફ
૧૨ એલીઆસ	૨૬ અબુ હાસમ
૧૩ મુધરક	૨૭ અબ્દુલ મુનલબ
૧૪ ખુઝેમા	૨૮ અબુ તાલેબ વલી

(અને) તેનાથી શાહ મૌલા મુરતઝાઅલીનો જન્મ થયો જેની પુર્ણ હકિકત પ્રકરણ ૧૦ માં આપવામાં આવી છે.

પ્રકરણ ૬ ઠું.

૪ યુગની જાણવા યોગ્ય મુખ્ય બાબતો
અને તેની ટુંક સમજણ.

૪ યુગ.

(૧) કરતા, (૨) ત્રેતા; (૩) દુઆપુર યુગ, (૪) કળયુગ.

કરતાયુગનું પ્રમાણ-૧૭૨૮૦૦૦ (સતર લાખ અઠાવીસ હજાર) વરસ,

ત્રેતાયુગનું પ્રમાણ-૧૨૯૬૦૦૦ (બાર લાખ છતુ હજાર) વરસ.

દુઆપરયુગનું પ્રમાણ-૮૬૪૦૦૦ (આઠલાખ ચોસઠ હજાર) વરસ.

કળિયુગનું પ્રમાણ-૪૩૨૦૦૦ (ચારલાખ બત્રીસ હજાર) વરસ.

૪ વેદ.

(૧) ર્ગવેદ, (૨) જુજર વેદ; (૩) શામવેદ, (૪) અથર્વવેદ.

વેદની સમજણ-જ્ઞાનનો ભંડાર વેદમાં હોય છે અને તે ધશ્વર તરફથી મળે છે, તે શિખવનાર ગુરુ બ્રહ્માને ૪ મુખ હોવાથી ૪ મુખે ચારે વેદનું પઠન કરેછે. ચાર વેદમાં ધર્મનું સર્વ રહસ્ય સમાએજું છે, અને તે અનુક્રમે દરેક યુગ પ્રમાણે ઉપયોગી હોય છે.

૪ આદ્યુરૂ.

(૧) શ્રી બ્રહ્માજી, (૨) શ્રી વસિષ્ઠ; (૩) શ્રી વિદુરવ્યાસ, (૪) હૃદય નખી મહામહા મુસ્તકા.

બ્રહ્મા—આપણે પ્રથમ પ્રકરણમાં જોઈ ગયા કે, ખુદાવંદ તાલાએ પ્રથમ બ્રહ્માને ઉત્પન્ન કર્યા, ત્યારબાદ આખી સૃષ્ટીની ઉત્પત્તિ કરી. બ્રહ્માજીને ૪ વેદ આપવામાં આવ્યા, જે ઉપરથી પૃથ્વીપર ધર્મ તથા નિતિનો પ્રચાર થયો. પહેલા યુગ સુધી આદ્યુરૂ તરીકે બ્રહ્મા મનાયા તેથી પહેલા યુરૂ તરીકે બ્રહ્માજી ગણાય છે.

વસિષ્ઠ—એ શ્રી રામચંદ્રજીના કુળ યુરૂ હતા, તેમણે ધર્મનો તથા નિતિનો ધણો પ્રચાર કર્યો. યોગવસિષ્ઠ નામની મારફતે યુરૂ શ્રી રામચંદ્ર અને તેમની વચ્ચેના સંવાદ અને ઉપદેશની બનેલી છે.

વિદુરવ્યાસ—મત્સ્યગંધા નામની એક કન્યાને પેટે પરાશર રૂપીથી તેમનો જન્મ થયો હતો. જન્મતાંજ તેઓ તપ કરવા વનમાં ચાલ્યા ગયા હતા. વનમાં તપ કરી અસંખ્ય લોકોને બોધ આપી, પૃથ્વીમાં આદ્યુરૂ તરીકે મનાયા હતા.

હ. નખી મહામહા મુસ્તકા—અબ્દલા બિન અબુ મુતલબના તેઓ ફરજંદ હતા. તેમના પિતાશ્રી તેમને નાના મુકી યુરૂરી ગયા હતા. તેમને ૪૦ વરસે નયુવત મળી અને ઇસ્લામની સ્થાપના કરી. તેમના વિષે વધારે હકિકત આગળ આપવામાં આવશે.

૪ મુખી.

(૧) પ્રહ્લાદ, (૨) હરિશ્ચંદ્ર; (૩) યુધિષ્ઠીર

(૪) પીર સદરદીન અને

ફળતાર વેળામાં પીર હસન કખીરદીન.

(૧) પ્રહ્લાદ

હરણાકંસ દૈત્યે દશહજાર વરસ તપ કરી, એવું વરદાન મેળવ્યું કે, તેનું મોત કોઈ પણ હથીયાર અગર કોઈ પણ જનાવર કે માણસથી રાત્રે કે દિવસે જમીનપર કે આસમાનપર પહાર કે અંદર થઈ શકે નહિ.

આત્મ મહાન વરદાન મળવાથી, મોતથી નિર્ભય બની તેણે આખી પૃથ્વીપર ફેરવરસાવ્યો અને ખુદાઈ દાવો કીધો. તેને એક પુત્ર હતો, તેનું નામ પ્રહ્લાદ હતું. તેણે તેના ખુદાઈ દાવાનો ઇન્કાર કર્યો અને ખુદાવન્દતાલા વહેદલુલા શરીર છે અને તે પોતાની મહાન શક્તિવડે પોતાની કુદરતથી કોઈ પણ રીતીથી દુષ્ટોનો સંહાર કરે છે, એવો મત જાહેર કર્યો. આથી તેનો બાપ હરણાકંસયુ તેનાપર ઘણોજ ગુસ્સે થયો અને પોતાના ખુદાઈ દાવાની વિરુદ્ધ આવનાર પુત્રનો નાશ કરાવવા પ્રયત્નો કરવા લાગ્યો.

પ્રથમ પ્રહ્લાદને ઘાણીમાં નાખી પીલી નાખવાનો, હાથીના યગ નીચે કચડી મારવાનો, ડુંગર પરથી નીચે ફેંકી દેવાનો અને અગ્નીની મોટી ચેહમાં ખડકી બાળી નાખવાનો પ્રયત્ન

કર્પો પણ તેમાં તેની સર્વ પ્રકારે રક્ષા થઇ અને જગતના લોકોને પ્રલહાદની સત્યતાની ખાત્રી થઇ. અંતે હરણકુશ્યપુએ એક મોટો લોખંડનો સ્થંભ કેટલાક દિવસ સુધી રાત દિવસ તપાવી લાલચોળ બનાવ્યો અને જાહેર લોક સમક્ષ પ્રલહાદને પોતા સિવાય કોઇ બચાવનાર નથી, એમ ખાત્રી કરવા તે સ્થંભને બાથ બીડવા કહ્યું અને વળી ટકોર કરી કે “બોલ હવે તારો ભગવાન ક્યાં છે ?” બોલ હવે મારા વિના તને કાણ બચાવી શકે તેમ છે ?” આવા ગરૂરી ભર્યા બોલો સાંભળી પ્રલહાદે હિસ્મતથી કહ્યું:--

“હે મુદ્દમતી પિતા ! મારો ભગવાન દરેક સ્થળે છે. તે સર્વવ્યાપક કોઇપણ સ્થળે પોતાના ભક્તનું રક્ષણ કરવા શક્તિમાન છે અને આ તારા લાલચોળ તપાવેલા સ્થંભમાં પણ મારો રક્ષણકાર શ્રી ભગવાન છે”. એમ કહી દોડી તે સ્થંભને બાથ ભરી, જેથી સ્થંભના બે મોટા ચીરા થયા અને તેમાંથી “નૃસિંહ” અવતાર રૂપે શ્રી ભગવાને બિકાળ રૂપ લઇ બહાર નીકળી હરણકુશ્યપુને મારવા પકડ્યો.

સમી સાંજના વખતે બારણાની વચમાં ખોળામાં લઇ નખોથી શ્રી નૃસિંહે અર્ધ મનુષ્ય અને અર્ધ સિંહના આકારથી વધ કર્યો અને પ્રલહાદને તેના આપનું રાજ્ય સુપ્રદ કર્યું.

પ્રલહાદે કેટલાએક વરસો રાજ્ય કર્યું અને ખરો ધર્મ ચલાવ્યો અને તેના મુખીપણા નીચે ૧૫ કરોડ જીવે સત્પંથ

સ્વીકાર્યો, પણ તેમાંથી સતી ફક્ત પાંચજ નીકળ્યા જેમને લઘ પ્રલહાદ સ્વર્ગે ગયા. બાકીના દશમાંથી પાંચ આવાગમણ એટલે ફરી ધર્મધ્યાન કરી સિદ્ધ થવા દુનિઆમાં રહ્યા અને બાકીના પાંચ દોઝખમાં ગયા.

(૨) હરિશ્ચંદ્ર.

હરિશ્ચંદ્ર નામે રાજા મહાન સત્યવાદી હતો. તેને તારામતી નામે સ્ત્રી હતી. તારા સતી ધર્મિષ્ઠ અને નેક હતી. તેણે રાજા હરિશ્ચંદ્રને યોધ કરી સત્યમાર્ગે બતાવ્યો. સત્યમાર્ગે પર રાજા એટલો પરિપૂર્ણ થયો કે તેનું નામ સત્યવાદી રાજા હરિશ્ચંદ્ર તરીકે જગતમાં મશહૂર થઈ ચુક્યું.

એક વખત દેવ સભામાં રાજા હરિચંદ્રનાં વખાણ થવા લાગ્યા અને તે ઉપરથી તેનું મત જોડાવવાની બીટ મારવામાં આવી અને બીડ વિશ્વામિત્ર નામના ઋષિએ ઝડપ્યું. વિશ્વામિત્રે યુક્તિથી રાજપાટ બિજામાં લઈ રાજા હરિશ્ચંદ્ર તેની સ્ત્રી તારા રાણી તથા કુંવર રોહીદાસને રક્ષણતાં કરી મુક્યાં, છતાં ત્રણે જણાઓમાંથી એક પણ સત્યથી ડગ્યા નહી. અને દક્ષિણમાં સવાબાર સોનું માગ્યું. જે આપવા ત્રણે જણાઓએ કાશી ક્ષેત્રમાં પોતાની જગતને વેચી. તેમાં રોહીદાસ માળીને ત્યાં, તારા સતી એક ધનાઢય બ્રાહ્મણને ત્યાં અને રાજા હરિશ્ચંદ્ર ચંડાળને ત્યાં વેચાણા. ત્યાં પણ વિશ્વામિત્રે તેમને સુખે રહેવા દીધાં નહિ કુંવર રોહિતને આગમાં સર્પ

થઈ ડંસી પ્રાણ લીધો, જેની ખચર તારા રાણીને પડતાં તુરત કલપાંત કરતી આવી અને રોહીદાસને સ્મશાનમાં અગ્નિદાહ દેવા લઈ ગઈ. પણ મસાણનું બાકું લેવા રાખેલ ચંડાળના નોકર તરીકે રાજા હરિશ્ચંદ્રે બાડાની માંગણી કરી; જે માટે રાણીએ પોતાનું અર્ધવસ્ત્ર કલ્કાડી આપ્યું અને કુંવરને અગ્નિદાહ દેવા લાગી પણ તેવામાં વિશ્વામિત્રના હુકમથી મુશળધાર વરસાદ પડવા લાગ્યો અને અર્ધ બળેલ શય સાથે પાસેના એક દેવળમાં તારાસતી બેસી. ખીજા બાળુ વિશ્વામિત્રે તે ગામના રાજાના કુંવરનું હરણ કર્યું અને તેનો દોષ તારા સતી ઉપર નાખી પ્રત્યક્ષ દેરામાં બેઠેલી બતાવી. જે ઉપરથી તારા સતીને ઝટકે મારવાનો હુકમ થયો. જે કામ ચંડાળને સોંપતાં ચંડાળે પોતાના નોકર હરિશ્ચંદ્રને સોંપ્યું. રાજા હરિશ્ચંદ્રે પોતાની સ્ત્રીને ઝોળખી અને સાયની ખાતર અને ફરજની ખાતર પોતાની બહાલી પ્રિયાનો શિરછેદ કરવાની તૈયારી કરી. હાથ ઉગામ્યો પણ તુરતજ 'બ્રહ્મા', વિષ્ણુ, રૂદ્ર વગેરે દેવોએ આવીને શાક્ષાત્ દર્શન આપી ધન્ય ધન્યના પુકારોથી ત્રણેને વધાવી લીધા અને પોતાની સાથે સ્વર્ગમાં લઈ ગયા.

એ મુજબ સત્યવાદી રાજા હરિશ્ચંદ્રે પોતાના ધર્મની આજ્ઞા મુજબ મરણ તલક સત્ય જાળવી, જગતમાં સત્યવાદીની છાપ બેસાડી.

રાજા હરિશ્ચંદ્રનાં મુખીપણા નીચે ૨૧ કરોડ જીવ હતા, કેસોટીમાં ફક્ત સાત સીદ્ધને પામ્યા. સાત આવાગમણમાં અને સાત દોઝખમાં ગયા.

(૩) રાજા યુધિષ્ઠિર.

પાંચ પાંડવોમાં રાજા યુધિષ્ઠિર સર્વથી મોટા હતા તેઓ કદી પોતાની જીંદગીમાં જુદું બોલ્યા નહિ હતા. રાજા યુધિષ્ઠિરે પોતાના સતની ખાતર વનવાસ સ્વીકાર્યો અને અનેક સંકટો સહન કર્યાં.

રાજા યુધિષ્ઠિર એટલા અધા ધર્મિષ્ઠ હતા કે, તેમણે ધર્મ રાજા તરીકે પોતાની નામના અમર કરી છે. તેમની સાથે સત્તાવીસ કરોડ જીવ હતા, જેમાં સાત અમરાપુરીમાં, સાત-આવાગણમાં અને સાત દોઝખમાં ગયા.

(૪) પીર સદરદીન.

મસલામદી ૩૦મા મમામ શ્રી મસલામશાહના વખતમાં પીર સદરદીન હિન્દુસ્તાનમાં બોધ કરવા પધાર્યા. તેમને પીર તરીકેનો ઇલ્કામ તે વખતના હાજર મમામ શ્રી મસલામશાહે આપ્યો હતો અને તેથી તેમના બોધથી અસંખ્ય જીવો હક-રાહ મેળવી અમરાપુરીમાં પહોંચ્યા. તેમના મુખીપણા નીચે ૩૬ કરોડ જીવો હતા, જેમાં ૧૨ કરોડી અમરાપુરીમાં ગયા અને ૨૪ દોઝખમાં ગયા, કારણકે કળીયુગમાં સતપંથમાં આવેલ જીવોને ફેરા હોતા નથી.

(૫) પીર હસન કબીરદીન.

પીર સદરદીનના ફરજંદ પીર હસન કબીરદીનને તે વખતના હાજર મમામ શ્રી મસલામશાહ તરફથી બોધ ગુરુનો

ઇલકાવ મળ્યો અને તેમના બોધથી અસંખ્ય કરોડો જીવો આ ક્ષણતાર વેળામાં તરી અમરાપુરી જશે, તેમના તેઓ મુખી છે.

ખુલાસો.

અમુક મુખીના હથુ જે અમુક કરોડો જીવોની સંખ્યા આપવામાં આવી છે, તે તેજ મુખીની હૈયાતીમાંજ થયા હોય એમ નથી પણ આગળ પાછળ તરી જતા ભક્તોના ગુરૂ તરીકે તેઓ સાહેબ હોવાથી નેટલા જીવો તારવાનું માન તેમને મળે છે.

૪ (જાપ.)

દરેક યુગ પ્રમાણે ભક્તોને ઇશ્વર સ્મરણ માટે રટણ કરવા એકાદ શબ્દ નિર્માણ કરેલ છે. તેને જાપ કહેવામાં આવે છે. જે જાપથી અમરપદને પમાય છે, તેવા યુગવાર જાપ ૪ છે.

(૧) શ્રીનૃસિંહ, (૨) શ્રી રામ, (૩) શ્રી કૃષ્ણ (૪) પીરશાહ.

૪ (વૃત.)

જેવી રીતે દરેક યુગમાં જુદા જુદા જાપ છે તે મુજબ વૃત એટલે અમુક દિવસે અપવાસ પાળી તે દિવસ ખુદાવંદ તાલાની બંદગીમાં ગુજરવો, તેને વૃત કહે છે અને તે નીચે મુજબ યુગવાર (૪) છે.

- (૧) સોમવારી એકાદશી. (૩) બુધવારી અમાસ.
(૨) મંગળવારી ચક્રદશ (૪) શુક્રવારી બીજ.

૪ (દાન.)

મુક્તિ મેળવવાના રસ્તામાં જેમ જાપ અને વ્રતની જરૂર છે, તેમ દાનની પણ જરૂર છે. દાન એટલે ઇશ્વરને અર્પણ કરવું તે અગર તો ઇસ્લામમાં તેને કુરબાની કહે છે. (કુરબાની એટલે અમુક વસ્તુ ખુદાવંદતાલાના નામે કુરબાન કરવું યાને ઓવારી જવું.)

તેવાં યુગવાર દાન નીચે મુજબ ૪ છે,

- (૧) કુંજર (હાથી) દાન (૨) અશ્વ (ઘોડો) દાન;
(૩) ગઊઆ (ગાય) દાન, (૪) અખ (બકરી) દાન.

૪ (ઘટપાટ.)

ઘટ એટલે ઘડો અને પાટ બાજોડ. એ બે શબ્દ મળીને ઘટપાટ એવો શબ્દ થયેલો છે. ઘટનું સુચન પાણી માટે છે એટલે કે જે પવિત્ર પાણીનાં પીવાથી આ બાકી શરીર પાક થાય છે અને જે પાક પાણીના પાક એતેકાદથી રહી જિભારી દુર થાય છે, તે પાક પાણી યાને આભેસફાની જરૂરત લગભગ દરેક ધર્મે, એક અથવા બીજી રીતે સ્વીકારી છે. ઇસ્લામમાં આભે સફા 'કે ઝમઝમનું' પાણી, હિંદુમાં ગંગાજળ વગેરે આભે સફા તરીકે મજકુર ગરજ સારું છે, જ્યારે સત્પંથમાં ગુરના શપર્શથેવું પાક પાણી તરીકે ગણી ઘણાજ માન અને ઇમાન સાથે પીવામાં આવે છે, જેથી અસંખ્ય અને કરોડો જીવોની મુક્તિ થઈ છે. ગુર યાને હાજર ઇમાનનાં

શપર્સથયેલી વિધી પૂર્વક હુઆઓ જે જગોએ પડવામાં આવે છે, તેને પાટ કહે છે. તેવા ઘટપાટ યુગ પ્રમાણે જુદા જુદા હોય છે જે નીચે મુજબ:-

(૧) સોનાના, (૨) રૂપાના, (૩) ત્રાંપાના, (૪) માટીના.

૪ (દાગ.)

મનુષ્યનાં મૃત્યુ બાદ શબની અમુક જાતની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે, તેને દાગ કહેવામાં આવે છે અને તે દરેક યુગ પ્રમાણે જુદા જુદા હોય છે. જેમકે:-

(૧) જળદાગ--એટલે પહેલા યુગમાં મુદદાંઓને પાણીમાં પધરાવવામાં આવતાં.

(૨) વનદાગ--એટલે બીજા યુગમાં મુદદાંઓને વનમાં મુકી આવવામાં આવતાં. આજે પણ વનદાગ જેવી ક્રિયા પારસી કોમમાં છે, જેઓ મુદદાંઓને અમુક મુકરર જગોએ છોડી આવે છે.

(૩) અગ્નિદાહ--એટલે ૩ જા યુગમાં મુદદાંઓને બાળી નાખવામાં આવતાં. જે રૂઢી લજ્જુ હિન્દુઓમાં પ્રચલિત છે.

(૪) ભોમ દાગ--એટલે ચોથા કલિયુગમાં મુદદાંઓને ડાટવામાં આવે છે .

૧૦ અવતાર.

(૧) શ્રી મન્મથ.	} જળચર.	(૩) શ્રી વારાહ.	} વનચર.
(૨) શ્રી કુર્મ.		(૪) શ્રી નૃસિંહ.	

(૫) શ્રી વાએમણ } બ્રાહ્મણ. (૭) શ્રી રામચંદ્રજી. } ક્ષત્રી.
 (૬) શ્રી કૃષ્ણરામ. } (૮) શ્રી કૃષ્ણજી. }

(૯) શ્રી યુદ્ધ }
 (૧૦) શ્રી નકલંકી. } શુદ્ર
 ૯. મૌલા મુરતઝાઅલી. }

૧૦ દૈત્યો.

દરેક અવતારને જાહેર થવાનું કારણ આપનાર દરેક જમાનામાં એક એક દૈત્ય ઉત્પન્ન થયા કરે છે, જેમ ખુદાવાંદતાલા કૃષ્ણમાવે છે:-

કૌલહુ તઆલા-જઅદના લેકુદલે નખિયયિન એ કુવ્વમ મેનલ મુજરેમાન.

અર્થ:-અમે દરેક પેગમ્બર માટે પાપી (દૈત્ય) માંથી એક દુસ્મન મુકરર કર્યો છે. (સુ. ફા. આ. ૩૧)

તે મુજબ દરેક અવતારની સામે થનાર એક એક દૈત્ય નીચે મુજબ છે:-

(૧) શંખાસુર	(૬) સહસ્ત્રા અર્જુન.
(૨) મધુકીટક	(૭) રાવણ
(૩) મોરદાણુવ	(૮) કંસ
(૪) હરણાકસ્યપુ	(૯) દુર્યોધન
(૫) બળ	(૧૦) દૈત્ય કાળીંગો અથવા દજ્જનલ.

૧૦ ભક્તો.

જ્યારે દૈત્ય ભક્તોને દુઃખ દે છે, ત્યારે ખુદાવિંદતાલાને પોતાની શક્તિ જાહેર કરવાનું કારણ મળે છે, તે મુજબ તેના અમુક એક ભક્તને ભક્તોના વડા તરીકે ગણવામાં આવે છે. તે મુજબ દશે અવતારમાં નીચે મુજબ દશ ભક્તો છે:-

(૧) રૂપમુગ્ધ	(૬) કમળાપતી
(૨) અમરીખ	(૭) હરિશ્ચંદ્ર
(૩) ધ્રુવ	(૮) સહદેવ
(૪) પ્રહ્લાદ	(૯) યુધિષ્ઠિર
(૫) કમલાધેન	(૧૦) કમલાકુંવર

જો . કોમમાં એકનું એક મા પીક
ધસ્માન્ડી સતપંથ પ્રકાશ

દીની, દુન્યવી બાબતોના વિકાસોના ઉત્તમોત્તમ વિષયેથી ખરપુર દર ચંદ્રે રેગ્યુલર બહાર પડે છે. વાસિક લવાજમ હિન્દુસ્તાન માટે રૂ. ૨૥ પોસ્ટેજ સાથે દેશાવર રૂ. ૩૭ લવાજમ આંગપર લેવામાં આવે છે

ધી જોળ સીધી પ્રેસ

મુખ્ય નં. ૬

પ્રકરણ ૭ મુ

નુરે મહમદી.

મશહુર કિતાબોથી સાબીત છે કે, ખુદાવંદતાલાનું પાક હીદાયતી નુર હ૦ દાદા આદમની પુર્વે ચાર હજાર વર્ષ પહેલાં ખુદાવંદતાલાની આગળ આલમે નુરમાં હતો, જે બાદ તે નુર-માંથી સર્વ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ થઇ આપણે પહેલા પ્રકરણમાં વાંચી ગયા છીએ.

કુતુબ તારામાંથી તે નુરે મહમદી હ. દાદાઆદમના સુ-લ્કમાં આચ્છું, જે માટે ફારસી બયત છે કે:-

બેત.

જલવેહ ચું કરદી   બર રખે આદમ
કરદેહ મલાયક   સીજદે દમોદમ.

મોગન.

બ્યારે ખુદાવંદતાલાએ આદમના મોઢા ઉપર ત્યા ચહેરા પર પોતાના નુરની રોશની ઝલક કીધી ત્યારે શીરસ્તાઓ દમોદમ સુજીદો કરવા લાગ્યા.

નુરે મહમદમાંથી આખી જગતની ઉત્પત્તિ થઇ તે માટે હ. નખી મહમદ સ. સાહેબની હદીશ છે કે-

હત્તીસે શરીર.

અના મીન તુરી અલ્લાહ વં કુલ ખલકુન મીનતુરી.

માયના-હું ખુદાવંદતાલાનાં તુરમાંથી છું અને કુલે મખસુ
કાત મારા તુરમાંથી પેદા થયેલ છે.

તે પાક તુરે મહમદી હ. આદમ અ. ના સુલ્ખ બદન
માં આવવા પહેલાં ખુદાવંદતાલાની બંદગી અને ઇતાયન કરતું
હતું, જેને ગુજરાતીમાં તપ કહેવામાં આવે છે. તુરેમહમદી
યાને ગુરૂ બ્રહ્મા શરીર ધરવા પહેલાં તપ કરતા હતા જે માટે
ઇસમાઇલી શાસ્ત્રોમાં ઘણે ઉકાણે જણાવેલ છે.

જ્યારે હકતઆલાએ હ. આદમને પેદા કર્યાં, ત્યારે આદમે
જમણી બાબુએ જોયું, તો પાંચ તનને જોયાં. આ ઉપરથી
હ. આદમ. અં અરજ કરીકે “હે પરવરદીગાર! મારા પહેલાં
તેં કોને પેદા કર્યા છે ?” ખુદાવંદતાલાએ જવાબ આપ્યો
કે “આ તેજ બુઝર્ગો છે કે જે તારી એલાદમાંથી પેદા થશે
અગર આ ન હોતો તો હું જીનત, દોબક, અર્શ ખુરશી,
આસમાન ઝમીન, ફીરસ્તા, જીન્નાત, ઇનસાન વીગેરે પેદા
કરતો નહિ.” હ. આદમ અ. તેઓના નામ જાણવા અર્જ કરી
જે ઉપરથી હક સુબહાનહુતાલાએ ફરમાયું કે—

“હું મહમદ, છું અને આ મોહમ્મદ છે.” હું ફાતેર છું
અને આ ફાતિમાહ છે. હું આલી છું અને આ અલી છે.

હું અહેસાન છું અને આ હસન છે. હું માહેસીન છું અને આ હુસેન છે”.

એ મુજબ નામ આપી તે ખુઝુર્ગો (પંજેતન) માટે ઘણા વખાણ કરી તેની (તે પંજેતનના પાક નુરની) પૈરવી કરનાર જીન્નતવાસી થશે એમ ફરમાવ્યું.

હજરત નબી મહમદ મુસ્તફા સાહેબે ફરમાવેલું છે કે, “હું ત્યા અલી એક નુરથી પૈદા થયા છીએ. જ્યારે હ૦ આદમ અ. ને બહેસ્તમાં રહેવાનો હુકમ આપ્યો, ત્યારે અમે તેની મુલ્કમાં હતા, જ્યારે હ૦ નુહની કીસ્તીમાં સવાર થયા ત્યારે અમે તેમાં પણ મૌજુદ હતા.”

એ મુજબ આ પાક નુરે મહમદી યાને પંજેતન પાકનું નુર હર જમાનામાં જહુર રહેતું આવ્યું છે અને તેજ હિદાયતી નુરે જગતને હિદાયત કરી છે અને કિયામત સુધી કરશે.

તે પાક નુરે પંજેતનને હકીકતી દીનદારો ખુદા સંબોધે છે. હ. નબી મહમદ મુસ્તફા સ. સાહેબે પણ પોતાનામાં રહેલ તે પાક નુરને લીધે ફરમાવ્યું છે કે—

અલહસ.

અન્ના મહમદ ખીલા મીમ

અન્ના અરબ ખીલા અએન

અર્થ-

હું મહમદ છું પણ મીમ (મ) વગરનો યાને અહદ (ખુદા) છું.
હું અરબ છું અએન (અ) વગરનો યાને રબ (ખુદા) છું.

તેમજ ખુદાવંદતાલાની શનાખત મેળવવા હદીશ ફર-
માવેલ છે કે—

અલહદીશ.

મન અરાની ફકદ અરાનલ હક.

અર્થ:-મને જોણે ઓળખ્યો તેણે ખુદાને ઓળખ્યો.

આ બાબતને વધુ ટેકા પીર સદરદીનના પાક
કોલથી મલે છે. જેમકે—

કલામે પીર.

ખુદા સાથે લાવે ધ્યાન, અલ્લા મહમદ એક પીછાન.

વળી ઘણા વિદ્વાનો પણ આ બાબતની સમ્યાઈ માટે
ઘણું બાખી ગયા છે, જેના થોડા દાખલ આપી આ પ્રકરણ
બંધ કરીશું.

કલામે શાયર.

હય અહદ લેકીન બજાહેર અહેમદ રબ લીયા,
“ મીમ ” કે અંદર છુપાયા દફતરે ઇરફાન હય.

અર્થ:-જો કે પોતે ખુદ ખુદા છે, છતાં બજાહેરમાં અહમદ

નામ રાખ્યું છે. એ મીમની અંદર જાણકારો માટે ખબનાનું દફતર બરેલું છે.

કલામે શાયર.

હમારા સરવરે આલમકા રૂતબા કોઈ કયા જાને ?
ખુદાકુ મીલને ચાહે તો મહમદકુ ખુદા જાને !
ખુદાકો મુસ્તફા જાને, મહમદકો ખુદા જાને.
વો ઈસ રમ્ઝ કયા સમજે ? જો સર તનસે જુદા સમજે.

અર્થ:-અમારા આલમના સરદારનાં મરતબો કોઈ શું જાણી શકે ? જો ખુદાવંદતાલાને મળવા માગતો હોય તે મહમદને ખુદા લેખે, ખુદાને મુસ્તફા સમજે અને મહમદને ખુદા સમજે યાને બંનેને એક ગણે. આ ભેદ તે શું જાણે કે જે માથાને ધડથી જુદું સમજે છે.!!

પ્રકરણ ૮ મું.

કીતાબ અને નબીઓ.

શાસ્ત્રો અને પુરાણો ચાર યુગના ચાર વેદ હોયાનું જાણાવે છે, તેમજ ઇસલામી શાસ્ત્રોમાં ચાર કીતાબો મશહુર છે. વેદનો અર્થ પણ ધર્મ પુસ્તકો થાય છે, કે જે ઉપરથી દુનિયાના લોકોને સંસારીક, ધાર્મીક, જાગૃતોમાં દુનિયામાં કેમ વર્તવું?

વિગેરે કાનુનો અને શીખામણો ભરેલી હોય છે, અને કીતાબો પણ એજ હેતુસર નખીઓ ઉપર ઉતરેલી છે કે જે દીન વ દુની-આની તમામ સમજણથી ભરપુર હોય છે. જેમ ચાર વેદ ઉપર આધિપત્ય ચાર ગુરૂનું છે તેમ ચાર કીતાબો પણ ચાર નખીઓ ઉપર ઉતરેલી છે.

૪ કીતાબો.

(૧) તૌરેત. (૨) જાંબુર, (૩) અંજલ. (૪) ધુરકાન

૪ નખીઓ.

(૧) હ. મુસા (૨) હ. દાઉદ (૩) હ. ઇશા (૪) હ. નખી મહમદ મુસ્તફા (સ.)

ચાર નખીની હકીકત.

(૧) હ. મુસા.

હ. યાકુબ પેગામ્બરના પુત્ર લેવી અને તેના પુત્ર કહાથ કરીને હતા, અને તેના છોકરા ઇમરાન, તે હ. મુશા નખીના પીતા થતા હતા, હ. મુશાનો જન્મ ઇસ્વી સન પુર્વે ૧૫૭૧ માં એટલે આજથી ૩૪૯૦ વરસ ઉપર થયો હતો. તેઓ મીસરમાં જન્મ્યા હતાં.

મીસરમાં શીરઓન નામે જુલમી આદ્દશાહ રાજ્ય કરતો હતો તે તે પોતે ખુદાઇ દાવો કરતો હતો, કેટલાક મોમીનો હતા જેઓ શીરઓનની ખુદાઇ કબુલ કરતા હતાં નહી, તેઓ-

ને ફીરઝોન ઘણું દુઃખ દેતો હતો, બની ઇસરાયલ કોમ ઉપર ફીરોન ઘણુંજ વેર રાખતો હતો અને તેમના પર પોતાનો જુલમી હસ્ત અજમાવતો હતો, એક વખત નજુ-મીઓને પુછ્યું કે “મારું મોત શાથી છે?” એ ઉપરથી નજુ-મીઓએ કહ્યું કે “બની ઇસરાયલના વંસમાં કોઇ ફરજ-દથી તારું મોત થશે.” આ સાંભલી ફીરોન ઘણોજ ગુસ્સે થઇને બોલ્યો કે બની ઇસરાયલમાં જેટલા ફરજદો જન્મે તે સઘળાનો નાશ કરો, બ્યારે હ. મુશાનો જન્મ થયો ત્યારે તેમની માતૃશ્રીએ હ મુશાને એક મજબુત પેટીમાં નાંખી પેટી પેક કરી નીલ નદીમાં વહેતા પાણીમાં તરતી છોડી દીધી. તે પેટી તરતી તરતી જ્યાં બાદશાહી હરમોના મહેલ હતાં, ત્યાં આવી. તે વખતે જરૂખામાં ફીરઝોનની મુખ્ય હરમ હવા ખાવા બેઠી હતી, તેના જોવામાં તે પેટી આવી. તરત બાંદીઓને હુકમ કર્યો કે જાઓ, તે શું તરતું જાય છે તેને આંહી લાવો. પેટી લાવીને ખોલી જોતા અંદરમાં સમાન તેજ વાળો પૂત્ર જોઇ ફીરઝોનની રાણીને તે બચ્ચાં ઉપર ખ્યાર પેદા થયો જેથી તેણે તેને પાલક પુત્ર તરીકે ઉછેરી મોટો કર્યો. આ મુજબ તે પાક ખુદાવન્દતાલાની કુદરતે કમાલથી દુષ્ટ ફીરઝોનને મારનાર તેનાજ ઘરમાં પરવરીશ થયો.

એક વખત બની ઇસરાયેલના કોઇ શખ્શ ઉપર ફીરોન નો બખરચી જુલમ ગુજારતો હતો, તે હ. મુશાએ જોયું જેથી

હ. મુશાને અત્યંત ક્રોધ વ્યાપ્યો જેથી તે બખરચીને ઠાર મારી નાંખ્યો. આ વાતની શીરોનને બખર પડી જેથી હ. મુશાને પકડી લાવવા હુકમ કર્યો, આ બાબતની હ. મુશાને બખર પડી જેથી તેઓ ત્યાંથી નાસી મુઢકે મદીના તરફ ચાલ્યા ગયા. આ મુઢકમાં શમ્મ નામે નખીની પુત્રી બીબી સફુરાને હ. મુશા પરણ્યા અને તેઓ પોતાના સસરાને ત્યાં દશ વર્ષ રહ્યા.

હ૦ મુશાને જ્યારે પોતાનું વતન યાદ આવ્યું અને પોતાના જાતબાઈઓ પરનો શીરઓનનો જીલમ યાદ આવ્યો ત્યારે પોતે મીસર જવાનો પોતાની બીબી સાથે વીચાર કર્યો જે વખતે તે ગર્ભવતા હતા છતાં તેઓ અને ત્યાંથી ચાલતા ચાલતાં કોહિતુર નામના પર્વત પાસે આવી પહોંચ્યા, જે વખતે બીબીના પેટમાં વેદના થવા લાગી, જેથી હ૦ મુશા આગની શોધમાં પડ્યા. તપાસ કરતા કોહિતુર ઉપર અગનીના જેવો પ્રકાશ જણાયો તેથી તે તરફ દોડી ગયાં પણ ત્યાં પહોંચતા અવાજ આવ્યો કે “હે મુશા! હું તારો પરવર દીગાર છું. આ જગ્યા પાક છે. માટે તારા પન્નીર (જુતા) ઉતારી નજીક આવ!” આ સાંભળી હ૦ મુશા ઘણા આનંદ પામ્યા અને તેઓ ઉપર ગયા. અને તે પાકતુર સાથે હમકલામ થયા. હ૦ મુશાને આ જગ્યાએ પેગમ્બરી મળી અને મોજીજી મળ્યાં. પછી ખુદાવંદ તાલાએ હ૦ મુશાને હુકમ

કર્યો કે “ જા શીરોનના રાજ્યમાં અને તેને મારો હુકમ જાહેર કરીને તેને સચાઇને રસ્તે લાવ. ” હં મુશાએ પોતાની લાચારી જણાવી; જે ઉપરથી ખુદાવંદ તાક્કાએ તેમની મદદમાં હં હાડેન અં ને નીમ્યા અને દરેક વખતે મદદ કરવા ફરમાવ્યું.

હં મુસાને ખુદાવંદ તાક્કા તરફથી જે મોજા આપવામાં આવ્યાં તેમાં એકતો અશા નામની લાકડી આપી જેને જમીન ઉપર નાંખતા સાપ બની જતી. તે સીવાય બીજો મોજો બગલ-માંથી હાથ પસાર કરવાથી હાથ ચળકતો બની જતો ત્યાંથી હં મુશા મીસરમાં આવ્યા.

હં મુશા ફીરોનની દરબારમાં ગયા, અને બની ઇસરાયલ ઉપર જુલમ નહિ કરવાનો અને તેમને છોડી મુકવાનો ખુદાવંદ તાક્કાનો હુકમ સંભળાવ્યો પણ શીરોને તેનો ઇનકાર કર્યો.

હં મુસાએ આ જગ્યાએ ઘણા મોજા બતાવ્યા અને શીરોનના જાદુગરોને હાર આપી. આ ઉપરથી ફીરોને બની ઇસરાયલને છોડી મુક્યા. બની ઇસરાયલને લઈ હં મુશા કોહેતુર તરફ જવા નિકળ્યા. પણ શીરોન પોતાનું જખરદસ્ત લશ્કર લઈ પાછળ પડ્યો. હં મુસા વગેરે સુફ (રાતા) સમુદ્ર પાસે આવ્યા. ત્યાં શીરોન ઘણોજ નજીક આવી પહોંચ્યો;

૬૦ મુસાએ ખુદાવંદતાલાની મદદ માગી કે તુરત સમુદ્રમાં સુકો રસ્તો થઈ ગયો અને ૬૦ મુસા ત્યાં તેમની ઉમ્મત અંદરથી પસાર થઈ. **શીરઓન** પાછળ પડ્યો, પણ કુદરતે ઇલાહીથી સમુદ્રના પાણી ચારે આગુ ફરી વળ્યા જેથી તેઓ સધળા સમુદ્રમાં ડુબી મુગ્યા.

૬૦ મુસાએ પછી ગુમરાહીઓને બોધ કર્યો અને રાહ-રાસ્ત પર લાવ્યા. ૬૦ મુસા ઉપર કીતાબ તૌરેત (જેને “ ઇંગ્લીશમાં ઓલ્ડ ટેસ્ટામેન્ટ ” યાને જુનો કરાર કહેવામાં આવે છે) ઉતરી હતી તેઓની ઉંમર ૧૨૦ વર્ષની થઈ હતી.

બીજા નબી ૬. દાઉદ અં

૬. મુસાની જેમ, ૬. દાઉદ પણ ૬. યાકુબ નબીથી ઉતરી આવેલ હતા

૬. દાઉદ (અ.) નો જન્મ ઇ. સ. પુર્વે ૧૦૬૩ ઉપર થયો હતો એટલે આજે તેમને ૨૯૮૨ વર્ષ થયા છે.

૬. દાઉદના વખતમાં શાકિલ અથવા તાલુન નામે આદ-શાહ રાજ્ય કરતો હતો, **પલસ્તા** નામની કામ કે જે લાખોની સંખ્યામાં હતી તેણે તેની સામા બળવો કર્યા; તે કામમાં **ગોલીયાથ** નામે એક મહાન પહેલવાન હતો, કે જેની બરોબરી તે વખતમાં કોઈ કરી શકતું નહી. આ કામની સામા તાલુતનું આખુ લશ્કર થયું પહેલવાન ગોલીયાથે

સત્તાની સાથે પાદશાહના લશ્કરમાંથી કોઈને પણ ઢંઢં યુધ્ધમાં ઊતરવાની માગણી કરી પણ પાદશાહના લશ્કરમાંથી કોઈ હીમત કરી શક્યો નહિ. અતે હ. દાઉદ (અ૦) બહાર પડ્યા. અને વગર હથીઆરે ફક્ત ગોફળના ગોળાથી, ગોલીયાથને મારી નાખ્યો, અને પાદશાહ શાહલને જીત અપાવી.

પાદશાહને આ જીત અપાવનાર હ. દાઉદનો અહેશાન માનવાને બદલે તે તેનો દુસ્મન થયો. કારણકે તેને બીક લાગી કે આવો મહા જોરાવર માણસ એક દીવસ તેના સામે થશે. અને તેથી તેમનું ખુન કરવાના પ્રયત્નો કરવા લાગ્યો પણ હ. દાઉદ પોતાના તનની સલામતી ખાતર યહુદા દેશના ટુંગરની એક ગુફામાં ભરાઈ ખુદાવંદનાલાની ઇઆદતમાં મશગુલ થયા.

એક વખત શાહલ પાદશાહ જંગલમાં પડાવ નાંખી પડ્યો હતો ત્યાં રાતના વખતે હ. દાઉદ ગયા અને પોતાની શક્તિ બતાવવા ખાતર પાદશાહને મારી નાખવાને બદલે તેના ઓશી-કામાં એક ભાલો ઓશી પત્ર લખી ચાલ્યા આવ્યા પત્રમાં લખ્યું હતું કે “ હે દાના પાદશાહ ! જો હું ધારતે તો તને ઠાર કરી શકતે, પણ હું એવો નિર્દય નથી માટે તું મારાથી દુસ્મની છોડી દે ! ” પાદશાહ આ જોઈ ભય પામ્યો છતાં હ. દાઉદ પર તેને વધારે ખુન ભરાયું. પણ કુદરત સાંખી શકે

તેમ ન હતુ. અને તેના રાજ્યમાં મોટા બળવાઓ થયા તેમાં પાદશાહ માર્યો ગયો અને રૈયતે હ. દાઉદ (અ૦) ને ગાદીએ બેસાડયા.

હ. દાઉદ (સ૦) ૪૦ વરસ રાજ્ય ભોગવ્યું. તેઓએ ઐતુલ મુકદ્દશ હાલતું જે સલમ બાંધવા કસદ કર્યો હતો અને તેમણે સામાન પણ ભેગો કરી રાખ્યો હતો પણ તેઓ પોતાની મુરાદ બર લાવી શક્યા નહિ અને પોતાની પાછળ હ. સુલમાનને પાદશાહ નીમી ઐતુલ મુકદ્દશ બાંધવાની વસીયત કરી આ ફાતી જહાનનો ત્યાગ કર્યો. તેમના પર ઝંબુર નામની કીતાબ ઉતરી હતી.

૩ જ નબી. ૬૦ ઇશા ૩૬૫અટલાહ. (અ૦)

હજરત ઇસા (અ૦) ની માતાજી બીબી મરીયમને કુંવારી અવસ્થામાં ખુદાવંદતાલાના હુકમથી હ. જબરાઇલે ૩૬ કુકયો. જેના હ. ઇસા (અ૦) પેદા થયા, જે ઉપરથી હ૦ ઇસા ૩૬ અટલાહ કહેવાયા. હ. ઇસાની પાક માતાજી બીબી મરીયમ હ. દાઉદ (અ૦) થી ઉતરી આવેલ હતા. તેમની શાદી જોસફ નામના એક ગ્રહસ્થ સાથે કરવામાં આવી હતી જે પણ હ. દાઉદ (અ૦) ના વંશમાંથી ઉતરી આવેલ હતા. એ મુજબ હ૦ ઇસાના મા અને બાપ હ. દાઉદ અ. ના વંશમાંના હતા એટલે હ. ઇસા હ. દાઉદ અ. ના વંશમાંથી ઉતરી આ-

વેલા ગણાય છે. અને ૬૦ દાકિદ ૬૦ યાકુમ (અ.) વંશમાંથી ઉતરી આવેલ છે.

૬. ઇસાનો જન્મ ઇસવીસનની પુર્વે ૪ ની સાલમાં થયો હતો એટલે આજે ૧૯૨૩ વરસ થયા છે. તેમનો જન્મ એથલહેસ નામે ગામમાં થયો હતો. ૬. ઇસાના માતાજી બીબી મરીયમનો પતી જોસફ, નાઝરેથ ગામનો રહેવાસી હતો એ ઉપરથી ૬૦ ઇસાને ઇસા નાઝારી કહેવામાં આવે છે.

જ્યારે ૬૦ ઇસાનો જન્મ થવાનો વખત થયો ત્યારે મરીયમ અમ્મતુલ મુકદ્દસ (જેરુસેલમ) માં રહેતા હતા; ત્યાંથી તેઓ જંગલમાં ચાલ્યા ગયા જ્યાં ૬૦ ઇસાનો જન્મ થયો. જંગલમાં ખુદાવંદ તાલાની કુદરતથી અનુરીનું ઝાડ પેદા થયું અને પાણીને! ચશમે જરી થયો. બીબી મરીયમ તે ઝાડની અનુર ખાઈ અને ચશમાનું પાણી પીને પોતાનો નીરવાહ ચલાવતા. જ્યારે બીબી મરીયમ ૬૦ ઇસાને ગોદમાં લઈ વસ્તીમાં આવ્યા ત્યારે લોકો બીબી મરીયમ ઉપર આજ ઓઢાડી નીંદા કરવા લાગ્યા. પણ ૬૦ ઇસાએ તેઓને જવાબ આપ્યો કે “ મને ખુદાવંદ તાલાએ મોકલ્યો છે અને ખુદાવંદ તાલાએ પોતાની કુદરતે કામેલથી પેદા કર્યો છે અને મારી માતા નીર્દોષ છે હું તમારો પેગમ્બર છું અને તમે મારો હુકમ માનો. ” જ્યારે ૬૦ ઇસા મોટી ઉંમરે પહોંચ્યા ત્યારે ક્રિતાય ઇન્જીલમાંથી લોકોને બોધ કરવા લાગ્યા શરૂઆતમાં બાર હવારી (ધોબી) ૬૦ ઇસા ઉપર ઇમન લાવ્યા. ૬૦ ઇસા (અ) ને મરેલા માણસને ઊવતો કરવાનો મોજીલો ખુદાવંદ તાલાએ બક્ષેલો હતો. જે ઉપરથી તેઓ મરી ગયેલાને ખુદાવંદના હુકમથી ઊવતો કરી શકતા.

હં ઇસા (અ.) એ મુજબ અનેક મોજા દેખાડી લોકોને હિદાયત કરી અને પોતાની શરીયત પર ચલાવ્યા. અનેક લોકો તેઓની હિદાયત પર મુશરફ થયા પણ કેટલાક ચલુદી તેમની સામા થયા. અને લોકોને ગુમરાહ કરવાનો ત્યા જાદુ કરવાનો તેમના પર આરોપ મેલ્યો. તે વખતનો પાદશાહ ઘણો જુલમી ત્યા એ ઈમાની હતો તેમની પાસે તેઓ ફરીઆદ લઈ ગયા અને પાદશાહે હં ઇસાને વધ સ્તંભે લટકાવી ખીલા મારી, મારી નાખવાની સજા કરી.

કેટલાએકનું કહેવું એમ છે કે, જે પાદશાહે તેમને આ સજા ફરમાવી હતી, તેની સુરત ખુદાવંદ તાલાની કરામતથી હં ઇસા જેવી થઈ ગઈ તેથી લોકોએ હં ઇસાને બદલે તેને વધ સ્તંભ પર ચડાવી ખીલા મારી નાંખ્યો. જ્યારે હં ઇસા (અ.) ને ખુદાવંદ તાલાએ આસમાનમાં લઈ લીધા અને તેમને ચોથા આસમાન પર રાખ્યા.

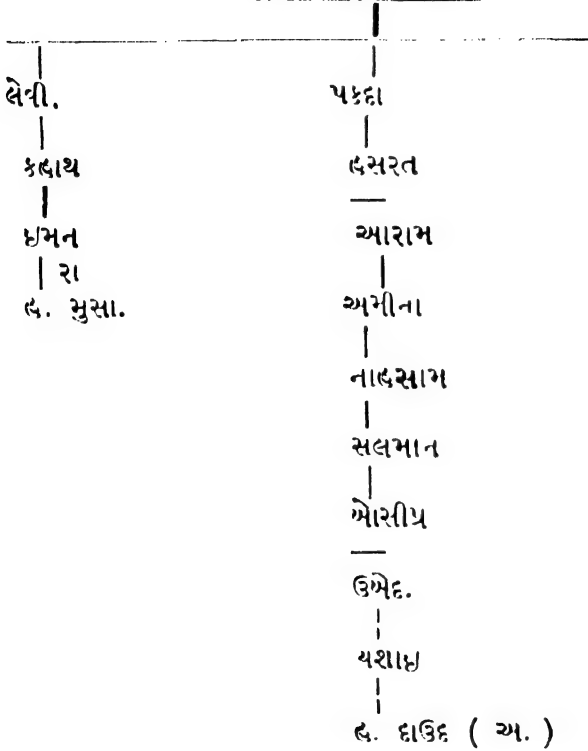
ખ્રીસ્તી લોકો હં ઇસાને ખુદાવંદ તાલાના ફરજંદ તરીકે માને છે જ્યારે ઇસલામ તેમને એક લાખ ચોવીશ હજાર પેગમ્બરમાના એક તરીકે ગણે છે. તેમના પર ઇન્જીલ કીતાબ ઉતરી હતી

તેમની વફાત ઈ. સ. ની ૨૯ ની સાલમાં થઈ હતી તેઓ ફક્ત ૩૩ વરસ આ દુનિયામાં રહ્યા હતા, છતાં કરોડો લોકો તેમના અનુયાયીઓ આજે પણ ઈ જેઓ ખ્રીસ્તીઓ તરીકે ઓળખાય છે.

દરેક નખીને જેમ ખુદાવંદતાલા મદદગાર મોકલે છે તેમ તેમના મદદગાર તરીકે શાહી જેમો સીમન-ધી-પીટર હતાં, જેને ઇસલામીઓ સમઉન સફા તરીકે ઓળખે છે, જે ઇસમાઇલી-ઓની યંદગીમાં ત્રિશ્વનાપુરોમાં પંચાવનમુ શાહી જેમાનું પાત્ર છે

૬૦ મુસા અં તથા ૬૦ દાઉદ (અં)
ની વંશાવળી.

૬, યાકુબ અં

૪ થા નબી હ૦ નબી મહમદ મુસ્તફા (સ૦)

ખાતેમુન નબી

હ૦ નબી મહમદ મુસ્તફા ખાતેમુન નબી એટલે છેલા નબી તરીકે ઓળખાય છે. કારણકે તેમના બાદ કોઈ પણ નબી થવાનો નથી. તેઓ અશરફુલ અંબીયા યાને નબી-યોમાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.

આપણે અગાઉ વાંચી ગયા તેમ તેઓ હ. પંજતનમાના એક તૈન છે. હ૦ નબી મહમદ મુસ્તફાનું નુર દાદા આદમ અ૦ પહેલા ખુદાવંદતાલાએ પેદા કર્યું હતું, તેઓનું નામ મહમદ પણ ખુદાવંદ તાલાએ પોતાના અસંખ્ય નામોમાના એક નામથી રાખ્યું હતું.

હ૦ નબી મહમદ મુસ્તફાના પીતાનું નામ હ૦ અબ્દુલ્લાહ હતું, તેઓ હ૦ ઇસમાઇલ અને હ૦ ઇબ્રાહીમ ખલ્લીલ્લાહથી ઉતરી આવેલ હતા.

હ૦ નબી મહમદ મુસ્તફાનો જન્મ હ૦ અબ્દલાહને ઘેર ઇ. સ. ૫૭૧ માં રબીઅલઅવ્વલની ૧૭ મી ને વાર જુમા આમ્મુલફીલને રોજ થયો હતો, આમ્મુલફીલની મતલબ એ છે કે તે વર્ષમાં અબ્દરોહાનો પાદશાહ હાથીઓના મોટ લસ્કર સાથે ખાને કાબાની ઉપર ચડી આવ્યો હતો, પણ ખુદાના હુકમથી તે હત્તાક થયો હતો જેથી તે વર્ષને આમ્મુલફીલ કહે છે.

હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફા (સ૦) સાહેબની વિલાદત વખતે અરબસ્તાનમાં ખુતપસ્તી ઘણી વધી ગઇ હતી.

કાબામાં ૩૬૦ મુર્તિઓ હતી. ખાને કાઅબાની સંભાળ તે વખતે બનીહાશમના હાથમાં હતી. હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફાની ૪ વર્ષની ઉંમરમાં તેમના માતાજી મરણ પામ્યા અને એ વરસને ચાર માસની ઉંમર થઇ ત્યારે તેમના પીતાજી ખુદાની રહેમતે પહોચ્યા, તેથી તેમની પરવરીશ જનાબ અલીએ મુરતઝાની વાલેદા જનાબ ફાતમા બિન્તેઅસદ કરતા હતા.

હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફા સ૦ ની પચીસ વર્ષની ઉંમર થઇ ત્યારે જનાબ ખદીજા બીન ખુવલદીની સાથે નીકાહ કરવામાં આવ્યા, અને ૪૦ વર્ષની ઉંમરે તેમને નખુવત મળી. હ૦ અલીને નખુવતની વાત કરી. જનાબ હ૦ મોલા મુરતઝા અલી જાહેર રીતે પહેલ વહેલા ધમાન લાવ્યા. જોકે હકીકતી રૂએ હ૦ મોલા મુરતઝાઅલીને હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફા સ૦ એકજ હતા, અને તેઓમાં ખુદાવંદ તાલાતું હિદાયતી તુર પ્રકાશતું, હતું અને હ૦ મોલા મુરતઝાઅલી જ્યાં સુધી ઉમ્મરે નહીં પહોચ્યાં ત્યાં સુધી હ૦ નખી સાહેબ પોતાની નખુવત જાહેર કરી શક્યા નહિ. જેમ ખુદાવંદ તાલાએ ફરમાવ્યું છે.

આયત.

લાએલાહ ઇલલાહ મોહમદર રસુલીલાહ
અયદતોહ હુમે અલી યીન.

અર્થ—ખીજો કોઈ નથી મઆયુદ ખુદા સિવાય અને
મહમદ તેનો રસુલ છે. તેની મદદ અલી થકી કરી,

તે મુજબ જ્યારે ૬૦ મોલા મુરતઝાઅલી પુખ્ત ઉમ્મરે
પહોંચ્યાં ત્યારે ૬૦ નખી સાહેબ પર વહી નાઝલ થઇ યાનેનખુ-
વતઝાહેર થઇ. શરઆતમાં તેમના સામે ઘણા કાફરો થયા, એટલે
હદ સુધી કે હજી પુરા તેર વર્ષ થયા નહીં, એવામાં તેમને મક્કા
છોડી મદીના જવું પડ્યું. તા. ૧ રખ્ખઉત્તઅવલને જુમેરાતના
રોજ ૬૦ નખી સાહેબે મક્કા છોડ્યું. તે દીવસથી હીજરી
સન ચાલુ થયો છે. હીજરનો અર્થ નાસી જવું અગર પોતાનું
વતન છોડવું થાય છે. મદીનામાં તેઓ દશ વર્ષ રહ્યા એ
અરસામાં ૮૭ લડાઈઓ થઇ, તેમાં ૨૪ થી ૨૬ લડાઈઓમાં
યુદ્ધ વખતે નખી સાહેબ હાજર હતા અને બાકીનીમાં સર-
દારો મુકરર કરી લડાઈઓ કરી હતી. મજકુર લડાઈઓમાં
(૧) ખદર (૨) એહદ (૩) અહઝબ (૪) ખૈયર (૫) હૈનૌન
ભારે જખરી લડાઈઓ થઇ જેમાં ૬૦ અલોએ હજરો કાફરો.
અને જખરદસ્ત પહેલવાનોને મારી જીત મેળવી હતી.

જ્યારે ૬૦ નખી સાહેબ પોતાનો દીન ઝાહેર કરી રહ્યા
અને હજરોને પાક દીનથી મુશરફ કર્યા ત્યારે કાંઇ કામ
બાકી રહ્યું નહિ, સીવાય પોતા પાછળ પોતાનો જનશીન વસી

કરવો અને તે માટે ખુદાવંદ તઆલા તરફથી સખ્ત હુકમ કરવામાં આવ્યો અને તેમાં હ૦ મોલા મુરતઝાઅલીને જાહેર ખીલાફત તથા ઇમામત આપવાની તાકીદ ફરમાવવા આવી હતી પણ હ૦ નખી સાહેબ હ૦ અલીના દુશ્મનોથી ડરતા હતા, અને એ કામને મુસ્તવી રાખતા હતા પણ જ્યારે ખુદાવંદ તઆલાનો સખ્ત પેગામ આવ્યો કે—

કોણ હું તઆલા.

યા અય્યહુર રસુલ બલ્લેગમાં ઉન્જેલા ઇલેકા મીર રખ્મેકા, વ ઇન મજ તફઅલા, ફમા બલ્લાગતા, રિસાલતા વલ્લાહુ યુઅસે મુકા મીનન નાસે,

માયના.

એ રસુલ ! મારાતરફથી જે ચીજ નાઝીલ કરવામાં આવી છે, તે પહોચાડી આપ અને અગર એ (હુકમ) નહીં પહોચાડીશ તો (એવું થશે કે) તે તેની રીસાલત પહોચાડી નહીં અને અલ્લાહ તને લોકો (ના તોફાનોથી) બચાવશે. ખરેખર ખુદા, કાફર કોમને હિદાયત કરતો નથી.

એ ઉપરથી ગદીરે ખુમના મયદાનમાં સર્વને હાજર કરી હ૦ મોલાઅલીને લઈ મીમ્મખર પર ચડી કહ્યું કે:—

હદીસે સકલૈન.

ઇન્ની તારે ફુન શી ફુમસકલૈને વ હુવા હબલાને મમદુદાને લાયન કતઆતે વલાયત ફસેમાને હતા યરીદાકમ અલલ હૌજલ કૌસર.

માએના.

એક લાખ ને ચોવીશ હજાર મુસલમાનોની રૂબરૂ હૃદય નખી મહમદ મુસ્તફાએ ફરમાવ્યું કે ‘ ખરેખર હું તમારે માટે બે મજબુત ચીજો છોડી જાઉં છું તે બન્ને દોરડાની માફક એક બીજાને વિંટાએલી છે, તે કદીપણ છુટી પડનાર નથી. એટલે હદ સુધી કે હોજરે કોસર ઉપર તેઓ તમેને આવીને મળે તે સ્ત્રીને મારી આલ ત્યા પવિત્ર કલામ છે.

ત્યારબાદ હૃદય અલીની તારીફ કરીને કહ્યું કે—

ફોલન નખી અલેહી સલામ.

મન કુનતો માલાહુ હાઝા અલીયુન મૌલા.

અર્થ—જેનો હું માલીક છું તેનો અલી મુરતજ્જ માલીક છે.

તે બાદ હૃદય નખી સાહેબ મીમ્બર પરથી નીચે ઉતર્યા અને હૃદય અલીના હાથપર અસાહબોએ બચત (કાંગવો) કરી હૃદય મૌલા મુરતજ્જઅલીને મુબારકી આપી, તે બાદ એક મોટો ખીમો (તાંબુ) જિમ્મો કરવામાં આવ્યો અને તેમાં સઘળા મુસલમાનોએ મરદો અને સ્ત્રીઓએ હૃદય અલી (અબુ) ની બચત કરી, એ મુજબ ત્રણ દીવસ સુધી બચતનું કામ ચાલ્યું હતું.

બ્યારે કામ ખલાસ થયું ત્યારે હૃદય નખી સાહેબને ખુદા-વંદતાલાએ ફરમાવ્યું કે—

“ આજના દિવસે તમારા દીનને કામીલ કર્યું.”

ત્યારબાદ હ૦ નખીસાહેબ વગેરે મહીનામાં આબ્યા જ્યાં
હ૦ અલીની વસીયત બહાર કરી.

હ૦ અલી (અ૦) ના કેટલાક દુશ્મનો હતા, તેમને
આ બાબત પસંદ આવી નહીં, અને તેથી તેઓ મનમાં દુશ્મની
કરવા લાગ્યા.

સન. ૧૧ હીજરી સફર મહીનાની તા. ૧૧ મી ના રોજ
હ૦ નખી સાહેબને આઘાતીશી (અર્ધ, માથું દુઃખવું.) નું
દર્દ શરૂ થયું, તા. ૨૭ ના ત્રીમાસી બેહદ વધી ગઈ. તા.
૨૮ સફર ને વાર સોમ હીજરી ૧૧ ની સાલમાં આ ફાતી
દુનીયાનો ત્યાગ કરી પોતાની બાદ પીરાતનનો બેભાન હ૦
ઇમામ હસનને સોંપી અને ઇમામત તથા ખીલાફત હ૦ મૈલા
મુરતખઅલીને સોંપી રહેલ ત ફરમાવી. ઉમર વર્ષ-૬૩. તેમના
પર જુદે જુદે વખતે વહીયો નાજલ થઈ હતી, જેનો સંગ્રહ
ફુરકાન (ફુરાને શરીફ) કહેવામાં આવે છે.

પ્રકરણ ૯ મું.

હજરત પંજેતન પાકલું શારીરીક રૂપમાં બહાર થયું.

કલામે પીર.

પંજતન પરવરે ભેળ્યા રાહ બતાવન કાજ,

જને કીને મુખ શીરાયા સો રહ્યા સફાયત બાજ.

(સૈયદ નર મહમદશાહ)

કુતમ તારાના વર્ણનમાં આપણે પંજેતન પાકના નુર વિષે ઘણું વાંચી ગયા છીએ. તે પાક નુર જેમ એક જગતું પાણી પાંચ ગલાસમાં ભરવામાં આવે. તેમ પાંચ તનમાં ખુદાતું નુર વહેંચાઈ ગયું.

નુરે વહદાનીયતની શાહી જેમાની સંકલનાયાને સીલસીલો આપણે પ્રકરણ ૪ થામાં વાંચી ગયા છીએ. (જુઓ પાતુ ૪૯) એટલે આંહી લખવાની જરૂર જણાતી નથી. એ મુજબ તે નુરે પંજેતની હ૦ શીશથી ઉતરતું ઉતરતું હ૦ અખદુલ મુતલીખના સુદમમાં આવ્યું. જ્યાં તેના બે ભાગ થયા. એક ભાગ હ૦ અખદુલાલની પીડમાં તથા એક ભાગ હ૦ અખુ-તાલખની પીડમાં ઉતર્યું. અને હ૦ અખદલાના હ૦ મોહમદ મુસ્તફા સ૦ થયા અને હ૦ અખુતાલખના હ૦ મૌલા મુર-તગ્ન અલી થયા. હ૦ નખી સાહેબની ખ્યારી દુખ્તર હ૦ ખીખી ફાતેમા થયા અને હ૦ મૌલા મુરતગ્ન અલીના બે ફરજંદ હ૦ ઇમામ હસન અને હ૦ ઇમામ હુસન પેદા થયા. એ મુજબ પાંચ તનમાં તે નુર ચમકવા લાગ્યું. તે પાંચેની શારી-રીકરીતે ઝોળખ આપવા તેમનું વિગતવાર ટુંક વિવેચન કર-વાની જરૂર જણાય છે.

(૧) હ૦ મૌલા મુરતગ્નઅલી.

હ૦ મૌલા મુરતગ્નઅલીનો જન્મ અરબસ્તાનમાં આવેલા મકા નામના શહેરમાં હીજરી સન ૨૩૦ની સાલમાં ખાતેખાતે-ખાતે અંદર થયો. જે વખતે હ૦ નખી સાહેબની ઉમ્મર ત્રીસ

વપની હતી. જ્યારે તેમનો જન્મ થયો ત્યારે તેઓએ દુધ પીધું નહિ. તેમજ આંખુ ખોલ્લી નહિ પણ જ્યારે ૬૦ નખી સાહેબ આવ્યા અને પોતાની જામ તેમના મુખમાં મેલી ત્યારે દુધ પીધુ તથા આંખો ઉઘાડી. જ્યારે ૬૦ નખી સાહેબ ઉપર નખુવત ઉતરી ત્યારે ૬૦ અલીની ઉમર ૧૦ વર્ષની હતી. ૬૦ અલી અં ૬૦ નખી મહમદ મુસ્તફા સાથે મકકામાં ૨૩વર્ષ અને મદીનામાં દસ વર્ષ રહ્યા હતાં. ૧૯ વર્ષની ઉમરમાં તો મોટા મોટા પહેલવાનો સાથે મુકાબલો કરી હાર પમાડી અને ૨૨ વર્ષની ઉમરે તો જાંબરનો કીલ્લો ફતેહ કર્યો હતો. ૬૦ મૌલા મુરતઝાઅલી ઇમામની રૂએ અવલ ઇમામ હતા, અને ૬૦ નખી સાહેબ બાદ ૩૦ વર્ષ ઇમામ રહ્યા. જોકે સુની લોકો ૬૦ મૌલા મુરતઝાઅલીને પાંચ વર્ષ ઇમામત યાને ખીલાફત ઉપર ગણે છે, પણ વસીયત મુજબ તેઓ ૩૦ વર્ષ સુધી ઇમામ તથા ખલીફા ગણાય. જ્યારે હકીકતી રૂએ તેઓ ખુદાઇ નુર (યાને ઇમામત) ધરાવતા હતાં જ્યારે ૬૦ નખી મહમદ (સં.) પીર હતા. તેઓ હી. સ. ૪૦ મા મસજીદે કુશમાં ઇબ્ને મુલજીમની ઝહેર પાએલી તરવારના ધાને બહાને શહીદ થયા અને પોતાનું નુર ૬૦ ઇમામ હુસનને બક્ષી આપ્યું. ૬૦ મૌલા મુરતઝાઅલી રૂપે તે પાક નુરે વહદ-અત ૬૩ વર્ષ જગતમાં જલ્લવાગર રહ્યું. તે બાદ તે નુર ૬. ઇમામ હુસેનમાં પ્રવેશ્યું.

હૃં બીબી ફાતેમત ઝહોરાં (૨૦)

બીબી ફાતેમાં હૃં નખી મહમદ મુસ્તફાની એકની એક બેટી હતાં. તેમને માટે હૃં નખી સાહેબ વારંવાર ફરમાવતા કે “ફાતમાં મારા તનનો દુકડો છે.” હૃં બીબી ફાતમત ઝહોરાનો જન્મ હૃં નખી સાહેબને નખુવત મળવા બાદ પાંચમી સાલમાં થયો હતો. જ્યારે તેમની ઉંમર પુખ્ત થઈ, ત્યારે હૃં નખી સાહેબ તેમના માટે શહવરની તપાસમાં પડ્યાં. પણ ખુદાવંદ તાલાએ ફરમાવ્યું કે તેના માટે અમોએ ખાંદ મુકરર કીધાં છે. અને તે હૃં અલી અં છે.

હૃં બીબી ફાતેમાંનો હાથ મેળવવા ઘણા જણ ઇન્તેઝાર હતા પણ ખુદાવંદ તાલાની રજમન્દીથી તેમની શાદી તેમના લાયક પતી હૃં મૈલા મુરતઝા અલી સાથે થઈ. હૃં નખી સાહેબે લોકોને જાહેર રીતે ખુદાવંદ તઆલાની ખુશી કેવી છે તે જણાવવા જાહેર કર્યું કે ફલાણી રાતના ફલાણો અકચકીત તારો જેના ઘર ઉપર ઉતરશે તે ફાતમત ઝહોરાનો પતી થશે. તે મુજબ હૃં મૈલા મુરતઝા અલીના મકાનપર તે તારો ઉતર્યો હતો જેથી તેમની સાથે શાદી કરવામાં આવી. હૃં બીબી ફાતમાંને બે પુત્રો થયા તેમાં મોટા હૃં ઇમામ હસન અં અને નાના હૃં ઇમામ હુસેન અં હતા. તેઓ હૃં નખી મહમદ મુસ્તફા સાહેબને ઘણા પ્યારા હતાં, અને હૃં નખી સાહેબ તેમને ઘણા લાડ લડાવતા. તેઓ સાહેબ જીન્નતના જીવાનીઆઓ તરીકે પ્રખ્યાત હતા. હૃં બીબી ફાતમાં ઘણાજ

ખુશ્મુરત હતા જેથી તેઓને ઝહોરા લકચ મળેલ છે તેમજ
ખતુલ એટલે પાકદામન લકચ પણ તેમને આપવામાં આવેલ છે.

૬૦ બીબી કાતમાંએ ૬૦ અલીની આજ્ઞા કદી ઉલ્લંઘી
નથી અને તેમણે સતીત્વનો દાખલો લોકો ઉપર બેસા-
ડ્યો છે થોડા વરસની જીંદગી ભોગવી એટલે ભર જવાનીમાં
તેઓ જીવનત નશીન થયા.

૬૦ ઇમામ હસન અં

જ્યારે ૬૦ નથી સાહેબ વક્ત પામ્યા ત્યારે પોતાની
ખીરતનની ગાદી યાને પોતાનું નુર ૬૦ ઇમામ હસનને સોંપી
ગયા એટલે ૬૦ ઇમામ હસન, ૬૦ નથી સાહેબ પછી ખીર
તરીકે રહ્યા અને ૬૦ મૈલા મુરતજઅલીએ પોતાની આદ
૬૦ ઇમામ હુશેનને ઇમામત સોંપી અને ૬૦ ઇમામ હસનને
ખીરાતન સોંપી અને ૬૦ અલી આદ તેઓ ઇમામે મસ્ત-
કદા તરીકે રહ્યા.

ખોલાસો.

ખીલાફત અને ઇમામત એમાં ખરી રીતે એ ફરક છે કે,
ખલાફત તે દુન્યવી સરદારી છે. અને જ્યારે ઇમામત એ
ધાર્મિક સરદારી છે ખીલાફત કદાચ લોકો પક્ષઅળે અને વધુ
જેરે કોઇને પણ આપી શકે પણ ઇમામત આપવાનો હક
ખુદાવંદતાલા ઇમામનાં જનશીન સીવાય ખીજન કોઇને આપે

નહીં. જોકે એહલે સુન્નત જમાત પહેલાં ત્રણ ખલીફા
આને મુસલમાનોનાં સરદાર ગણે છે ત્યારે શીઆ શીરકા
હ૦ મૈલા અલી મુરતઝાને અમીરલ મોમનીન અને પહેલાં
ઇમામ ગણે છે અને તે મુજબ ઇમામત અને દીની પેશ્વાઇ
લોકો દોઢપણુ રીતે આપી શકતા નથી, પણ ખુદાવંદતાલાના
હુકમ મુજબ નથી સાહેબે હ૦ મૈલા મુરતઝાઅલીને
જાહેર કરીને ફરમાવ્યું કે જેનો હું માલેક છું તેનો હ૦ મૈલા
મુરતઝા અલી માલીક છે. તે બાદના ઇમામે નસલ બ નસલ
નીમાય છે. જેને માટે ખુદાવંદતાલાએ ફરમાવ્યું છે કે—

કૌલ હુતાલા.

ઝુરરીયતન બાઝહા મીન બઅઝીન.

મતલબ—નસલ બનસલ હાજર ઇમામ તે લોકો પાસે છે.
એટલે હાજર ઇમામ પોતાના બાદ પોતાની નસલને ઇમામત
સોંપી જાય છે અને તેજ ખરો ઇમામ ગણાય છે.

ઇમામના મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર છે.

૧ ઇમામે મુસ્તકર (૨) ઇમામે મુસ્તઝિદા (૩)
ઇમામે ઇઝારી.

(૧) ઇમામે મુસ્તકર એટલે જેના ઉપર વંસપરંપરા
ઇમામત ઊતરી આવી હોય છે. એટલે ઇમામે મુસ્તકર તેજ
ગણાય છે કે જેને હાજર ઇમામ પોતાની હયાતિમાં ઇમામ

તકી કરે અને વસી કરી ઇમામત સોંપે જેને ઇમામતનો માલીક ગણાય છે.

(૨) ઇમામે મુસ્ત ઉદ્દા તે ગણાય છે કે જેને ઇમામે મુસ્તકર કોઇપણ કારણથી ચોક્કસ વખતને માટે વડપણ સોંપે છે. પણ ઇમામતનો તે ધણી હોતો નથી એટલે તે પોતાનું વડપણ પોતાના ફરજદને આપી શકતો નથી.

(૩) ઇમામે ઇઝાફી એટલે લોકો પોતાના પેશ્વા તરીકે પેશ ઇમામ ઠેરવે તે.

૬૦ ઇમામ હસન ઇમામે મુસ્તઉદ્દા ગણાય છે તેઓને વડપણ (પીરાતન) તેઓની હૈયાતી સુધી ૬૦ ઇમામ હુશેને સોંપી હતી પણ તેમની હૈયાતી બાદ તે પીરાતન તેના અસલ માલીક ૬૦ ઇમામ હુશેનની સત્તામાં રહી.

૬૦ ઇમામ હસને પોતાની ખીલાફત એટલે દુન્યવી હોદ્દો પોતાની જિંદગી સુધી માવીયાને અમુક વાર્ષિક સાલીયાણું લઈ આપ્યો હતો પણ ઇમામે મુસ્તકર તરફથી મળેલી વડાઈ પોતેજ ભોગવતા હતા. માવીયાએ કપટથી ઝેર અપાવી ૬૦ ઇમામ હસનને શહીદ કરાવ્યા. હી. સ. ૫૦ ઉમર વર્ષ ૪૮.

૬૦ ઇમામ હુસેન.(અ.)

૬૦ ઇમામ મૈલાઅલ્લી બાદ ૬૦ ઇમામ હુસેને પોતાનો ઇમામતનો હોદ્દો પોતેજ સંભાળી લીધો અને માવીયાના મૃત્યુ બાદ ખીલાફતનો પણ દાવો કરીધો પણ માવીયો

હ૦ ઇમામ હસન સાથે થએલ કેલકરાર તોડી ખીલાઈત
 યજીદને આપી ગયો હોવાથી યજીદે હ૦ ઇમામ હુસેન સામે
 ઝુંબેસ ઉઠાવી અને ખલીફા અને અમીરલ મોમનીન તરીકે
 બૈયન લેવી શરૂ કરી. હ૦ ઇમામ હુસેનને પણ બયત લેવા
 પેગામ મોકલ્યો પણ હ૦ ઇમામહુસેને અ૦ જણાવ્યું કે “તું
 કદાચ રાજ્યનો માલીક થઈ શકે પણ ઇમામતનો માલીક તું
 થઈ શકતો નથી” માટે ધર્મની વચ્ચે નહિ આવવા સમજાવ્યું
 પણ યજીદ પોતાની લાગવગ માલમતાથી અનેકને પોતાના
 પક્ષમાં લીધા અને ખલીફા તરીકે પોતાના વિરુદ્ધ થનારને
 કતલ કરવાનું ફરમાન બહાર પાડ્યું. કુશાના લોકોએ હ૦
 ઇમામ હુસેનના પક્ષમાં રહેવા વચન આપ્યું. પણ યજીદના
 હુકમથી ત્યાંના હાકેમે લોકોને દમ ભરાવી અનેક જાતની દુન્યવી
 લાલચો આપી હ૦ ઇમામ હુસેનથી ફેરાવ્યા. હ૦ ઇમામ હુસેનને
 કુશાના લોકોએ બોલાવ્યા હોવાથી કુદે જવા નીકળ્યા પણ
 ત્યાંનો મામલો બંધો પલટાઈ ગયો હતો. યજીદ તરફથી સીમર
 મોકલું લશ્કર લઈ હ૦ ઇમામ હુસેનને અટકાવવા સામે ગયો.
 હ૦ ઇમામ હુસેનને તેણે કરબલાના મેદાન આગળ ફુરાત
 (યુફ્રેટીસ) નદી આગળ અટકાવ્યા હ૦ ઇમામહુસેન પાસે
 ઘણા જુજ માણસ હતા તેમાં ઝોરતો તથા બચ્ચા પણ હતા.
 હ૦ ઇમામહુસેનને યજીદની બયત સ્વીકારવા કહેવામાં આવ્યું
 પણ હ૦ ઇમામહુસેને તેની ચોખ્ખી ના કહી અને પોતાનો હક
 જાહેર કર્યો. સામેના લશ્કમાંથી ત્રણ મુસલમાનો હ૦ ઇમામ-
 હુસેનની સચ્ચાઈ સમજી હ૦ ઇમામ હુસેનના પક્ષમાં ગયા અને

તાં ૧૦ મી મોહરમ હી. સ. ૧૧ ને રોજ બંને વચે યુધ્ધ થયું.

હ૦ ઇમામહુશેન તરફના તમામ મરદો શહીદ થયા, અને છેવટ હ૦ ઇમામહુશેને હ૦ જૈનુલાયદીનને પોતા પાછળ ઇમામત સોંપી અને પોતે કરબલાના મેદાનમાં સવ્યાધ ખાતર, પોતાના હક ખાતર પોતાનું શીશ આપી દાખલો બેસાડ્યો. તેમણે ૨૦ વર્ષ ઇમામત ભોગવી અને ૫૭ વરસની ઉંમરે જામો સીકાર્યો.

એ મુજબ એ પાંચે તન શારીરીક રૂપમાં જાહેર થઇ પોતાની ફરજ અદા કરી આ ખાકી શરીર તજી દીધું અને જેમ એક જગતું પાણી પાંચ ભાગમાં વહેચાઇ ગયું હતું તે પાણી એકજ પાત્રમાં જઇ રહ્યું એટલે તે નુરે વહદાનીઅત૦ હ૦ ઇમામ જૈનુલાયદીનમા જાહેર થયું.

હકીકતી દીનદારો ખાકી શરીર માટે કદી અફશોસ નથી કરતા. તે નુરે ઇલાહી અનાદી કાળથી ચાલ્યું આવે છે અને આવશે. તે નુરે પંજેતન પાક અગાઉના શરીરો ઉપર ઘણો જુલમ થયો છતાં તે નુર ઓલવાયું નહિ તેમ ગેબ થયું નહિ પણ જેમ ખુદાવંદ તાલા ફરમાવે છે. કે

કોલહુતઆલા.

ચુરીદુ નાલેયુતકુ નુરહલાહે બે અફવાહે હીમ.
વહલાહે મુતીમ્મુ નુરહી, વલકરે હલ કાફેરન.

અર્થ—(અસુરો) ખુદાવંદતાલાના નુરને પોતાના મોઢાથી

પ્રજાવી નાંખવા ચાહે છે, પણ કાફરો જોકે નાખુશ થાય, તોપણ
પ્રુદાવંદતાલા પોતાના તુરને ભરપુર રાખનારો છે.

(સુરે સદ્. આ૦ ૮)

તેમ સદા કાયમ રહ્યું અને કીયામત સુધી કાયમ રહેશે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

દશમો નકલંકી અવતાર હા૦ મૌલા મુરતઝા અલી.

હીજરી સનની પૂર્વે ૨૩૦૫ ઉપર હ૦ અબ્બુતાલેખને ઘેર
અરથરતાનમાં આવેલા મકકા શહેરમાં હ૦ મૌલા મુરતઝા
અલીનો જન્મો થયો, તે આપણે ઉપર વાંચી ગયા.

શ્રી કૃષ્ણે કહ્યું છે કે

परित्राणाय साधुनां विनाशायच दुष्कृताम् !

धर्म संस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे

(શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગિતા)

અર્થ—સાધુ (મોખીન) લોકોના ઉદ્ધાર માટે અને
દુષ્ટ લોકોના નાશ માટે તથા ધર્મની સ્થાપના કરવા માટે
હું યુગે યુગે હોઉં છું.

સાધુ યાને ભક્તજનોને જ્યારે દેત્યો (કાફરો) દુઃખ દે
છે અને અધર્મ યાને (કુદ્દ) વધી જાય છે, ત્યારે ત્યારે
વિષ્ણુ યાને પ્રુદાવંદતાલા પોતાની જાતને આ જગતમાં

હિદાયતના સુર્યરૂપ જહુર કરી અર્ધમ તિમીરનો નાશ કરી, ભક્ત યાને મોમીન દીનદારોનું રક્ષણ કરે છે.

ઇ. સ. ૬ ઠી સદીમાં અરબસ્તાનમાં હદયાર અર્ધમ વધી પડ્યો. અને કાયામાં તે વખતે ૩૬૦ મુર્તિઓ હતી. તે મુર્તિઓને રાજી રાખવા માટે મનુષ્યનું બલીદાન આપવામાં આવતું હતું; છોકરીઓને જીવતી ભોંયમાં દાટી મારી નાંખવામાં આવતી; હરામ ખાવું, શરાબ પીવો વિગેરેનો કોઇ પણ પ્રકારનો નિષેધ નહોતો. વાત વાતમાં લડી મરતાં; જુગાર અને શરતો વધી પડી. આવા અધકારમય દેશ અરબસ્તાનમાં હિદાયતી સુર્યની જરૂર હતી, અને તે હૃદય મોલા મુરતજી અલી રૂપે ઇ. સ. ૫૮૯ માં ઉદય થયો.

હૃદય નખી મહમદ મુસ્તફા (સ૦) લોકોને હિદાયત કરવી શરૂ કરી, પણ તેમાં તેઓને ઘણું દુઃખ પડતું હતું, અને સંકટ નહિ સહન થઇ શકવાથી, ખુદાવંદતાલા પાસે અર્જી ગુજારી કે.

હદીશ.

અલ્લાહુમ્મા ઇન્ની અશકયેલીયત ઝોહોફા કુબ્યત વકિલ્લતા હીલતી વ હુવાની અલન્નાસ, અન્ત અર્હમ રાહિમીન, અન્ત રખ્ખુલ મુસ્ત જઅફીત.

ખુદાસો-હે અલ્લાહ હું લાચાર અને બેકસ થઇ ગયો છું. લોકો મને બાદ સતાવે છે. ત્હેની શીકાયત ત્હારી તરફ

કર્કે છું. હે રહેમ કરનારામાં શ્રેષ્ઠ રહેમ કરનાર ! હે લા-
ચાર અને નીરાધારના રખ ! મ્હારી મદદ કર ! !

હ૦ મૌલા મુરતઝા અલીની પાંચ વરસની ઉમ્મર હતી,
એવામાં હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફાના દુશ્મનો જેઓ તેમની
પાછળ છુપાઇ પથરા ફેકતાં તેઓને છુપાઇને ખજુરના ઠળીઆ
આંગલી પર ચડાવી એવા જેરથી તાકીને મારતાં કે, તે
શખ્શ જહનમ વાસીલ થઇ જતા. આ પ્રમાણે બાળ વયથીજ
તેઓ હ. નખી સાહેબને મદદ કરતા.

તેવીશ વર્ષની ઉમ્મરે તેઓ હ૦ નખી સાહેબના ખીજા-
નામાં તેમના વતી સુધ હ. નખી સાહેબનું રક્ષણ કરી હીજ-
રત કરવાની સગવડ કરી આપી.

પચીશ વર્ષની વયે મોટા મોટા પહેલવાનો સાથે યુદ્ધ
કરી જેર કર્યા.

ઇસ્લામની શરૂઆત ઇ.સ.ની ૬૧૦ સાલમાં થઇ કે જ્યારે
હ૦ રસુલલીલાહને નખુવત મળી જ્યારે હ૦ મૌલા મુરતઝા અ-
લીની ઉમર ૧૦ વર્ષની હતી,

શરૂઆતમાં હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફાએ ધાર્મિક લડાઇ
(જેહાદ)ન કરી અને આસ્તે આસ્તે સલાહ સંપત્તી ઇસલામ
દીનનો ફેલાવો કરવાનું જરી રાખ્યું, પણ તેથી દુશ્મનોનું
જેર ઘણું વધી ગયું, અને જેહાદ કરવા સિવાય ખીજો ર-
સ્તો ન રહ્યો.

હ. નખી મહમદ મુસ્તફાએ હ૦ મૈલા મુરતઝા અલીની સહાયથી કુલ્લ (૬૨) બાસઠ લડાઈઓ કરી તેમાં નીચેની લડાઈઓમાં હ૦ મૈલા મુરતઝા અલીએ મુખ્ય ભાગ ભજવ્યો હતો.

જંગે બદર.

ઇસ્લામને કુવત આપનાર ખીજી લડાઈ જંગે બદર ગણાય છે. હી. સ. ૨ ની સાલમાં આ લડાઈ બદર નામના ગામડા પાસે થઈ, કેટલાકએક તવારંખ લખનારાઓ લખે છે કે, બદર એ કુવાનું નામ છે.

અબુજેહલ નવશો પચાશ મરદે જરાર એટલે તરવાર ખેંચનાર તથા સાતશો ઉંટનું મોટું લશ્કર લઈ, બદર મુકામે હ. નખી મહમદ મુસ્તફા સામે થયો.

ઇસ્લામી લશ્કરનો ઝુંડો હ. મૈલા મુરતઝાઅલીને આપવામાં આવ્યો. રમઝાન મહીનાની ૧૭ મી તારીખે લડાઈ થઈ. હ૦ નખી મહમદ મુસ્તફા (સ૦) તરફથી જંગમાં હ૦ અલી હ૦ હમઝા ખીન અબ્દુલ મુતલબ અને ઓખીદે એ ત્રણ જણ કાફરો સામે ઉતર્યા. હ૦ મૈલા મુરતાઝાઅલીએ દુશમનોના સરદાર વલીદને ઠાર કર્યો અને અનેક યોધાઓનો નાશ કર્યો. આ લડાઈમાં અબુજહલ માર્યો ગયો અને કુરેશીઓના ઘણાએક આગેવાનો કપાઈ મુઆન્યારે ઇસ્લામીઓના લશ્કરમાં યોખીદા નામે સરદાર શહીદ

થયો. એ મુજબ હ૦ મૌલા મુરતઝાઅલીની મદદથી જંગે
બદરમાં હ૦ રસુલીલાહની ફતેહ થઇ.

જંગે ઓહુદ.

જંગે બદરમાં અબુજહલ માર્યો જવાથી કાફરોની
સરદારી અબુ સુરીઆને લીધી. હી. સ. ૩ ૭ શાલમાં સવા-
લ માશમાં અબુ સુરીઆન ત્રણ હજાર માણસો એકઠા કરી,
મદીના ઉપર ચડાઇ કરવાની તૈયારી કરતો જણાયાથી હ.
નબી મહમદ મુસ્તફાએ હ૦ મૌલા મુરતઝાઅલી વિગેરે સરદા-
રો લઇને સામે ગયા. ઓહુદ નામના પહાડ આગળ બને
લશ્કરો ભેટ્યા અને યુધ્ધ થયું. આ યુધ્ધમાં ઇસ્લામીઓના
લશ્કરના મોખરાની એક ટુકડી દુસ્મનોના લશ્કરને લુંટવા રોકાઇ
જવાથી, તે ખાલી પડેલા મોખરેથી દુસ્મનોએ ધસારો કર્યો અને
હ૦ રસુલીલાહને ઘેરી લીધા. હજારો લશ્કરીઓ હ૦ રસુલી
લાહની આસપાસ ફરી વલ્યા, અને તીડની માફક તુટી પડ્યા.
હ૦ રસુલીલાહના બચાવ માટે હ૦ હ૦ મૌલા મુરતઝાઅલી
સિવાય કોઇ હાલુ નહિ હતાં એકલે હાથે હૈદરી બળથી રસુલીલાહનુ
એવી શુભઅતથી હજારો દુસ્મનો સામે રક્ષણ કર્યું કે,
શીરસ્તાઓ પણ પુકારવા લાગ્યા કે—

લા ફત્તા ઇલા અલી લા ઇલા સૈફ જુલશીકાર.

અર્થ—અલી જેવો કોઇ શુરવીર નથી અને જુલશીકાર
જેવી કોઇ તરવાર નથી.

સિંહ જેવા વિકાળ સ્વરૂપને જોઈને, દુશ્મનો બક-
રાની માફક નાસવા લાગ્યા અને દુશ્મનોમાંથી તોલાહ નામના
એક જબરજસ્ત પહેલવાને આવી પોતા સામે લડવા માટે
કોઈપણ સરદાર આપવાની માંગણી કરી, પહેલવાન તોલાહ
એટલો જબરજસ્ત હતો કે હં રસુલીલાહના લશ્કરમાંથી
તેના સામે મુકાબલો કરવાની હીમત કોઈ કરી શક્યો નહીં.
આખરે હં મોલા મુરતઝાઅલી આગળ આવી નારો
કીધો કે:-

ખેચત અરખી.

ફકક અતાકલ અસફુસ મુઉ અલ સાહેમાં લઈ
સાળીહી ફુલુલ.

અર્થ—હવે હુમલો કરનાર સિંહ તારી સામે આવ્યો
છે. તેની પાસે એક તરવાર છે. કે જેની ધાર કદી પણ બુઝી
થતી નથી.

બંને યોધાઓએ ઢૂંઢ યુધ્ધ શરૂ કર્યું. જેમાં હં અલીએ
તોલાહને જહનમવાસી કર્યો. આ લડાઈમાં હં રસુલીલાહના
કાકા હં હમઝા શહાદતને દરજે પહોંચ્યા.

જંગે ખંદક.

કેટલાક યહુદી તાયફાઓ હં નખી મહમદ મુસ્તફાની
સામે થવા કોશિશ કરતા હતા, તેઓએ કુરેશી સરદાર અબુ

સુફીઆનને ઇસ્લામીઓ સામે મદદ આપવા જણાવ્યું. અબુ સુફીઆન વિગેરે કુરેશીઓએ મશાવેરો કરી દશ હજાર લશ્કરીઓ, પંદરશો ઉટ, ત્રણશો ઘોડાના લશ્કર સાથે મદીના પર ચડાઇ કરવા કુચ કરો.

નખી સાહેબને આ વાતની ખબર મળતાં, સરદારોની સલાહ લરી અને સલમાન ફારસીની સુચનાથી મદીનાની આસપાસ એક ખાઇ (ખંદક) ખોદાવવામાં આવી, જે ઉપરથી આ લડાઇનું નામ જંગે ખંદક પડ્યું.

હી. સ. ૫ ની સાલમાં આ લડાઇ થઇ. સુફીઆનના લશ્કરમાં ઉમર ઇબ્ને અબ્દેવદ એક જંગી પહેલવાન હતો જે એકલો બહાર પડ્યો અને નખી સાહેબના લશ્કરમાંથી કોઇ પણ સરદાર એકલો તેની સામે લડવા બહાર પડે, એવી માંગણી કરી, ઉમ્મ ઇબ્ને અબ્દેવદ હજાર યોધાઓને એકલો પડે એવો પ્રખ્યાત પહેલવાન હોવાથી કોઇની હીંમત ચાલી નહી. અંતે હૃં અલી બહાર પડ્યા અને યુધ્ધ કરી ઉમર ઇબ્ને અબ્દેવદના ગુલરીકારથી બે કટકા કરી નાંખ્યા.

એ બાદ હૃં અલી એકદમ દુશ્મનો પર દુટ્ટી પડ્યા અને હજારો લશ્કરીઓને જેમ સીડ પગલ વતી બકરાનો નાશ કરે, તેમ કરવા લાગ્યા. અબુસુફીઆન અંતે નાહો અને હૃં મૌલા મુરતજઅલી પુર્ણ વિજય સાથે હૃં નખી સાહેબની હજુરમાં પધાર્યા હૃં અલીની

આ લડાઈની શુભઅત માટે હૃં નખી સાહેબે નીચેની હદી-
સ ફરમાવી.

અલ મુબારકતો અલીયાન, ચોમલ ખંદકે,
અફઝલો મીન અઅમાલે ઉમ્મતી, ઈલા ચોમલ
કીયામત.

અર્થ-ખંદકની લડાઈના દીવસે હૃં અલીએ ધર્મ યુધ્ધ-
માં જે બહાદુરી દેખાડી છે, તે કીયામતના દીવસ સુધી,
મારી સઘળી ઉમ્મત નેક આમાલ કરે તેના કરતા વધારે
કાંમતી છે.

હાસલ કલામ કે હૃં મૌલા મુરતજ અલીની સહાય-
તાથી હૃં નખી સાહેબનો જંગ ખંદકમાં વિજય થયો.

જંગે ખૈયર.

જયારે યહુદીયો જંગે ખંદકમાં ન ફાવ્યા ત્યારે, ખીજી
રીતે ખેતાનાજ કીલ્લાઓમાં લડાઈની તૈયારી કરવા લાગ્યા.
મોટા લશ્કરનો જમાવ કરવા લાગ્યા. આ વાતની ખબર
હૃં નખી મહમદ મુસ્તફાને થવાથી ખુદાવંદતાલાના પાક
હુકમથી પાંત્રીશ હજાર જંગી પહેલવાનોને લઈ, ખૈયરના કીલ્લા
ઉપર ચડાઈ કરી.

ખૈયરનો કીલ્લો ધણુ અંક કીલ્લાઓનો બનેલો હતો,
અને ઘણોજ મજબુત હતો. યહુદીનો સરદાર મરહુમ એક

મહાન યોધો હતો, તેણે કોટ ઉપર ચડી હૃં નખી સાહેબને પુછ્યું, કે “ ઓ મહમદ ! તું નખી હોવાનો દાવો કરે છે, તો કહે કે આ કીલ્લાને કેટલા દીવસમાં ફતેહ કરશે ? ” હૃં નખી સાહેબે જવાબ આપ્યો “ ચાલીશ દીવસમાં ” મરહુમ બોલ્યો તમે ચાલીશ વરસે પણ આ કીલ્લો ફતેહ કરી શકવાના નથી.

ખરેખર હતું પણ તેમજ. કીલ્લો ઘણોજ મજબુત અને ઉંચા પહાડ પર બાંધેલો હતો, માલિકઉસ્તર ત્યાં તેના ફરજંદ ઇત્તહીમે ઘણી બહાદુરી કરી ઘણા કીલ્લાઓ સર કર્યા, પણ ખૈરના કીલ્લાની ફરતી એક મોટી ખાઈ હતી ત્યાં કીલ્લાનો લોખંડનો દરવાજો ઘણોજ મજબુત હતો. અતે મુસલમાનોના હુમલાઓ કીલ્લાને કાંઈ અસર કરી શક્યા નહી, અને કેટલાક દીવસ પસાર થઈ ગયા.

૩૯ માં દીવસે મરહુમે મશકરી કરી કહ્યું કે- “ ઓ મહમદ ! તું પેગમ્બર હોવાનો દાવો જુડો કરે છે. કારણકે ઓગણચાલીસ દીવસની તમારી અથાગ મહેનતે અમારો કીલ્લો છતી નહી શકાણો તો હવે એક દીવસમાં તું છતી શકવાના હતો ? નખી હોય તે કદી જુડું બોલે નહિ. ”

હૃં નખી રસુલ (સૃ) આથી ઘણા દીવસગીરી થયા અને ખુદાવંદતાલા પાસે ગીરીયાઝારી કરી, એટલામાં હૃં જબરાયલ નીચેની દુવા પડવા હૃં નખી સાહેબને કહ્યું.

નાદે અલીયન, મઝહરલ અબ્જએજ
 તજીદુલુ ઐાનન લકા, ફીન નવાએજ
 કુલ્લો હમ્મી વ ગમ્મીન સૈયંજલી,
 ઐ વીલાયતેકા, યાઅલીયો યાઅલીયો યાઅલી

અર્થ—(ઐ રસુલ) સાદ કરો (યાદકરો) અલીને
 જે કુદરતનો કરનાર છે. (ઐ રસુલ) તને માલમ પડશે
 કે તે (અલી) તારો મદદગાર થશે, અલીની મદદથી સ-
 ઘળા દુઃખ અને મુશકેલીઓ દુર થશે. ઐ અલી, ઐ અલી,
 ઐ અલી,

આ દુઆ હ૦ રસુલલ્લાહ પડ્યા અને બોલી
 ઉઠ્યા.

“ યા અલી અદરિકની યાઅલી અજિશની.”

અર્થ—ઐ અલી મારી મદદે પહોંચ ઐ અલી મારી
 બહારે આવ.

ઘણાએક તવારીખ લખનારાનું કહેવું છે કે,
 હ૦ અલી આ પ્રસંગે મદીનામાં હતા તેઓ દુકં વખતમાં
 ત્યાં આવી પહોંચ્યા અને કહ્યું:—

‘ લખ્ખેક, યા રસુ લલિલલાહ ’

અને “ ઐ રસુલલ્લાહ હું તમારી પાસે આવી પહોંચ્યો
 છું.”

હ૦ અલીને હ૦ રસુલીલાહે પોતાની મુશ્કેલી જાહેર કરી અને કાફરોને મારવા અને ઇસ્લામનો અજીત વાવટો કાફરોના અજીત કીલા પર ફરકાવવા કહ્યું.

હ૦ અલી તરતજ ઇસ્લામનો ઝુંડો લઈ નીકળ્યા, અને કીલા પાસે જઈ પોતાનો અજીત અલમ ત્યાં ખોડ્યો, મરહૂમ સામે થયો તેની પર એવા જીલ્લીકારનો વાર કર્યો કે ટોપ, માથુ, છાતી પેટ અને ઘોડાના જીન સુધા પેટ ચીરી જમીનને તરવાર લાગી ગઈ.

મગર મરહૂમના ફાડ્યા કરી હ૦ અલી ભંયકર ખાઈ કુદી દરવાજે પહોંચ્યાં અને પોતાના દેદરી બળથી વજનદાર લોખંડી ક્રમાડ ઉખેડી નાંખી તેને ઢાલ તરીકે રાખી હજારો કાફરોનો નાશ કરવા લાગ્યા, જ્યાંસુધી કે તેઓ “અલઅમાન” “અલઅમાન, ” બુમ પાડી નાસવા લાગ્યા.

ખેંચરના કીલાનો દરવાજો જખરદસ્ત વજનદાર હતો તેને ખાઈના ઉપર નાંખી ખાઈનો પુલ કર્યો, પણ હુંકું પડવાથી એક છેડો પોતે પકડી ખાઈની અંદર ઉભા રહ્યા, અને તે ઉપરથી ઇસલામી લશ્કરીઓ કીલામાં દાખલ થયા. આ મુજબ હ૦ અલીની સહાયતાથી આ જખરદસ્ત અજીત ગણાતો કીલો હ૦ રસુલીલાહએ હી. સ ૭ માં સર કર્યો, અને ઇસ્લામ દીનનો વાવટો ફરકાવ્યો.

હ૦ રસુલીલાલ સાહેબે ગદીરે ખુમમાં હ૦ મૌલા મુર-
તજઅલીને પોતાની પાછળ વસી નીમ્યા હતા, પણ જ્યારે
નખી સાહેબની વફાત થઇ ત્યારે હ૦ અલી તેમના મૈયતની
ક્રીયા વગેરેમાં રોકાએલા હતા, ત્યારે લોકોએ હ૦ અખાખકર
ને ખલીફા તરીકે મુકરર કરી લીધા.

હ૦ અખાખકર હ૦ ઉમર, અને હ૦ કિસમાન એમ
ત્રણ ખલીફા થયા, જે આદ હ૦ અલીને જાહેરી ખીલાફત
મલી.

હ૦ અલીએ ખીલાફત રાજ ખુશીથી લીધી હતી નહી.
પણ લોકોએ પરાણે આવી હતી, કારણકે હ૦ અલીને જા-
હેરી ખીલાફત લઇ દુન્યવી મોટાઇ પસંદ નહિ હતી. તેઓ
અવવલથીજ દીની પેશ્વા હતા.

હ૦ અલીને ખીલાફત આપવામાં આવી તેથી ઘણા
જાણુઓ વિરુદ્ધ હતા, તેમાં તોલાલ અને ઝુબેર હ૦ અ-
લીના કટકા દુશમનો હતા. તેમણે લોકોને ઉશકેરવાનું ચાલું
રાખ્યું અને હ૦ રસુલીલાલની મહોરદાર ખીખી આયશા
ને ઉંઘુ ચતું સમજાવી પોતાના પક્ષમાં ખેંચી પોતાનો પક્ષ
મજબુત કર્યો. માવીયો પણ ફરી બેઠો. આ મુજબ હ૦ અલીને
દીનના રક્ષણ ખાતર પોતાની જાહેરી ખીલાફતના વખતમાં દીની
લડાઇઓ કરવાની ફરજ પડી અને નીચે મુજબ લડાઈ થઇ.

જંગે જમલ યાને જંગે નાકેસીન.

તોલાહ અને ઝુમેરના પ્રપંચ અને શીખવણીથી હં
ખીખી આયશા, હં નખી મહમદ મુસ્તફાના ભાઈ, મદદગાર
અને જમાઈ સામે થયાં. લડાઈ વખતે ખીખી આયશા ઉંટ
ઉપર કળવામાં બેસી રહેતાં હતાં, એ ઉપરથી આ લડાઈને
જંગે જમલ કહેવામાં આવે છે. વળી આ લડાઈને જંગેના
કેસીન યાને લખત તોડનાર સામેની લડાઈ પણ કહેવામાં
આવે છે. આ લડાઈ હી. સન ૩૬ માં થઈ હતી.

દુશમનોમાં સરદાર તોલાહ, ઝુમેર અબુઅખીદા, અ-
બ્દલ્લાહ ખીન મીશરી હતા. આ લડાઈમાં ઝુમેર નાસી ગયો
અને તોલાહ કતલ થયો, ખીખી આયશાના ઉંટના પગ કપાઈ ગયા
જેથી કળવા સહીત ખીખી આયશા નીચે પડી ગયા, અને તેઓ બે
શુદ્ધ થઈ ગયા. હં અલીએ આવી તેમને ફેટલીએક ન-
સીહત કરી સમજાવી મદીને મોકલી આપ્યા. આ મુજબ
આ લડાઈ હં અલીએ ફતેહ કરી.

જંગે સફરીન અથવા જંગે કાસતીન.

જ્યારે હં અલી સામેને લડાઈમાં ખીખી આયશા
નીશ્કુળ નીવડ્યા ત્યારે માવીયાને હં અલી સામે ઉશકેર્યો
અને હં ઉસમાનના ખુનનો બદલો લેવાને બહાને માવીયા
ખીન અબુ સુરીયાને એક લાખ તેવીસ હજાર મુસલમાનોનું

લશકર ઉભું કરી હૃં અલી સામે જંગ કરવા બહાર પડ્યો. હૃં અલીએ પોતાના પક્ષના નેત્રું હજાર મુસલમાનો સાથે માવીયા સામે સફરીન નામના મેજલ પાસે ગયા. આ લડાઈમાં અમરૂ બીન આસ નામનો પ્રંપચી સલાહકાર માવીયાના પક્ષનો હતો જે શામ મુલકમાં આવેલા કાસતીન ગામનો રહીશ હતો. તેમજ માવીયાના લશકરનો મોટો ભાગ પણ તે તરફનો હોવાથી, આ લડાઈને જંગે કાસતીન પણ કહેવામાં આવે છે, માવીયાને સમજાવવા ત્યાં ઇસલામીયોનું નાલક રેડાતું ખુન અટકાવવા હૃં અલીએ બનતું કયું પણ કાંઈ પણ અસર ન થઈ ત્યારે હી સ. ૩૭ ની સાલમાં સફર માસમાં આ લડાઈ ચાલુ થઈ. આ લડાઈ એકશોને દશ દીવસ ચાલી તેમાં બંને પક્ષના હજારો માણસોનું બળીદાન અપાઈ ચુક્યું. અંતે હૃં અલીના બહાદુર પહેલવાનો સામે માવીયાનું લશકર ટકી શક્યું નહિ, અને હાર પામવાની અણી પર આવવાથી, અમરૂ બીની આસે એક યુક્તિ શોધી કાઢી. કુરાને શરીફને નેજા પર ચડાવી અમાન માંગી આ વખતે માલેક ઉસ્તર વિગેરે પહેલવાનો જીવ સટોસત લડી જીતવા ની અણી ઉપર હતા પણ કેટલાએક સદરદારો આમરૂબીન-આમની ફરેબી જાળમાં સપડાઈ જવાથી હૃં અલીને લડાઈ બંધ કરવા દયાણુ કયું. હૃં અલીએ તેમને ઘણું સમજાવ્યું અને કહ્યું કે આ નેજા પર ચડાવેલા કુરાને સરીફ સામે ન જુઓ સમય કે સાંમેવાળાનાં દીવોમાં ફરેબ છે ને બોલ્યા ?

હાઝા કુરાને સામેત, અના કુરાને નાતક.

અર્થ—આ મુંગું કુરાન છે, (અને) હું બોલતું કુરાન છું.

પણ અમરૂ બીન આશના ફરેબમાં ફસાયેલા સરદારો એ બોલતા કુરાનના હુકમનો અનાદાર કર્યો અને લડાઇ બંધ રખાવવાની ફરજ પાડી.

લડાઇ બંધ થવા બાદ લવાદો નીમવામાં આવ્યા. હ૦ અલી તરફથી અબુ મુશા ત્યા માવયા તરફથી અમરૂ બીન આશ નીમાણો. જેમાં ભોળા અને મુર્ખ અબુઆશને પ્રપંચી અમરૂબીનઆશે ઠગ્યો અને મુસલમાનોમાં પાછો હતો, તેવો ને તેવો ઝગડો ચાલુ રહ્યો. હ૦ અલીએ માવીયા પર ચડાઇ કરવા તૈયારી કરી પણ એવામાં તેમને બીજી તરફ રોકાવું પડ્યું.

જંગે નહિરવાન અથવા જંગેમોહોડીન

અબુ મુશા અને અમરૂઆશના લવાદ નીમાવા પરથી એક ટોળું હ૦ અલીથી ફરી ગયું. અને હ૦ અલી સામે હથીઆર ઉપડ્યા.

હ૦ અલીએ સાઠ દબરના ગંબવર લશકર સાથે નહિરવાન આગળ તેઓને દાર પમાડીને તેઓને નીસ્તો નાબુદ કરી નાંખ્યા.

ત્યાર બાદ હં અલીને રમજન માસની ૧૯ મી તારીખે ધબ્બાદતખાનામાં ધબ્બાદતની વખતે અબ્દુરહેમાન ધબ્બને મુલજમ નામના ગુલામે ઝેર પાયેલી તરવારનો વાર કર્યો. આ ધા ધણો ક્રાંતિલ નિવડ્યો અને તા. ૨૧ રમજનમાં હં અલીએ પોતાનું ઇમામતનું તુર હં ઇમામ હુસેનને સોંપી દેહાંતર કર્યું.

પ્રકરણ ૧૧ મું

ઇસમાઈલી ઇમામોના રહેઠાણના છ વિભાગ

માંનો વિભાગ પહેલો.

હં અલીએ મુસ્તજા દશમા નકલકી અવતારના દેહાંતર થવા બાદ તે તુરે મુર્તઝવી વંશપરંપરા ઇમામોમાં ઉતરતું ચાલ્યું, અને તેજ તુરને હં અલી તરીકે ગણી મોમીનો તે તુરે અદ્લાહની પરસ્તીશ કરતા આવે છે.

તે તુરે અદ્લાહ અથવા ઇમામત હં અલીએ મુર્તઝાથી બાજ પર્ચંત ૪૮ જોમા ઉતરી આવેલ છે. અને તે અડતાલીશ જોમાના રહેવાના ઠેકાણા મુજબ તેના છ વિભાગ પાડી શકાય જે નીચે મુજબ છે.

ઇસમાઇલી ઇમામોના રહેઠાણુ પ્રમાણે વિભાગ પહેલો.

૬૦ શાહ મૈલા મુસ્તજઅલીથી ૬૦ ઇમામ જાફર સાદેક સુધી કુલ પાંચ ઇમામો મકકા અને મદીનામા વસ્યા હતા. જેથી તે પહેલો વિભાગ ગણાય છે.

બીજો વિભાગ.

૬૦ ઇમામ શાહ ઇસમાઇલીથી ૬૦ ઇમામ શાહ રઝી-અઅદલા સુધી કુલ પાંચ ઇમામો તુર્કસ્તાનમાં આવેલા સલમીયા ગામમાં રહેતા હતા. જેથી તે પાંચ ઇમામો રહેઠાણુ પ્રમાણે બીજા વિભાગના ઇમામો ગણાય છે.

ત્રીજો વિભાગ.

૬૦ મૈલાના શાહ મહેદી મહમુદથી ૬૦ મૈલાના શાહ મુસ્તીનસર બીલાહ સુધી ૯ ઇમામો મીસર અને મગરીઅ આફ્રીકામાં રહ્યા હતા આ ઇમામો ફાતમાઈત ખલી-ફાઓ તરીકે પ્રખ્યાત થએલા છે. આ નવ ઇમામોને રહેઠાણુ પ્રમાણે ત્રીજા વિભાગમાં ગણી શકાય.

ચોથો વિભાગ.

૬૦ મૈલાના શાહ નિઝારથી ૬૬ મૈલાના શાહ રૂકનુ-દીન ખુશા સુધી આઠ ઇમામો ઇરાન દેશમાં આલમોત

ગઢમાં આવી રહ્યા હતાં. તે આઠ ઇમારો રહેઠાણુ પ્રમાણે ચોથા વિભાગમાં ગણાય છે.

પાંચમો વિભાગ.

હક મૌલાના શાહ સમસદીન મહમદથી હક મૌલાના શાહ હુસનઅલી સુધી ઓગણીશ ઇમારો ઇરાન દેશમાં કેહક, બામક, વિરચા, દહેલમ વગેરે સ્થળે વસ્યા હતા એટલે તે ઓગણીશ ઇમારો રહેઠાણુ પ્રમાણે પાંચમાં વિભાગ માં ગણાય છે.

છઠો વિભાગ

હ૦ મૌલાના શાહ હસન અલી ઇરાનથી હિંદુસ્તાનમાં પધાર્યા. અને તેઓ નામદારથી આજ સુધી આપણા હાલના પાક હાજર ઇમાર હાદીયુલ મહેદી સાહેબુલ અમર મૌલાના શાહ આગા સુલતાન મહમદશાહ સુધી ત્રણ ઇમારો રહેઠાણુ પ્રમાણે છઠા વિભાગમાં ગણાય છે.

(૧) હક મૌલાના શાહ અલી (૨) તથા હક મૌલાના શાહ હુસન.

એ બન્ને ઇમારોની હકીકત પંજતન પાકના અહેવાલ સાથે આવી જવાથી તેમનો અહેવાલ ફરીથી દાખલ કરવાની જરૂર જણાતી નથી.

(૩) હક મૈલાના શાહ જૈનુલ આબદીન.

હક મૈલાના શાહ જૈનુલ આબદીનનો જન્મ હી. સ. ૩૭ માં મદીનામાં થયો હતો. હં ઇમામ હુશેન અં ના સાથે આપ કરબલાના મેદાનમાં ખીમાર હાલતમાં હતા, છતાં આપે જ્યારે લડાઇમાં જવાની માગણી કરી ત્યારે હં ઇમામ હુશેન સાહેબે આપ માટે ફરમાવ્યું કે-

ખુદા ચાહના નહી અબ કતલ તેરા,

તેરેસે રહેગા કયામત તકનસલ મેરા.

તે મુજબ આપના ઉપર ઇમામતની નસલ ઉતરી હતી. આપને હં ઇમામ હુશેન (અ) કરબલાના મેદાનમાં જવા વખતે ઇમામત અને ઇલ્મને ઇલાહી સોખ્યું હતું. હી. સ. ૬૪ ૯૫ ની સાલમાં કાફરોએ ઝેર આપી શહીદ કર્યા. ઉમર વર્ષ ૫૭ થા ૫૮ ની હતી.

(૪) હં મૈલાના સાહ મોહમ્મદ બાકર.

હક મૈલાના શાહ મોહમ્મદ બાકરનો જન્મ મદીનામાં હી. સ. ૫૭ માં થયો હતો. ૧૯ વર્ષ ઇમામત ભોગવી. કાફરોએ ઝેર આપી શહીદ કર્યા ઉમર વર્ષ ૫૭.

(૫) હક મૈલાના શાહ બકર સાદિક.

હીજરી સન ૮૩ ની સાલમાં હં ઇમામ બકર સાદિક નો જન્મ મદીનામાં થયો હતો, હક મૈલા શાહ બકર સાદિક

કના વખતમાં શીયા અને સુન્નીના એ તડા ઘણા જોરથી ખોલી નીકળ્યા. ઇમામે મોમીનોને હીઠાયત કરી અનેક લોકોને પોતે દોનથી મુશરફ કીધા. આ વખતે બગદાદમાં અબાસાઇડ અલીફાઓનું ઘણું જોર હતું. અબાસાઇડ અલીફાઓ હં મુરતજા અલીની ઓલાદ સામે દુશમની રાખતાહતા, કારણ કે તેઓ ધારતા હતા, કે લોકો તેમની ઓલાદ ઉપર ઘણો આદર ધરાવે છે અને જો તેઓ દુન્યાની લાલચ કરે તો તેઓનો દૈર દમામ નાખુદ કરી શકે, જો કે ઇમામોને તેવી દુન્યવી બાદશાહીની ખીલકુલ ઇચ્છા નહિ હતી.

અલીફા મનસુર હં ઇમામને વારંવાર પોતાની દરબાર માં બોલાવતો અને ભેટ સોગાદો કરતો, પણ તેનો હેતુ હં ઇમામને પોતાનો દૈર દમામ બતાવવાનો હતો, કે તે જોઇ ઇમામ તેના સાથે માથુ ઉંચું ન કરે.

અબાસાઇડ અલીફાઓને હં મુરતજા અલીના વંશના ઇમામોનો ઘણો ડર લાગતો હતો, અને ઇમામના દુશમનો અલીફાના કાનમાં જીડીવાતો ભંભેગ કરતા હતા, જે ઉપરથી અલીફાઓ હં ઇમામ ઝફરસાદિકને પોતાના દરબારમાં બોલાવી તેઓ રાજ્ય સામે થવાના છે એવી બાતમી માટે પુછપરછ કરી, પણ તેમાં ઇમામના દુશમનો ફાવી શક્યા નહિ ઉલટા ખોટા પડવાથી હલાક થયા બ્યારે ઇમામની સચ્ચાઈ થી અલીફા અંજાઇ ગયો અને દશ હજાર દીરહમ ભેટ કર્યા.

એટલું છતાં ઇમામોના દુસ્મનોએ ઇમામોના પીછો છોડ્યો નહીં. હં ઇમામ જાફરસાદિક બાદ તેઓએ નીમેલ વસી હં શાહ ઇસમાઇલને શહીદ કરવા ખલીફાઓ પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા. એ ઉપરથી હં ઇમામ જાફરસાદિકે મૌજઝાયા હં શાહ ઇસમાઇલને તુર્કસ્તાનમાં આવેલાં શલમીયા ગામમાં મોકલી આપ્યા. ત્યારબાદ હં ઇમામને દુસ્મનોએ શહીદ કર્યા તેમની ઉમ્મર વર્ષ ૬૫ ની હતી. તેમની કબર મદીનાએ મુન્નવરમાંછે. આ બનાવ બાદ ઇમામોએ અર્ધસ્તાન છોડી આપ્યું અને ઇમામે મુઝીનતું તુર શામમાં આવેલ શલમીયામાં ઝળકવા લાગ્યું.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ વિભાગ બીજો

હકમૌલાના શાહ ઇસમાઇલ.

હકમૌલાના શાહ જાફરસાદિક બાદ હં ઇમામ શાહ ઇસમાઇલ તેમની જાહેરી વસીયત મુજબ ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. હં ઇમામ જાફરસાદિકે, અબાસાઇડ ખલીફાઓની બીકથી હં ઇમામે શાહ ઇસમાઇલને શામ તરફ મોકલી આપી. મૌજઝા તરીકે હં શાહ ઇસમાઇલને વફાત પામેલા જણાવ્યા. આ મૌજઝાની ખબર ફક્ત ઇમામના ખાસ

મૈત્રીન લોકોજ નાણી શક્યા જ્યારે ઘણા લોકો આ બાબતથી બેખબર રહી ગયા અને તેઓએ હ૦ ઇમામ બાકરસાદિકની બીજી ઘરવાણીના ફરજાંદ હ૦ મુસા કાઝીમને ઇમામ તરીકે ગણવા લાગ્યા.

હ૦ ઇમામ બાકરસાદિક હ૦ શાહ ઇસમાઇલને પોતાની હયાતીમાં ઇમામ તરીકે વસી નીમી ગયા હતા અને તેથી છુરરીયતીના કાયદા મુજબ ભાઈ નહિ પણ પુત્ર ઇમામની મસનદ પર આવી શકે તેથી હ૦ શાહ ઇસમાઇલ બાદ ઇમામ હ૦ મહમદ બીન ઇસમાઇલ ગણાવા જોઈએ પણ આ બાબત માટે ઘણો મતભેદ પડી જવાથી શીયામાં બે મોટા તફરકા પડ્યા. જેઓએ હકદાર ઇમામ હ૦ શાહ ઇસમાઇલને અને તેમના બાદ તેમના વડા ફરજાંદ શાહ મહમદ બીન ઇસમાઇલને ઇમામ તરીકે કબુલ રાખ્યા તેઓ ઇસમાઇલી ગણાયા, અને જેઓએ મુસાકાઝીમને ઇમામ તરીકે કબુલ રાખ્યા, તેઓ ઇશનાઅશરીયાને બાર-ઇમામને માનવાવાળા ગણાય છે. આ બાબત ઘણી લાંબી છે અને તેનો પુરતો ખુલાશો અને દાખલા દલીલોથી હક મૈલાના શાહ ઇસમાઇલનો હક સાબિત કરવા બેસીયે તો ચોપડીનું કદ ઘણું વધી જાય તેથી તે બાબત મૈકુફ રાખવી પડે છે. જો કે આમ લોકો હ૦ ઇમામ શાહ ઇસમાઇલને ગુજરી ગયા ગણે છે પણ તેમ નહિ હતું, પણ ફક્ત ઇમામનો મોજા હતા, જ્યારે ઇમામ શામ તરફ ચાલ્યા ગયા હતા જ્યાં તેઓએ

ઘણાએક માંદા માણસોને સાજા કરવા વિગેરે મોજા કરી અનેક લોકોને પોતાના દીનમાં દાખલ કર્યા હતા. આ બાબતના કાગળો ખલીફા મનસુર ઉપર ત્યાંના હાકેમે લખ્યા હતાં વિગેરે વિગતવાર અહેવાલ મલનુરનહર નામની અરખી કિતબમાંછે. જે મુજબ હ૦ શાહ ઇસ્માઇલ ગુજરી ગયા નહિ હતા પણ તે મોજા બાદ ઘણા વરસ સુધી હૈયાત હતાં.

હ૦ શાહ ઇસ્માઇલ હી. સ. ૧૪૮ ની સાલમાં ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા તેમનું પુરૂ નામ હ૦ ઇસ્માઇલ ખીન મોહમદ મારફ એહ અલ મકતુમ હતું તેમની માતાજીનું નામ હુસેની હતું. જેઓ હ૦ હસન ઇબ્ને અલીના ખાનદાનમાંથી હતા. દુસ્મનોના જોરને લીધે મૌમીન સિવાય ખીજને તેઓ દીદાર આપતા નહિ અને જાહેરમાં ભાગ નહોતા લેતા. તેમના વખતમાં ઇસ્માઇલી દીનનો ફેલાવો કરવા ઘણા દાઢ્યો બહાર પડ્યા હતા જેમાંના હ૦ નુરદીન હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા હતા. જેઓ નુર સતાગર તરીકે પ્રખ્યાત છે.

હ૦ શાહ ઇસ્માઇલ દશ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી. સ. ૧૫૮ ની સાલમાં જેમો સફાર્યો તેમની દરગાહ શરીફ સલમયામાં છે.

૭ હક મૌલાના શાહ મહમદ ખીન ઇસ્માઇલ.

હી. સ. ૧૫૮ થી ૧૯૭ વર્ષ ૩૯.

હકમૌલાના શાહ ઇસ્માઇલ બાદ ઇમામતની ગાદીપર

હીજરી સન ૧૫૮ માં હક મૌલા શાહ મહમદ ખીન ઇસમા-
ઇલ આવ્યા. તેઓનું ખીજુ નામ હ૦ વસી મહમદ હતું.
તેમના વખતમાં બગદાદમાં હાફેઝ રશીદ ખીલાફત ભોગવતો
હતો. તેણે ઇમામ શાહ મહમદ ખીન ઇસમાઇલને પકડી
લાવવા ઘણો પ્રયત્ન કર્યો પણ ઇમામ પોતાના ચુસ્ત મુરીદોથી
એવા રક્ષાએલા હતા કે તેમાં તે ફાવી શક્યો નહી. હ૦ ઇમામ
શરઆતમાં મદીનામાં રહ્યા; દુસ્મનોને તેની ખાતમી
મળવાથી કુફ્રા અને ત્યાંથી રાઈ તરફ ત્યાંથી નેહાવંદ ત્યાંથી
સાબુર અને ત્યાંથી સલમીયા એમ દુસ્મનોથી બચવા ફરતા
રહ્યા અને ઇસમાઇલી દીનનો ફેલાવો કરતા રહ્યા તેમના વખ-
તમાં ઇસમાઇલી દીનનો ઘણો ફેલાવો થવા લાગ્યો. ઇસમાઇલી
દાઇઓ ચારે તરફ ફરી ધાર્તીના વખતમાં પણ ઇસમાઇલી
દીનનો ફેલાવો કરતા રહ્યા હતા. તેમની વફાત હી સ. ૧૯૭
માં થઈ. તેમને તેમના પીતાશ્રીની કબરની આજુમાં દફનાવ-
વામાં આવ્યાછે. તેમના બાદ તેમના ફરજંદ શાહ વશી
આહમદ ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા.

૮ હક મૌલાના શાહ વશી આહમદ.

હીજરી સન ૧૯૭ થી ૨૧૨ વર્ષ ૧૫.

હક મૌલાના શાહ વશી આહમદનો ખીજો લકમ જાફરઅલ
મુશદર હતો તેઓની માતાજીનું નામ ફાતમાં હતું તે ઇમામે
ઘણી કીનાઓ લખીછે તેમાં “અબવાનુસફા” ઉંડી

શીલસુશીથી ભરેલી છે. તેમના વખતમાં અબ્દુરહેમાને સ્પેનમાં ઉમૈયા શાખાને સ્થાપન કરી ખીલાફત સ્થાપી એ મુજબ અબ્બા સાઈડ અને ઉમૈયા ખલીફાઓ હં ઓલીની ઓલાદ ઉપર ઘણું વેર રાખતા હોવાથી હં ઇમામને ઘણી સંભાળથી રહેવું પડતું હતું પોતાની હીદાયત મોમીનોને પહોંચાડતા અને અનેક દાઇઓ હસ્તક ઇસલામનો સુધ્ધ તરીકે હકીકતી દીને ઇસમાઇલીનો ફેલાવો કરતા. તેઓ હી સ ૨૧૨ માં સલમીયામાં વફાત પામ્યા.

૯ હક મૌલાના શાહ તકી મહમદ.

હીજરી સન. ૨૧૨ થી ૨૨૫ વર્ષ ૧૩.

હક મૌલાના શાહ તકી મહમદનો બીજો લકબ માહુ-મદઅલહબીય હતો. બગદાદના અબાશી ખલીફા મુતશેજ ઇમામ તરફ ઘણી દુશ્મની ધરાવતો હતો ઇમામે હુમશ પાસે આવેલા ઇસમાલીયા શહેરમાં રહીને ઇસમાઇલી મઝહબનો ફેલાવો કરવા ઘણા દાઇઓને રવાના કર્યા જેના પરિણામે યમન યમામા બહેરેન સિંધ મુલતાન મિસર અને શામાલી લાઇનમાં ઇસમાઇલી દીનનો ફેલાવો થયો ઇમામે હી. સ ૨૨૫ માં જોમો સફાર્યો.

૧૦ હક મૌલાના શાહ રઝી અબ્દુલ્લાહ.

હી. સ. ૨૨૫ થી ૨૬૨ વર્ષ ૩૭.

હં મૌલાના શાહ રઝી અબ્દુલ્લા હી. સ. ૨૨૫ માં ઇમામતની મસનદ ઉપર મહેદીના લકબ સાથે આવ્યા. તેઓ હુમદાન અને આજર બાઈજાન થઇને કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ આવી રહ્યા. તેઓએ ઇસમાઇલી દીનનો ફેલાવો કરવા ઘણા-એક દાઇઓને જુદે જુદે સ્થળે મોકલી લોકોને હીદાયતના તરફ બોલાવ્યા દાઇ અબુ અબ્દલ્લા હુસેન બીન-

મોહમદ ખીન જુકરયાને આફ્રિકામાં સોમાલી લાઇનમાં મગરીબ આફ્રિકા તરફ ઇસ્માઇલી દીનનો ફેલાવો કરવા મોકલવામાં આવેલ, તેમણે ઇસ્માઇલી દીનનો ઘણો ફેલાવો કરી ખરખરી તેમજ કુતામાં જેવી લડાયક કોમને ઇસ્માઇલી દીનમાં સામેલ કરી. આ બાબતની ખબર બાદશાહ ઇબ્રાહીમને પડતા તેણે અબુ અબ્દુલાહ સામે લશ્કરી અટકાયત કરી પણ અબુ અબ્દુલાહે તેને હાર આપી જેથી ઇબ્રાહીમ પોતાના સઘળા લશ્કરી બળથી અબ્દુલાહ સામે થયો પણ તેમાં બાદશાહની હાર થઇ અને તે તરાબૂશ થઇને એશીયામાં નાસી ગયો એવામાં હકમૈલાના શાહ રઝી અબ્દુલાહ હી. સ. ૨૬૨ ઇ. સ. ૮૭૬ માં શામરામાં વફાત પામ્યા અને તેમના બાદ તેમના નીમાયેલ વંશી હકમૈલાના શાહ મહેદી મોહમદ ઇમામતની મસનદ ઉપર જલવાગર થયા.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

ઇમામોના રહેઠાણ પ્રમાણે વિભાગ ૩ જે.

૧૧ હકમૈલાના શાહ મહેદી મોહમદ.

હી. સ. ૨૬૨ થી હી. સ. ૩૨૨ વર્ષ ૬૦.

હકમૈલાના શાહ મહેદી મોહમદનું પુરું નામ અબુલકાસમ મોહમદ ખીન અબ્દુલાહ હતું. તેમના વખતમાં અબુ અબ્દુલાહે આબુ મગરીબ આફ્રિકા સર કીધું અને ચાર બાબતું

લશકર ઉભું કીધું અને હૃદય મહેદીને આક્રિષ્ટ પધારવા વિનંતી કરી, ઘણી મુશ્કેલીએ ઇમામ મહેદી આક્રિષ્ટ પહોંચ્યા તેઓને માટે હૃદય રસુલ્લીલાહે નીચેની હદીશ ફરમાવી હતી.

હદીશ.

ફીરબસે સલાસામીઆ તતલઉસ શમ્સ મીન મગર-
જેહા.

અર્થ—મારા બાદ ત્રણસો વરસે સૂર્ય પશ્ચિમ દિશામાં
ઉગશે.

અને તેજ મુજબ ખરાબર ત્રણસો વર્ષે ઇમામ મહેદી મગરીબ આફ્રિકામાં સૂર્ય રૂપે પ્રકાશમાન થયા. તેમના વખતમાં દુશ્મનો સાથે કેટલીક લડાઈઓ થઈ પણ તેમાં ઇમામની જીત થઈ. તેમણે મોટા મોટા શહેરોમાં અદાલતો ઉભી કરી નિશાળો અને કોલેજો સ્થાપી અને તે વખતમાં રાજ્ય કારોબારની ઉત્તમોત્તમ ગોઠવણ કરી. અમુ અમ્મદુલાહ કે જેણે ઇમામ પર ઘણી જાન ફેશાની કરી હતી, તે તેના મકરમાજ બાઈ અમુ અબ્બાસના ફરેખમાં ફસાઈ જવાથી રાજ્યનો લોભી થયો અને પોતાની કરેલી કમાઈથી હાથ ધોઈ નાંખ્યા. આ વાતની ખબર ઇમામના કેટલાક શીદાઈઓને થવાથી તેઓએ બંને બાઈઓને મારી નાખ્યા. આ ખબર ઇમામે ઘણી દીલગીરી સાથે સાંભળ્યા. ઇમામની જાહેજલાલીથી ઘણા હાકેમો અદેખાઈની આગમાં સળગવા લાગ્યા, જેથી તેમની સાથે

લડાઈ કરવી પડી અને ક્રાંતમાધત ખલીફા તરીકે મશહુર થયા. હી. સ. ૩૨૨ માં ઇ. સ. ૯૩૪ માં મહેદીયા શહેરમાં તેઓ વફાત પામ્યા.

૧૨ હક મૈલાના શાહ કાયમ.

હી. સ. ૩૨૨ થી ૩૩૪ વર્ષ ૧૨.

હક મૈલાના શાહ કાયમના વખતમાં સફલખીઆના લોકોએ ત્યાના રાજ્યના જુલમને સખમે અળવો ઉઠાવ્યો હતો. પણ, તે હાકમને ઇમામે અરતરફ કરવાથી અળવો શમી ગયો. ઇમામે ધણીજ કુનેહથી રાજ્ય ચલાવ્યું અને હુન્નર ઉદ્યોગ વિદ્યા કળામાં ધણો વધારો કર્યો; ઇમામે હી. સ. ૩૩૪ માં જોમો સફાર્યો.

૧૩ હક મૈલાના શાહ મનશુર.

હી. સ. ૩૩૪ થી ૩૪૧ વર્ષ ૭.

હક મૈલાના શાહ મનશુરની બહાદુરી, શુરવીરતા અને ચાલાકી જોઇ આસપાસના રાજ્યો તેમના વખાણ કરતા. અળવાખોર અખુયજીને હરાવી પકડી રાજદ્રોહી તરીકે દેહાંત દંડની શીક્ષા ફરમાવી. સલમીયા પ્રાંત પર તુરકોએ હુમલો કર્યો જેથી ઇમામે તેની કુમકે ફરજને મોટા લશકર સાથે મોકલ્યો જેણે તુરકોને હરાવ્યા. ઇમામે હી. સ. ૩૪૧ માં જોમો સફાર્યો.

૧૪ હક મૌલાના મોઘઝ ઉદ્દીન લલાલા.

હી. સ. ૩૪૧ થી ૩૬૫ વર્ષ ૨૪.

હક મૌલાનાં શાહ મોઘઝઉદ્દીનલાએ દીન અને દુન્યવી બાબતોમાં લોકોને ઘણા આગળ વધાર્યા. તેમણે દુર દુરના મુલકોમાં લશ્કરો મોકલી પોતાની સત્તા વધારી. તેમાં આખો મીશર દેશ કબજે કર્યો. ઇમામનું લશ્કર દરેક જગ્યાએ ફતેહ પર ફતેહ મેળવતું. તેમનાં સામે કોઈ ટકી શકતું નહીં. કરામતીયા નામના એક ભુંડા કામ કરનાર ટોળાને તેમણે શીક્ષા કરી.

હી. સ. ૩૬૧ માં મહેંદીયા છોડી મીશર દેશમાં આવ્યા અને કેરોમાં રાજ્યધાની સ્થાપી. ઇમામ સખાવત અને શુજા અત માટે પ્રખ્યાત થયા હતા. તેમણે હી. સ. ૩૬૫ માં જોમો સફાર્યો.

૧૫ હક મૌલાના શાહ અઝીઝ

હી સ. ૩૬૫ થી. ૩૮૬ વર્ષ ૨૧.

હક મૌલાના શાહ અઝીઝ ખીલાહે શામ અને હિજ્મજના મુલકો સર કીધા. અલ્પતગીને કરામતીયા ટોળા સાથે મળી ઇમામ સામે થવા ધરાદો કર્યો. ઇમામે શામ તરફ કુચ કીધી અને અલ્પતગીન સામે સામનો કીધો પણ અલ્પતગીનની નજર મૌલાના અઝીઝખીલાહ પર પડવાથી તે ધાસ્તી ખાઈ

ધમામનાં કદમમાં જુકી પડયો. અને એઅદખી માટે માશી માંગી. ધમામે રહેમદીલીથી તેને માશી બક્ષી. ધમામ સર્વે પર એક સરખી રીતે જોતાં. તેમની આગળ ઇસ્લામી ને ગેરઇસ્લામી એક સરખા હતાં. તેમણે શામની હકુમત એક ચલુદીને તે મીસરની હકુમત એક કાશ્વનને આપી હતી. તેમણે હી.સ. ૩૮૬ માં જોમો સફાર્યા.

૧૬ હક મૌલાના શાહ હાકમ.

હી. સ. ૩૮૬ થી ૪૧૧ વર્ષ ૨૫

હક મૌલાના શાહ હાકમ ખીલાહ ના વખતમાં એક તુચ્ચા ખારજીએ અમાસી ખલીફાના વંશનો જણાવી ખીલાફતનો દાવો કર્યો. હાકમજીએ થઇ તેમાં તે હાર્યો અને પકડાયો. ધમામે તેને સખત સજા કરી. ધમામે જામે અઝહર નામે ઇબ્રાહિમ ગાહ અંધાવ્યું હતું જેની કારીગરી માટે તે આજ સુધી જગ મશહુર છે. તેમણે શરાય વીગેરે કેશી વસ્તુનો બેપાર અંધ કરાવ્યો. ધમામે અનેક વિદ્વાનોને હુન્નર ઉદ્યોગ શીક્ષોસોશીઓના ખાતાઓના નીમાવ અરથે મોટી મોટી જગીરો વકફ કરી હતી. ધમામે હી. સ. ૪૧૧ માં જોમો સફાર્યા.

૧૭ હક મૌલાના શાહ જાહેર અલી.

હી. સ. ૪૧૧ થી ૪૨૭ વર્ષ ૧૬.

ધમામ જાહેર ઉદીલ ખીલાહના વખતમાં રૂમના યાદસાહે

સ.ઠ હજરતું ગંજવર લસ્કર શામ જીતવા માટે મોકલ્યું પણ તે લસ્કર હલખની સરહદમાં પહોંચ્યું એવામાં કુદરતી ગરમીથી ચટકી ગયું અને ઇમામના લસ્કરના હુમલાએ તેમને સખ્ત હાર આપી નસાડી મેલ્યાં. ઇમામે હી. સ. ૪૨૭ માં જોમે સફાર્યો.

૧૮ હક મૌલાના શાહ મુસ્તન સર બિલ્લાહ.

હી. સ. ૪૨૭ થી. ૪૮૭ સુધી વર્ષ ૬૦.

હક મૌલાના શાહ મુસ્તન સર બિલ્લાહ સાત વરસની ઉંમરે ગાદીએ બેઠા. એમના વખતમાં હલખના પ્રાંતે બે ત્રણ વાર બંડ ઉઠાવ્યા પણ ઇમામના લસ્કરે તે દબાવી દીધા અને ઘણા શહેરોને ઇમામે પોતાની તાબેદારી કબુલ કરાવી, વિદ્યા, હુન્નર, અને શીક્ષોસોશીના વિદ્યાલયો આખી દુનીયામાં ઝળકી નીકળ્યા, અને અનેક લોકો મદમ શીખવા અત્રે આવવા લાગ્યા, જેમાં હસનખીન સખાહ ત્યા નાશર ખુશર વિદ્યા અબ્યાસ કરી ઇસ્માઇલી દીનનો ફેલાવો ખોરાસાન તરફ કરી દીનનો બોધ કરવાનું આત્મ રાખ્યું પણ ખુરાશાનના કેટલાક અકીમ લોકો તેમની વિરુદ્ધ થવાથી તેઓ પહાડો અને ખીણો તરફ નીકળી ગયા ત્યા ૨૦ વર્ષ તેઓએ પાણી અને ઘાસ પર પોતાનું ગુજરાન કીધું.

ઇમામને ત્રણ ફરજંદ હતા, જેમાં શાહ નિઝારને પોતાના

પાછળ ઇમામ અને ખલીફા ઠેરાવ્યા હતા પણ પૂર્વ મીસરનો સિપેહસાલાર કે જેને ઇમામ નિઝાર સાથે અણુઅનાવ હતો જેથી શાહ નીઝારનો હક રદ કરવા પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો, અને પોતાના ભાણેજ મુસ્તઅલીને તે હક અપાવવા કોશિશ કરવા લાગ્યો. હસન ખિન સખાહ હ. નિઝારની તરફેણમાં મુસ્તઅલી મ રહ્યા, તેથી તેને મીસરની દરબાર છોડવી પડી અને ઇરાનમાં જઈ તેણે ઇસમાઈલી દીનનો પ્રચાર કરી આલમોતમાં ઇમામને લાવવા કોશિશ કરવા લાગ્યો. ઇમામે હી. સ. ૪૮૭ માં જેમો સફાર્યો.

૧૯ હક મૌલાના શાહ નિઝાર.

હી. સ. ૪૮૭ થી. ૪૯૦ વર્ષ ૩.

હક મૌલાના શાહ નિઝારને દગાથી મારી નાંખવા મુસ્તઅલી વેતરણ કરતો હોવાથી ઇમામ અલેકઝાન્ડ્રીયા ભળી આલ્યા ગયા. જ્યાંના હાકેમે ઇમામનો સારો સતકાર કર્યો, પણ મુસ્તઅલીએ એક લશ્કર મોકલી ત્યાંના હાકેમને મારી નાંખાવી ઇમામ શાહ નિઝારને ફેરો લાવી બંધીખાને નાંખવામાં આવ્યા. જ્યાં તેઓએ પોતાનો જેમો શાહ હાદીને સોંપી રહેલ ત ફરમાવી. હી. સ. ૪૯૦.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

હરમાઈલી ઇમામોના રહેઠાણ મુજબ
વિભાગ ચોથો.

૨૦ હકમોલાના શાહ હાદી.

હી. સ. ૪૯૦ થી હી. સ. ૫૩૦ વર્ષ ૪૦.

હસન ખીન સખ્યાહે આલમોતમાં ઇમામ માટે સર્વ
ગોઠવણ કરી રાખી હતી અને ઇમામ શાહ હાદીને મીસર-
માંથી તેડી લાવી સર્વ માલોમત્તા અને સત્તા ઇમામના
કદમોમાં પેશ કરી, ઇમામે રાજ્યનો વહીવટ ચલાવવા હસન-
ખીન સખ્યાહેને હુકમ કર્યો જે મુજબ હસનખીનસખ્યાહે
જીવિત પર્યંત ઇમામની ઘણી તારીફ લાયક ખીજમત બળ
લગ્યો. ઇમામે હી. સ. ૫૩૦ જોમો સફાર્યો.

૨૧ હકમોલાના શાહ મોહતદી.

હી. સ. ૫૩૦ થી ૫૫૨ વર્ષ ૨૨.

હકમોલાના શાહ મોહતદી પણ હકમોલાના શાહ
હાદીની માફક રહ્યા હતા. તેમણે હી. સ. ૫૫૨ માં જોમો
સિફાર્યો.

૨૨ હક મૌલાના શાહ કાહેર.

હી. સ. ૫૫૨ થી ૫૫૭ વર્ષ ૫.

હક મૌલાના શાહ કાહેર પણ અંગાઢિના ઇમામેની માફક રહ્યા હતા અને હી. સ. ૫૫૭ માં જોમે સફારો.

૨૩ હક મૌલાના શાહ અલા જકરીઆસલામ.

હી. સ. ૫૫૭ થી ૫૬૨ વર્ષ ૪.

હક મૌલાના શાહ જકરીયા સલામે રાજ્યની લગામ હાથમાં લીધી અને ચાર વર્ષ ઇમામત ત્યા રાજ્ય ભોગવી, હી. સ. ૫૬૧ માં જોમે સફારો.

૨૪ હક મૌલાના શાહ આલા મહમદ.

હી. સ. ૫૬૨ થી ૬૦૭ વર્ષ ૪૬.

હક મૌલાના શાહ આલા મહમદની વખતમાં ઇસમાઇલીઓની ઘણી ચડતી થતી ચાલી તેમણે ઇસ્મ અને શીલો-સોશીનો ઘણો પ્રચાર કર્યો. હી. સ. ૬૦૭ માં જોમે સફારો.

૨૫ હક મૌલાના શાહ ખુદ જલાલુ-દીન-હસન.

હી. સ. ૬૦૭ થી ૬૨૮ વર્ષ ૧૧.

હક મૌલાના શાહજલાલુ દીનહસને દરેક રાજ્યોમાં પોતાના એલચીઓ મોકલ્યા. ખગદાદના ખલીફાએ ઇમામના એલ-

ચીને ઘણું માન આપ્યું. ઇમામે હમામખાના, ઇબ્રાહિમગાહે, મુસાફરખાનાઓ ચણાવી ઘણા લોકો ઉપયોગી ખાતાઓ સ્થાપ્યા. તેમણે હી. સ. ૬૧૮ માં જોમો સિદ્ધાર્યા.

૨૬ હક મૈલાના શાહ અલાઉદ્દીન મહમદ.

હી. સ. ૬૧૮ થી ૬૫૩ વર્ષ ઉપ.

હક મૈલાના શાહ અલાઉદ્દીન મહમદ દસ વર્ષની ઉમરે ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. તેમણે પણ વિદ્યા હુન્નર અને ન્યાય ખાતાઓમાં ઘણી પ્રગતી કરાવી ઇસમાઇલી દીનને ઘણી તરફી આપી. તેમણે હી. સ. ૬૫૩ માં જોમો સિદ્ધાર્યા.

૨૭ હક મૈલાના શાહ રકનુદ્દીન ખુરશાહ.

હી. સ. ૬૫૩ થી ૬૫૪ વર્ષ ૧.

હક મૈલાના શાહ અલાઉદ્દીન મહમદ બાદ હક મૈલાના શાહ રકનુદ્દીન ખુરશાહ ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. તેમના વખતમાં ચીનાઇ તાર્તરી હોલાકુખાનનું જોર ઘણું વધી ગયું હતું અને અનેક ઇસલામી રાજ્યોને તારાજ કર્યા હતાં તે આલ-મોત પર મોટા લશ્કર સાથે ચડી આવ્યો અને હક મૈલાના શાહ રકનુદ્દીન ખુરશાહે પોતાના ફરજદ હક મૈલાના શાહ શમશુદ્દીનમહમદને પોતાના બાદ વસી નીમી કુટુંબ સાથે ઇરાન ખંડ તરફ નિર્ભય સ્થળે મોકલી આપ્યા. અને ઇસમાઇલીઓની સખ્ત હાર થઇ અને ઇમામ શાહ રકનુદ્દીન ખુર-

શાહ તામે થયા. હી. સ. ૬૫૪. આ મુજબ ઇમામતનો ચોથા વિભાગનો અંત આવ્યો અને ઇમામતનો સુર્ય ઇરાન ખંડમાં પ્રકાશવા લાગ્યો.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

ઇમામેના રહેઠાણ પ્રમાણે વિભાગ પાંચમો.

૨૮ હક મૈલાના શાહ શમશુદીન મહમદ.

હી. સ. ૬૫૪ થી ૭૧૦ વર્ષ પદ.

ઇરાન ખંડમાં હક મૈલાના શાહ શમશુદીન મહમદ રહ્યા અને અનેક લોકોને પાક ઇસ્માઇલી દીનથી મુશરફ કાધા તેઓએ હી. સ. ૭૧૦ માં જોમો સફાર્યા.

૨૯ હક મૈલાના શાહ કાશમ શાહ.

હી. સ. ૭૧૦ થી ૭૭૧ વર્ષ ૬૧.

હક મૈલાના શાહ કાશમશાહના વખતમાં પીર શમસે હિંદુસ્તાનમાં ઘણા હિંદુઓને ઇસ્માઇલી દીનમાં વટલાવ્યા. તેમણે હી. સ. ૭૭૧ માં જોમો સફાર્યા.

૩૦ હક મૈલાના શાહ ઇસ્લામ શાહ.

હી. સ. ૭૭૧ થી ૮૨૭ વર્ષ પદ.

હક મૌલાના શાહ ઇસ્લામ શાહ પોતાના પીતા બાદ ઇમા-
મતની મસનદ પર આવ્યા, તેમના હુકમથી પીર સદરદીન
પીર તરીકે હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા અને પીર સતગુર નુર
અને પીર શમ્સે રોપેલ ઇસ્માઇલી દીનને ઘણો ફળદ્રુપ
બનાવ્યો અને ઇસ્માઇલી દીનમાં અનેક લોકોને દાખલ
કરીને ખોજ (ખ્વાજ) લકબ આપ્યું. શરૂઆતમાં પહેલ
વહેલું સિંધમાં કોટડા નામે ગામમાં જમાતખાનુ સ્થાપ્યું
અને ખ્વાજ નામે ઇસ્માઇલીઓ ઇસ્માઇલી દીન છડે ચેક
માનવા લાગ્યા. તેમણે ખોજ કોમના કોમી તથા ધાર્મિક
અકાયદો શીખડાવ્યા અને અનેક જીવોને દરખાને એટલે ઇમા-
મની પાસે લઇ જઇ ઇમામના દીદાર કરાવ્યા. હક મૌલાના
શાહ ઇસ્લામશાહે હી. સ. ૮૨૭ માં જોમો સફાર્યો.

૩૧ હક મૌલાના શાહ મહમદ બીન ઇસ્લામ શાહ.

હી. સ. ૮૨૭ થી ૮૬૮ વર્ષ ૪૧.

હક મૌલાના શાહ ઇસ્લામ શાહ બાદ હક મૌલાના શાહ
મહમદ બીન ઇસ્લામ શાહ ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. તેમના
વખતમાં પણ અનેક મુલકોમાં અનેક જાતીઓમાંથી લોકોને
ઇસ્માઇલી દીનમાં દાખલ કર્યા. તેમના વખતમાં પીર હસન
કબીરદીન હિંદુસ્તાનમાં પીર તરીકે ઇમામોની સેવા બજાવતા
હતા. હી. સ. ૮૬૮ માં ઇમામે જોમો સફાર્યો.

૩૨ હક મૈલાના શાહ મુસ્તન સરખીલ્લાહ (ખીજ)

હી. સ. ૮૬૮ થી ૮૮૦ વર્ષ ૧૨.

હક મૈલાના શાહ મહમદ ખીન ઇસ્લામ શાહ બાદ હક મૈલાના શાહ મુસ્તન સરખીલ્લાહ ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. પીર હસન કબરદીનની વક્ત થવાથી હિંદુસ્તાનમાં પીર તરીકે પીરતાજદીનને પીરનો જોમો આપવામાં આવ્યો પણ મુરીદોએ પીર તાજદીન ઉપર ખેડું તહોમત મુકવાથી પીર તાજદીનને માહું લાગ્યું જેથી પીઆલો પીને જીન્નત નહીન થવાથી હિંદુસ્તાનમાં અનેક સ્વાર્થી પીરોનું જોર વધી પડ્યું, જેથી ઘણી કફેડી રિયતી જણાઈ તે માટે મોમીનોની માગણીથી હકરાહ પર ચાલવા પીર તરીકે ફીંદીયાદ જવા મરદી નામે યુક ઇમામે પોતાના દસ્ત મુઆરકથી લખી આપી અને તેને પીર ગણીને તે યુકમાં લખેલા ફરમાનના હુકમ પ્રમાણે ચાલવા ફરમાવ્યું. ઇમામે હી. સ. માં ૮૮૦ માં જોમો સફાર્યો.

૩૩ મૈલાના શાહ અબ્દ સલામ.

હી. સ. ૮૮૦ થી ૮૯૯ વર્ષ ૧૯.

હક મૈલાના શાહ મુસ્તન સર ખીલાહ બાદ હક મૈલાના શાહ અબ્દ સલામ ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. તેમના વખતમાં પણ ઇસ્માઇલી દીનનો ઘણો ફેલાવો થયો. હી. સ. ૮૯૯ માં ઇમામે જોમો સફાર્યો.

૩૪ હક મૌલાના શાહ ગરીબ મીરજી.

હી. સ. ૮૯૯ થી ૯૦૨ વર્ષ ૩.

હક મૌલાના શાહ અબ્દુલ સલામ પછી હક મૌલાના શાહ ગરીબ મીરજી ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા તેમના વખતમાં ઇસ્માઇલી દીનનો ફેલાવો દીનપ્રતી દીન તરફી પામતો ગયો. તેમણે હી. સ. ૯૦૨ માં જોમો સફાર્યો.

૩૫ હક મૌલાના શાહ બુદરઅલી.

હી. સ. ૯૦૨ થી ૯૧૫ વર્ષ ૧૩.

હક મૌલાના શાહ ગરીબ મીરજી પછી હક મૌલાના શાહ બુદરઅલી ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા તેમણે ૧૨ વર્ષ ઇમામત ભોગવી. હી. સ. ૯૧૫ માં જોમો સફાર્યો.

૩૬ હક મૌલાના શાહ મુરાદ મિરજાં.

હી. સ. ૯૧૫ થી ૯૨૦ વર્ષ ૫.

હક મૌલાના શાહ બુદરઅલી બાદ હક મૌલાના શાહ મુરાદ મિરજાં ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા. તેમણે પાંચ વર્ષ ઇમામત ભોગવી. હી. સ. ૯૨૦ માં જોમો સફાર્યો.

૩૭ હક મૌલાના શાહ જુલશીકરઅલી.

હી. સ. ૯૨૦ થી ૯૨૨ વર્ષ ૨.

હક મૌલાના શાહ મુરાદ મિરજા બાદ હક મૌલાના

શાહ જીલ્લશીકારઅલી ઇમામતની મસનદ પર આવ્યા તેમણે ફક્ત એ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી. સ. ૯૨૨ જોમો સફારો.

૩૮ હક મૈલાના શાહ નુરદીનઅલી.

હી. સ. ૯૨૨ થી ૯૫૭ વષ ૩૫.

હક મઉલાના શાહ જીલ્લશીકારઅલી પછી હક મઉલાના શાહ નુરદીનઅલી ઇમામતની ગાદી પર આવ્યા. તેઓ નુરશાહ તરીકે મશહુર થયા. ઇમામ નુરશાહની વખતમાં ઇસ્માઇલી દીનદારો તેમના મુલાકાતે આવતા અને દીદાર મેળવી અશુભ સવામ હાંસલ કરતા. ત્યારે ઇમામશાહ હક મઉલાના શાહ નુરશાહ પાસે જઇ ગીરીયાઝારી કરી દીદાર કરવાને ભાગ્યશાળી બન્યા. તેમને ઇસ્માઇલી દીનની સેવા બજાવવા ફરમાન કરવામાં આવ્યું. જે મુજબ તેમણે ઇસ્માઇલી દીનને તરફી આપનારી ઘણી કોશિશ કીધી પણ ઇમામશાહ બાદ તેમના કેટલાક ફરજાંદોએ સ્વાર્થમાં ગુપ્ત થઇ ઇમામનો સાથો છોડી દેવાથી ગુમરાહ થઇ ગયાં.

હક મઉલાના શાહ નુરદીનઅલી શાહ ઉરફે મૈલાના શાહ નુરશાહે હી. સ. ૯૫૭ માં જોમો સફારો.

૩૯ હક મૌલાના શાહ ખલીલ્લાહઅલી.

હી. સ. ૯૫૭ થી ૯૯૩ વર્ષ ૩૬.

હક મૌલાના શાહ નુરદીનઅલી આદ હક મહિલાના શાહ ખલીલ્લાઅલી ઇમામતની મસનદપર આવ્યા તેમણે ૩૬ વર્ષ ઇમામત ભોગવી, હી. સ. ૯૯૩ માં જોમો સફાર્યો.

૪૦ હક મૌલાના શાહ નીઝારઅલી (ખીજા)

હી. સ. ૯૯૩ થી ૧૦૩૮ વર્ષ ૪૫.

હક મહિલાના શાહ ખલીલ્લાઅલી આદ હક મહિલાના શાહ નીઝાર ઇમામતની મસનદપર આવ્યા તેમણે ૪૫ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી સ. ૧૦૩૮ માં જોમો સફાર્યો.

૪૧ હક મૌલાના શાહ શૈયદઅલી.

હી. સ. ૧૦૩૮ થી ૧૦૭૧ વર્ષ ૩૩.

હક મહિલાના શાહ નીઝાર આદ હક મૌલાના શાહ શૈયદ અલી ઇમામતની મસનદપર જલવાગર થયા. તેઓએ ૩૩ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી. સ. ૧૦૭૧ માં જોમો સફાર્યો.

૪૨ હક મૌલાના શાહ હુસનઅલી.

હી. સ. ૧૦૭૧ થી ૧૧૦૬ વર્ષ ૩૫.

હક મૌલાના શાહ શૈયદઅલી આદ હક મૌલાના શાહ

હસનઅલી ઇમામતની મસનદપર આવ્યા તેમણે ૩૫ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી. સ. ૧૧૦૬ માં જોમો સદ્ધાર્મી.

૪૩ હક મૌલાના શાહ કાશમ અલી.

હી. સ. ૧૧૦૬ થી ૧૧૪૩ વર્ષ ૩૭.

હક મૌલાના શાહ હસનઅલી આદ હક મૌલાના શાહ કાશમઅલી ઇમામતની મસનદ પર ઘિરાજ્યા તેઓ ૩૭ વર્ષ ઇમામ તરીકે રહ્યા અને હી. સ. ૧૧૪૩ માં જોમો સદ્ધાર્મી.

૪૪ હક મૌલાના શાહ અબુ હસનઅલી.

હી. સ. ૧૧૪૩ થી ૧૧૮૪ વર્ષ ૫૧.

હક મૌલાના શાહ કાશમઅલી આદ હક મૌલાના શાહ અબુહસનઅલી ઇમામતની મસનદપર આવ્યા, તેઓને ઇરાનના શાહે કેરમાનના ગવર્નરનો હોદ્દો આપ્યો હતો જેથી ઇસ્માઈલીઓનો વગવરીસો ઇરાની રાજ્યમાં વધવા લાગ્યો. તેમણે ૫૧ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી. સ. ૧૧૮૪ માં જોમો સદ્ધાર્મી.

૪૫ હક મૌલાના શાહ અલીનાઅલી.

હી. ૧૧૮૪ થી ૧૨૩૩ વર્ષ ૩૯.

હક મૌલાના શાહ અબુહસનઅલી આદ હક મૌલાના શાહ અલીનાઅલી ઇમામ તરીકે ઘિરાજ્યા, તેમને કેટ-

લાક શ્મનોએ ઇસ્નાસરી મુદ્દાઓની સીખવણીથી હી. સ. ૧૨૩૩ માં યજ્ઞ શહેરમાં સહીદ કર્યા. ખુની ઓને ઇરાનના શાહે મોતની શિક્ષા કરી અને આગા શાહ હસનઅલીને પોતાના દરબારમાં બોલાવી તેમના પીતાની મહેલાત ગામની જગીર ઉપરાંત કુમ અને ખીજ ગામની હાકેમી સોંપી, અને પોતાની શાહજનની સાથે તેમના લગ્ન કરી આપ્યા.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

ઇમામોના રહેઠણ પ્રમાણે ઇમામતનો છઠો વિભાગ

૪૬ હક મૌલાના શાહ હસનઅલી.

હી. સ. ૧૨૩૩ થી ૧૨૯૮ વર્ષ ૬૫.

હક મૌલાના શાહ ખલીલ્લાઅલી બાદ હક મૌલાના શાહ હસન અલી ઇમામ તરીકે જલવાગર થયા. તેમને ઇરાનના શાહે ઉપર જણાવ્યા મુજબ ઘણું માન આપ્યું હતું પણ તેમના દુશ્મનો તે જોઈ શકતા નહિ અને જ્યારે ઇરાનનો શાહ વફાત પામ્યો અને નવો શાહ રાજ્ય ગાદીપર બેઠો ત્યારે ઇમામના દુશ્મનો શાહના કાન ભંભેરી ઇમામને હેરાન કરવા લાગ્યા. ઇમામે ઘણો વખત સહન કર્યું, પણ દુશ્મનોએ ઇમામની સતાવણી ચાહુ રાખી. અંતે હક મૌલાના શાહ હસનઅલી ઇરાન છોડી

હિંદુસ્તાનમાં આજ્યા આવ્યા અને મુંબઈમાં આવી રહ્યા મુંબઈમાં દરખાતું કરીધું જ્યાં હજારો મુરીદો તેમના દીદાર કરવા આવવા લાગ્યા. તેમને અંગ્રેજ સરકાર તરફથી હીઝ હાઇનેસનો ખીતાબ મળ્યો અને માસીક ૩૦૦૦નું સાલી આણું મળવા લાગ્યું. તેમણે ૬૫ વર્ષ ઇમામત ભોગવી હી.સ. ૧૨૯૮ માં જમો સફારો. તેઓને મુંબઈમાં હસનાબાદમાં દફન કરવામાં આવ્યા છે.

૪૭ હક મૌલાના શાહ અલીશાહ.

હી. સ. ૧૨૯૮ થી ૧૩૦૨ ૪ વરસ.

હક મૌલાના શાહ હસનઅલી બાદ ઇમામતની મસનદ પર હક મૌલાના શાહ અલીશાહ ખીરાજ્યા. મુંબઈ સરકારે તેમને મુંબઈની ધારા સભાના એક સભ્ય નિમ્મા હતા. તેઓએ હી. સ. ૧૩૦૨ માં પુનામાં જમો સિફારો.

૪૮ હક મૌલાના શાહ આગા સુલતાન

મહમદ શાહ કાયમુલ કિયામત સાહેબુલ અમ્ર

હાજર ઇમામ.

હક મૌલાના શાહ અલીશાહ બાદ હક મૌલાના શાહ સુલતાન મહમદ શાહ ઇમામતની મસનદ પર કકત સાત વર્ષની ઉમરે જલવાગર થયા. તેમનો જન્મ ૧૮૭૭માં કરાંચીમાં થયો હતો જે જગોએ તેમનો જન્મ થયો તે ટેકરી સુલતાન ટેકરી તરીકે ઓળખાય છે. વર્ષની ઉમરે વાઘસરાયની ધારા સભામાં સભાસદ તરીકે ખીરાજવા લાગ્યા અને

સરકારે કે. સી. એસ. આઇ નો ખેતાબ આપ્યો. તેમણે યુરોપ-
માં અનેક મુસાફરી કરી મોટા મોટા રાજ્યોના રાજા મહા-
રાજા અને રાજદ્વારી માણસોના સંબંધમાં આવ્યા અને
તેઓને પોતાના દોસ્ત બનાવ્યા. તેમણે અનેક પ્રસંગે સર-
કારને અનેક રીતે મદદ કરી છે. તેઓ જી. સી. એસ. આઇ એલ.
એલ. ડી. વીગેરે ઉંચા ખેતાબો ધરાવે છે. હાલની જરમન
હાકમાં તેમણે સરકારને ઘણી મદદ કરી છે જે મશહુર છે. તેમ-
ણે હિંદુસ્તાનની ઉન્નતી અથે ઘણી કાશેશ કીધી છે અને હિંદુ
મુસલમાનની એકયતા વધારવા તેમના ચાલુ પ્રયત્નોએ
હિંદુસ્તાનને ઘણો ફાયદો પહોંચાડ્યો છે. વળી તેઓએ
લખેલ “ઇન્ડિયા ઇન ટ્રાંઝીશન” પુસ્તક એક અત્યુત્તમ રાજ્ય
દ્વારી પુસ્તક ગણાય છે, અને તે ઉપરથી હિંદુસ્તાન માટે
તેમના પ્રયત્નો અને વિચારો કેવા ઉત્તમ છે તે જણાય છે.
તેઓ કેળવણી ખાતાઓને ઉદાર હાથેથી મદદ કરે છે
તેમજ બીજી સંખ્યાવતો માટે તેઓ ઘણા પ્રખ્યાત છે.
અને દુનીયામાં કોઈ પણ શખ્સ તેમના નામથી અગ્નણ્યો
ભાગ્યેજ હશે.

રાજ્ય, દેશ, સમાજ સુધારણા અને ઉન્નતીના તેમના પ્રય-
ત્નો ઉપરાંત ખોળ કોમની હાલની ચડતી સ્થિતી તેઓ નામ-
દારને આભારી છે. તેઓ નામદારના હાલના કાર્યો પ્રયત્નો અને
મજહબી ફરમાનો હાલના જમાનામાં મજહરે જાતે અલલાહની

ઓળખ આપે છે. તેમના મુરદો ગણવાને અભિમાન લેતા
 ઇમામી ઇસ્માઈલીઓ તેમના પાક સાયામાં અમન ચમનથી
 ફરે છે.

તે પાક હાજર ઇમામના નુરી વહદાનીયતના દરીયામાં
 મળી જવાને ઉત્સુક મૌમીનોની ઉમેદ પુરી થાય એવું તે
 પાક હાજર ઇમામ—

મઝહરે ઝાતે અદલાહ.

પાસે ઘણીજ અઘ્રીથી યાચો આ નાનું પુસ્તક સમાપ્ત
 કરીએ છીએ.

સમાપ્ત.

આફ્રીકાના અગાઉથી થયેલા અઃહકોના નામ.

૫૦૧ શેઠ હાશમ જમાલ કીશુમુ
 ૧ „ હાજીભાઇ વેલજી ફ્રાઈટ-
 પોરટલટોરો
 ૪ „ હાશમભાઇ મુલજી પાલીશા
 બુકેડી.

૩૪ „ હાં પીરભાઇ નુરમામદ
 મોમ્બાશા

૧ મુખી વલીભાઇ જમાલ
 ૧ „ વાલજી હીરજી
 ૧ શેઠ મેરાલીભાઇ કુરજી
 ૧ „ જનમામદભાઇ કાશમ
 ૧ „ ઝવેરભાઇ શામજી
 ૧ „ માવજીભાઇ રતનસી
 ૧ „ સેક્રેટરી ફાજલજમાલ
 ૧ „ ઝવેરભાઇ અલીભાઇ
 ૧ „ વસનજી અલીભાઇ
 ૧ „ કરમાલીભાઇ નયુ
 ૧ „ અલીભાઇ લાલજી
 ગાંગજી

૧ શેઠ ધાલાભાઇ વીસરામ
 ૧ „ હસનઅલીભાઇ પંજુ
 ૨૦ „ પીરભાઇ નુરમામદ
 ૧ „ માસ્તર હુશેન જમાલ

૩૪

૫ શેઠ મામદભાઇ અલી હાં
 મુશાઅલી ન્યુમેસી

૭ શેઠ કરમાલીભાઇ જમાલ
 અશેમ્મે

૧ „ ગાંગજી મેરાલી જંગપાર
 ૧ „ કરમાલી જમાલ
 ૧ „ પોપટભાઇ રામજી
 ૧ „ હાશમભાઇ ઇસમાલ
 ૧ „ રમતુલાભાઇ મામદ
 ૧ „ વસનજીભાઇ રામજી
 ૧ „ જમાલભાઇ કાશમ

૩૩ શેઠ આલીભાઇ બંદાઅલી
 જીન્ન

૧૨ „ રાશીદભાઇ ખમીશા
 ઇનકેમ્મે

૧૦ શેઠ આલીબાઇ બંદાચલી

જીન્મ

૫ ,, સાલેમામદ લધા

૩ ,, કારાબાઇ પ્રધાન

૩ ,, કા. વલીબાઇ ડાયા.

કમુલી

૩૩

૩૨ શેઠ મુખી ભીમજીભાઇ

હમીર કીલોશા

૫ ,, મુખી ભીમજીભાઇ

હમીર

૪ ,, કા. કાશમભાઇ નાનજી

૪ ,, લાલજી લધાની કુંઠ

૨ ,, મુખી જાફરભાઇ

પીરેદીના

૨ ,, મેગજી વીશરામ

૨ ,, લધા અબ્દલા.

૨ ,, માસ્તર આલી વીસરામ

૨ ,, મામદનથુ

૨ ,, પ્રેમજી નથુ

૧ ,, કરમાલી મેરાલી

૧ શેઠ મુખી લાલજી હીરજી

૧ ,, અબ્દલા વીશરામ

૧ ,, મેલુ વીરા ભોળાણી

૧ ,, રજબચલી ગાંડા

૧ માસ્તર મહમદ સવજી

લાલજી

૧ ગુલામહુસેન માહમદ

૩૨

૫ શેઠ કાશમભાઇ દેવજી

રતનસી ઇન્ડેયા

૧ ,, શા. કરીમભાઇ દેવજી

૧ ,, બંદાચલીબાઇ લાલજી

૧ ,, કરમાલીબાઇ પીરભાઇ

૧ ,, રેમતુલાબાઇ ખમીશા

૧ ,, કાનજીભાઇ હીરજી

કમ્પાલા

૫ જંગમાર

૮૮ મુખી હાશમભાઇ માવજી

૫ ઇતમાલી કાં. જીવજીભાઇ

લાલજી

૫ મુખી હાશમભાઈ માવજી

૫ શેઠ હાશમભાઈ ઇચ્છાહીમ
લાલજી

૪ ,, વીસરામ હીરજી એન્ડ
સન્સ

૧ ,, અબ્દુલઅલીભાઈ

હાસમ ભગત

૧ ,, ભગત હાશમ કાશમ
ભીમજી

૨ ,, હુશેનઅલીભાઈ ધર-
મશી હાશમાણી

૧ ,, મેઘજીભાઈ મહેરઅલી
જેઠા

૨ ,, મીશનરી ફાજલભાઈ
મામદ ઇચ્છાહીમ

૧ ,, મહમદઅલીભાઈ રેમ-
તુલાભાઈ

૧ ,, ફાજલભાઈ અબ્દુલા
અલારખયા

૧ ,, કાશમઅલી દાતુ ગાંગજી

૧ ,, શમશુદ્દીન કાસમઅલી

૨ ,, કા. મામદભાઈ સાલેહ
કાશમ

૧ શેઠ જાફરભાઈ મહેરઅલી
પીરણી

૧ ,, અબ્દુલ કરીમભાઈ
અલાદીન સાલેહ

૧ ,, ભગત જુમાભાઈ

ઇસમાઇલ

૧ ,, મહમદભાઈ હીરજી
ભોજાણી

૧ ,, અકબરઅલી મામદ-
ભાઈ હીરજી

૧ ,, હખીખભાઈ હીરજી હાજી

૧ શેઠ નજરઅલીભાઈ હીરજી
હાજી

૧ મુખી હશનઅલી વલી ધારશી

૧ ,, અલીદીનાભાઈ જાફર

૧ ,, કરીમભાઈ રતનસી

૧ ,, ગુલામ હુશન હાજી વીરા

૨૦ ,, કાસમભાઈ ગુલામ ફકતરી
તરફથી ગામેને ભેટ.

૧ ,, મુખ્યાશા જમાત

૧ ,, નરોખી ,,

૧ ,, કીસુમ ,,

૧ શેઠ કમ્પાલા જમાત

૧ „ ઠાંગા „

૧ „ ફાંગાની „

૧ „ શાશની „

૧ „ બાગામોઆ ,

૧ „ ધારશલામ „

૧ „ કીલ્વા „

૧ „ મુઝમખીક „

૧ „ હેલગોવામે „

૧ „ ઇનહાયમેન „

૧ „ પ્રીટારીયા „

૧ „ મળુંગા „

૧ „ માર્વેડ „

૧ „ કાશમભાઈ ગુલામ

દફતરી

૧ , ફેમ્યાવેટા

૧ „ ફેમ્યા ચાકેચકે

૨૫ શેઠ ધાલાભાઈ શ્વરાજ

૮૮

૧૧૦ શેઠ ઇસમાઈલભાઈ હાથ

તરફથી નેરોળો

૫ તારશ એ. અલીદીના

વીશરામ

૫ મુખી હુશેનભાઈ સુલેમાન

વીરજી

૨ મુખી વાલજી હીરજી એન્ડ

સન્સ

૨ શેઠ હખીખ કાસમ દેવજી

માસ્તર

૨ „ હુશેનમામદ જેઠા

૨ „ કાનજીભાઈ વીરજી

૨ „ શ્વરાજી લાલજીની કુપની

૨ „ જમાલભાઈ હીરજી

એન્ડ સન્સ

૨ „ અલીભાઈ આહમદની

પંકુની

૧ „ કા. હાસમભાઈ લાલજી

૧ „ હુસેનઅલીભાઈ હાથ

૧ „ હસનઅલી રેમતુલાદેધર

૧ , કાસમઅલી તુરમામદ

૧ „ ઇબ્રાહીમ પીરભાઈ

૧ „ અબ્દુલા ગુલામહુસેન

૧ „ અલીભાઈ લાલજી કાનજી

૧ „ કાનજીભાઈ ઝવેર

૧ „ શ્વરાજી વાલજી

૧ શેઠ મેરાલીભાઈ રેમતુલા
 ૧ ,, મામદભાઈ જીમાભગત
 ૧ ,, વસનજીભાઈ વેલજી
 ૧ ,, કાશમભાઈ અમરસી
 ૧ , તુરમામદભાઈ રેમતુલા
 ૫ મુખી ઇસમાઈલ જનમામદ

નૈવાશા

૨ શેઠ જમાલ બ્રધર્સી ,,
 ૫ મુખી સીદીભાઈ માહમદ
 ફાઈ હોલ

૧ શેઠ હુશેનસુલેમાન જમાલ,,
 ૫ મુખી વેલજીભાઈ વીરજી
 મહોતી

૫ શેઠ હાસમભાઈ કાજા કીસુમ
 ૧ ,, હાસમભાઈ મેરાલી
 ૧ ,, લધાભાઈ કાનજી
 ૧ ,, રેમતુલાભાઈ જીવા
 ૧ ,, વેલજીભાઈ કાશમ
 ૧ ,, દામજીભાઈ ગીગા
 ૧ ,, મદદઅલી સુલેમાનદામજી
 ૧ ,, દેવજી વાલજી એન્ડ સન્સ
 ૧ ,, સાલેમહમદ અલીભાઈ

૧ શેઠ કાશમભાઈ કાનજી એન્ડ
 સન્સ
 ૧ ,, ઇસમાઈલભાઈ શામજી
 ૧ ,, ગીગાભાઈ લાલજી
 ૧ ,, બાઈફાતમાબાઈ તુરમામદ
 ૧ ,, ગુલામહુશેન રેમતુલા
 નાનજી

૧ , હખીબભાઈ કાસમમાહમદ
 ૧ ,, કરમાલીભાઈ નથુ
 ૧ ,, અલીભાઈ રામજી કાનજી
 ૧ ,, ગુલામઅલી મહમદઅલી
 ૧ ,, જદવજીભાઈ શામજી
 ૧ ,, હસનઅલી અમરશી
 ૧ ,, હુસેનભાઈ સામજી
 ૧ ,, ગુલામહુશેન અલીભાઈ
 ૧ ,, હુશેનભાઈ નજરઅલી
 ૧ ,, અમદલા વલીમોહમદ
 ૧ ,, જનમામદ અલીભાઈ
 ૧ ,, મેરાલીભાઈ જીવરાજ
 એન્ડ બ્રધર્સી
 ૧ ,, મામદ અલીભાઈ ગુલામ
 ૧ ,, માહમદભાઈ માવજી
 ૧ ,, મનજી મહમદ એન્ડ
 સન્સ

૧ શેઠ ઇબારામ અલીભાઈ નથુ

૧ ,, સીદીભાઈ બાબુલ

૧ ,, હુશેનભાઈ કરમાલી

૧ ,, મેઘજીભાઈ આલમદની
કુંપની

૧ ,, શામજીભાઈ મામદ

૧ ,, અલીભાઈ નજરઅલી

૨ ,, સીદીભાઈ કાશમ કીખેજી

૧ ,, હસનઅલી હુશેનભાઈ
સુલેમાન

૧ ,, હસનઅલી ઇસમાઈલ

નથુ

૧ ,, કુંવરજીભાઈ કેશવજી

એન્ડ સન્સ

૧ ,, અમરસીભાઈ કુરજી

૧ ,, અલીભાઈ મામદમાનજી

૧ ,, ઇસમાઈલભાઈ હાજી

માસ્તર

૧ ,, જમાલ મામદ કરીમ

૧ ,, કાસમભાઈ વાલજી

૧ ,, કરમાલીભાઈ શીવજી

૧ ,, કાશમભાઈ હાશમ

૩ શેઠ ઇસમાઈલભાઈ હાજી

માસ્તર

મખાલે

૨ શેઠ પીરભાઈ અલીભાઈ

૧ ,, જુમાભાઈ જીવા

૧ ,, હાજીભાઈ મીરા

૧ ,, હશનઅલી ખલફાન

૧ ,, કાશમભાઈ શીવજી

૧ ,, અલીભાઈ સુંદરજી

૧ ,, શીવજીભાઈ સુંદરજી

૧ ,, શકુરભાઈ કાલા કુંપની

૧ ,, ઇશા જીવણુ ધરમસી

માનાનજરી

૨ ,, અલીભાઈ બાણુજી શામજી

બાગામોયા

૧૩ ,, મેરાલીભાઈ બાણુજી

કીસમાડિ

૧ મુખી આલીભાઈ વીશરામ

૧ ,, કા. જમાલભાઈ ડોસા

૧ ,, ઝવેરભાઈ શામજી

૧ ,, પીરભાઈ ડોશા ગોખીન

૧ ,, કા. તુરમામદભાઈ ડોશા

- ૧ મુખી અલીબાઇ વીરજી
 ૧ ,, કાનજીભાઇ ડોશા
 ૧ ,, લાલજીભાઇ ડોશા
 ૧ ,, ભાઇ મામદભાઇ બાવા
 ૧ ,, શામજી વેલજી
 ૧ ,, રેમતુલાભાઇ બાણુજી
 ૧ ,, પોપટભાઇ કલ્યાણુ
 ૧ ,, મેરાલીભાઇ બાણુજી
 ૦૧ શેઠ સુન્નેમાનભાઇ વીરજી
 એન્ડ સન્સ,
 મુઆશા

હિન્દુસ્તાન

- ૦ ધી આગાખાની ધાર્મિક
 લાઇબ્રેરી હ. એન. એમ.
 પુધવાણી ધોરાજી
 ૭ ,, રહીમભાઈ કરીમ વરતેજી
 કરાંચી
 ,, મુશાભાઈ આહમદ
 માહીમવાલા
 ,, શરીફભાઇ કાનજી સણો
 સરાવાલા

- શેઠ રહીમ કરીમ વરતેજ
 ,, હીરજીભાઇ જોશા
 ,, જનમામદભાઇ બાણુજી
 ,, મેરાલી બાણુજી
 ,, ઇસમાઇલભાઈ કરીમ
 ૧ ,, રતનશીભાઈ તુરમામદ
 માહીમ
 ૧ ,, એ. કે અમરશી લાલજી
 મદ્રાસ
 ૧ ,, શામજીભાઇ ઝીણા સાતોદ
 ૧ ,, પોપટભાઇ કાળા મેડકી
 ૧ ,, ધી સી. ઇ. ઇ. લાઇબ્રરી
 ખાખરડા
 હ. કરમાલીભાઇ વાલજી
 ૨ ,, વેલજીભાઇ રતનશી
 લોધીકા
 ૧ ,, સુખલાલ સંગજી
 ચોરવડોદરા
 ૨ ,, હુસેનભાઇ મામદ
 કરાંચી
 ૧ ,, ગુલામ હૈદરખંદાઅલી
 ૧ ,, કાશમભાઇ ગગાભાઇ ચુડા
 ૧ ,, મહમદભાઇ રતનશી
 નાગડકા

- ૧ શેઠ ખીમજીભાઈ રામજી
 ૧ ,, મોહનભાઈ ધારશી ટીકર
 ૧ ,, ધનજી દેવજી હાંક
 ૧ ,, અલીભાઈ કરમસી હાંક
 ૧ ,, સુંદરજી કાનજી પડાણા
 ૧ ,, શરીફ કાનજી ,,
 ૧ ,, જુઠા વેલજી ,,
 ૧ ,, મામદ સુંદરજી
 ૧ ,, અલીભાઈ સુંદરજી પડાણા
 ૧ ,, અમરસી વેલજી ,,
 ૧ ,, નજરઅલી કાળીદાશ
 ભોજાણી ધોલેરા
 ૧ ,, ગુલામઅલી કાલીદાશ
 ૧ ,, કરીમભાઈ લાલજી ,,
 ૧ ,, છગનભાઈ વસ્તા વાંદરા
 ૧ ,, રીવજીભાઈ વસ્તા મુખી
 ૧ ,, મામદભાઈ ધનજી મોટા
 દેવળીયા
 ૧ ,, જનમામદ કાશમ કરાંચી
 ૧ ,, ઇસુફઅલી મેઘજી ધોલરા
 ૧ ,, અલીભાઈ કુંવરજી
 આકોલા
 ૧ ,, કાસમ તારભાઈ તલશાણા
 ૧ ,, નજરઅલીભાઈ ડાયા ,,

- ૧ શેઠ મોહનભાઈ મામદભાઈ
 લોલયા
 ૧ ,, કાનજીભાઈ નાનજી માટી
 મારડ
 ૧ ,, નાથાલાલ ભાણુજી શાહપુર
 ૧ ,, અલીભાઈ કુરજી મજેવડી
 ૧ ,, સુંદરજીભાઈ જમાલ કણુજી
 ૧ ,, શામજીભાઈ મુળજી લાહ
 ,, અલાઉદ્દીન ટેલર
 સીયાલકોટ
 ૫ ,, મીઠાની એન્ડ કંપની
 ૧ ,, જેતુલાખદીનભાઈ તુરદાન
 પુના
 ૧ ,, કા. હખીખભાઈ મીઠા પુન
 ૧ ,, ઇમરામભાઈ ગીગા પુના
 ૧ ,, ધનજીભાઈ દેવજી હાંક
 ૧ મુખી વસનઅલી નારાયણ
 ભોજપર
 ૧ ,, પોપટભાઈ સુંદરજી ડોઢીઆ
 ૧ ,, ધરમશી ગુલમામદ પાલજી
 ૧ ,, જુમાભાઈ જીવા વરધા
 ૧ ,, અખદુલહુસેન નાનજી
 કરાંચી

૧ મુખી નાનજી કરીમ કરાંચી

૧ „ બંદાઅલીબાઇ અલાર-
ખયા „

૧ „ જનમામદ ધનજી „

૧ „ અલારખયા અલીબાઇ
વરદા

૧ શેઠ હુશેનબાઇ કરીમપીરબાઇ
થાણા

૧ „ હુશેનઅલી છગનબાઇ
હળવદ

૧ „ જીવાબાઇ જમાલ
અમદાવાદ

૧ „ રૂપસીબાઇ શવજી „

૧ „ ઇબ્રાહિમબાઇ આહમદ.

૧ „ અલ્લાદીન શામજી આગરા

૧ „ ગુલામહુશેન શકુરજીનાગદ

૧ એ. કે. દાતુ શી. ઇ. ઇ. રકુલ
ગુઆધર

૨ „ મુશાબાઇ મામદ અમદાવાદ

૧ „ ગાંગજીબાઇ કાશમ
રાજચરાડી

૧ શેઠ જેઠાબાઇ સવજી ચીત્રાવડ

૧ „ રમજનઅલી નદરઅલી
હથનઅલી ચીતળ

૧ „ હાશમ જમાલહમીદ ગણે

૧ „ મોતીબાઇ કાળા રવેમો

૨ „ કા. કાશમબાઇ પીરઆનીદ
ઝોરમાડા

૨૪ „ સીંધનામીશનરી થાવરબાઇ

ગુલામહુશન તરફથી હૈદરાબાદ

૨ મીસનરી થાવર

ગુલામહુશન

૧ કહાસમબાઇ લાલુઆણી

૧ મુખી સુલેમાનબાઇ બાનાણી

૧ મુખી બંદાઅલીબાઇ

ગુલામઆણી

૧ સયદ મહમદશા

૧૦ વોલીન્ટર મંડળીના પ્રેરી

ડન્ટ હુશેનબાઇ કરીમકાશમ

હૈદરાબાદ

૧ હૈદરાબાદ લાઇબ્રેરી „

૧ જાફરભાઈ મોહુઆણી	૧ શેઠ જનમામદ બાવા મસકત
૧ જનમામદભાઈ મુખી	૧ ,, હુશેન નાનજી થાજી
સાલેમહમદ	૧ ,, રજબઅલી ખાનમામદ,
૧ મામદભાઈ મુખી ગુલામ	૧ ,, વલીભાઈ ફાજલ કીયા-
હુશેન	મારી કરાંચી
૧ રમુભાઈ કાસમ શુમાર	૩ ,, મામદભાઈ જાફર મસકત
૧ ઇસમાઈલભાઈ હાશમ	૧ ,, ખુદાબક્ષભાઈ બલખ
૧ ગુલામઅલીભાઈ ગુલામ	ગુઆધર
હુસન	૧ ખાકી શૈયદ બાવા સાહેબ
૫ કચ્છકામડીયા રતનશીભાઈ	અહેમદઅલી પીરાણા
ઇબરામ કચ્છમુજ કેમ્પ	૧ અલીભાઈ કરમશી ઢાંક
૧ શેઠ હાસમભાઈ મીઠા પીર-	૧ શોમજી પ્રધાન ઇરંગા
મામદ આગરા	૨ અલાઉદ્દીન મુખી ટેલર
૨ ,, સુલતાન અબ્દુલ હુશેન	શીયાલકોટ
કવેટા	૧ રમજનઅલી ભાણુજી અંધેરી
૧ ,, નઝરઅલી ઝવેર શાહપુર	૧ મુખી મામદભાઈ પીર
૧ ,, અલીભાઈ જમાલ તવાઈ	ગુઆધર
૩ ,, અલીભાઈ રેમતુલા ગુઆધર	૧ અલીભાઈ કેશવજી આકર
૧ ,, ધનીણાભાઈ વલી ,,	૧ કાનજીભાઈ નાનજી સાયલા

- ૧ વલીભાઇ હંસરાજ „
 ૧ શી. ઇ. ઇ. લાઇબ્રેરી કમુલી
 ૧ વલીભાઇ જમાલ વરધા
 ૧ હરજી અલીભાઇ સીયાણી
 ૧ એમ. એસ. જીસઅ ઇસાની
 મસકટ
 ૧ સી. ઇ. રકુલ „
 ૫ નુરમામદ કાશમની કંપની
 બુકોઆ
 ૧ મુરાદઅલી શુલામદુશન
 બસરા
 ૧ મેરાલીભાઇ ભાણુજી „
 ૧ મનજીભાઇ વાલજી રતનશી
 મેલેઇમખાંડી
 ૧ મોહનલાલભાઇ મામદભાઇ
 લોલીયા
 ૧ કચ્છી કંડવા પાટીરા
 સુધારક યુવક વાર મંડળ
 કરાંચી.
 ૧ કણુખી લાલજી નાનજી „
 ૧ ખોજા ચાંગલાભાઇ હુશેન „

મશાકા આફ્રીકા.

- ૧ શેઠ હસન અલીભાઇ રામજી
 ૧ „ અબ્દરસુલ મુખી પીરમાઇ
 અમરસી
 ૧ „ ગાંગજીભાઇ કલ્યાણ
 ૧ „ જીમાભાઇ વાલજી
 ૧ „ નજરઅલીભાઇ માખવજી
 ૧ „ પોપટભાઇ જીવા
 ૧ „ નુરમામદભાઇ જીવાભીમજી
 ૧ „ લધાભાઇ વલીમામદ
 ૧ „ રેમતુલાભાઇ કરમાલી શરીફ
 ૧ „ જમાલભાઇ લાલજી
 ઓરમાડા
 ૧ માસ્તર વલીમામદ એમ.મુખી
 ૧ „ દાતુભાઇ એમ. ગુવાધર
 ૧ શેઠ કરમાલીભાઇ ઘેલા પાલીસા
 ૭ „ કરમાલીભાઇ ભીમજી
 ઇયુગી
 ૧ શેઠ કરમાલી ભીમજી
 ૧ „ જીમાભાઇ રેમુ

૧ શેઠ નુરમામદ હાશમ

૧ „ જાફરભાઈ વીરા

૧ „ હખીયભાઈ વીરા

૧ „ ગુલામહુસેન ઇમરામ

૧ „ મામદ વીરા

૭

૫૧ શેઠ મુખી મામદભાઈ

શાલેકાનજી જંગપાર

૫૦ „ ઇતમાદી કાઠ જીવણભાઈ
લાલજી

૧૫ „ હશનઅલી સાલેમાહમદ

પ્રેમજી ધારેસલામ

મુ'બઈના આહુકો.

૫૧ મુખી લાલજીભાઈ દેવરાજ

૫૧ શેઠ શાલેમામદ પદમશીની
કુપની.

૫૧ „ આલીજાનંદ શેઠ અલીભાઈ

મામદ રંગુનવાળા

૨૫ શેઠ મુરાદઅલીભાઈ

ગુલામહુસેન નગીનાવાળા

૨૫ શેઠ અન્નારખવાભાઈ રેમતુલા
મકલાઈ

૨૫ શેઠ કે. એસ. શીવજી

૨૫ „ રેમતુલાભાઈ મુળજી હ.
અલીમામદભાઈ

૨૫ „ હશનભાઈ લાલજી દેવરાજ

૨૫ „ મનજીભાઈ ડોસા અમદાવાદ
હ ઇ.પ્ર.હીમ

૨૫ „ નુરમામદભાઈ વીરજી
વેલમામદ

૨૫ „ નુરમામદભાઈ આમુલ

૨૫ „ કેશવજીભાઈ મામદ
પોરબંદરવાળા

૧૦ „ શાવભાઈ પીરભાઈ

૧૦ „ કરીમભાઈ લવજી કલકતા

૧૦ „ આઈ મોંઘીયાઈ કાઠજાફરભાઈ

૧૦ „ અલાદીનભાઈ મામદ

૧૦ „ કરીમભાઈ નથુ

૧૦ „ મુ. પુંગભાઈ જસરાજ

૫ „ જીવાભાઈ કુરજી

૫ „ ઇસમાઈલ લાલજી અર્ધસ

૫ „ હખીયભાઈ હીરજી

૫ „ મામદભાઈ

૫ „ હસનઅલી હાજીમામદ

ઇસમાઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળના જથ્થકના ગ્રાહકો
થઇ ઉત્તેજન આપનારા સદગૃહસ્થોના નામની યાદી.

મુ'અર્જના ગ્રાહકો.

નાં	નામ.
૨૫	મુખી લાલજીભાઇ દેવરાજ
૨૫	શેઠ હાજીમહમદભાઇ રહે- મતુલ્લા જૈનલાખદીન
૨૫	,, મીઠા એન્ડ કુાં
૧૦	,, સાલેમહમદભાઇ પદમ- સીની કુાં
૫	,, જાફરભાઇ શેરમહમદ
૫	,, પીરમહમદભાઇ હાસમ કરાંચીવાળા
૫	,, પુંજભાઇ જસરાજ મુખી
૫	,, વસન્તજીભાઇ બાપુ- લની કુાં
૫	,, કાસમભાઇ હાસમ મેવાવાળા
૫	મરહુમ શેઠ રેહમતુલ્લા- ભાઇ લાલજી દેવરાજ
૫	શેઠ જીવરાજભાઇ આસર

૫	શેઠ વલીમહામદભાઈલાડક મુખી
૫	શેઠ રેહમતુલ્લાભાઈ અલી- ભાઈ વારસ
૫	,, ઇસમાલભાઈ વીરજી માધાણી
૫	,, ઇસમાલભાઈ લાલજી પુટવાળા
૫	,, મહામદહુસેનભાઈ સુમાર શીવજી
૫	,, એમ. ગુલામહુસેનભાઈ અલીદીના જંગપાર- વાળા
૫	શેઠ મુરાદઅલીભાઈ ગુલા- મહુસેન નગીનાવાળા
૫	ધી વિદ્યા વિનોદ કલપ
૫	બાઇ મોંઘીબાઈ જાફર
૪	શેઠ કરમાલીભાઈ કલ્યાણ
૩	,, અલીમામદભાઈ ગુલા- મહુસેન ચાણુકુરમરા- વાળા

- ૨ શેઠ આમદભાઈ સાલેમહા-
મદ મીસ્ત્રી
- ૨ શેઠ કાસમઅલીભાઈ
મનજી નથુ
- ૨ ,, અલીભાઈ મહામદ
- ૨ ,, તુરમહામદભાઈ અલી-
મહામદ રંગવાળા
- ૨ ,, કરીમભાઈ ભીમજી
પુંજી
- ૨ ,, ગુલામહુસેનભાઈ
બંદાલી સોમજી
- ૨ ,, જનકરભાઈ મેરાલી
- ૨ ,, વીરજીભાઈ વેલમાહમદ
- ૨ ,, અબ્દુલ્લાભાઈ મહામદ
- ૨ ,, નવરોજઅલીભાઈ
હીરજી પલમ્પર
- ૨ ,, ફાજલભાઈ લધા
- ૨ ,, કાદરહુસેનભાઈ મેરાલી
મનજી
- ૨ ,, હુસેનભાઈ દેવજી
વાલજી સુતરવાળા

- ૨ શેઠ જનમહામદભાઈ
અલીભાઈ ચામડાવાળા
- ૨ ,, હાજીમહામદભાઈ
ફાજલ
- ૨ ,, ચતુરભાઈ સરીફ
- ૧ ,, ગુલામઅલીભાઈ વરીંદ
મુખી
- ૧ ,, હુસેનભાઈ મુસા
- ૧ શેઠ મહામદભાઈ વલી
નાઝર
- ૧ ,, પીરમહામદભાઈ વીરજી
હાજીયાણી
- ૧ ,, હસનઅલીભાઈ
પીરભાઈ
- ૧ ,, ધરમશીભાઈ પુંજી
રહવાલા
- ૧ ,, રજબઅલીભાઈ કાનજી
મુખી
- ૧ ,, દાઉદભાઈ કાનજી
ચાણા કુરમરાવાળા
- ૧ ,, અબ્દુલમહામદભાઈ
અલારખીયા

- ૧ શેઠ હખીયભાઇ લધા
કામડીયા
- ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઈ
હખીયની કુાં
- ૧ ,, હુસેનભાઇ નેણુસી
પીરભાઇ
- ૧ ,, જુમાભાઇ સોમજી
- ૧ ,, ધારશીભાઇ અનુ
સાદવાલા
- ૧ ,, જીવરાજભાઇ અલાદીન
પાકેવાળા
- ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઇ
વીરજી
- ૧ ,, બામુજીભાઇ જનનમ-
હામદ
- ૧ ,, અલીભાઇ રવજી
ધીવાળા
- ૧ શેઠ મેહરઅલીભાઇ લાલજી
- ૧ ,, જુમાભાઇ મહામદ
દમણીયા

- ૧ શેઠ કરમાત્રોભાઇ હીરજી
- ૧ ,, હાસમભાઇ નથુ
ટોપીવાલા
- ૧ ,, આમદભાઇ રેહમતુલ્લા
- ૧ ,, રાશીદભાઇ આડત
દેવજી
- ૧ ,, ખુશાલભાઇ મોતી
- ૧ ,, તુરમહામદભાઇ મનજી
ટોપીવાળા
- ૧ ,, રહીમભાઇ અલીભાઇ
ચાણુવાળા
- ૧ ,, રજનઅલીભાઇ કરીમ
- ૧ ,, રજબઅલીભાઇ ખીમજી
- ૧ ,, કરમાલીભાઇ રેહમ-
તુલ્લા મુરાજ
- ૧ ,, હાજીભાઇ મુખી અહુ
- ૧ ,, કરીમભાઇ વીરજી મુખી
- ૧ ,, ધંત્રીસભાઇ દાકદ હાજી
- ૧ ,, રજબઅલીભાઇ માણેક
જંગપારી
- ૧ ,, હસનઅલીભાઇ બચ્ચુ
રાજન

- ૧ શેઠ ઇસમાઇલભાઈ મુરજી
શરાશી
- ૧ ,, સુલેમાનભાઈ કાનજી
- ૧ ,, ભગત જોડાભાઈ અલાના
- ૧ ,, હસનઅલીભાઈ હાજી-
મહામદ
- ૧ ,, તુરમહામદભાઈ જીવા
- ૧ ,, નથુભાઈ મહામદ મુખા
- ૧ ,, મહામદભાઈ નીઝાર
- ૧ ,, અલીમાહમદભાઈ
દોસાલ
- ૧ ગુલામહુસેનભાઈ
અલાદીન
- ૧ ,, હાજીમામદભાઈ દાતુ
- ૧ ,, ઇબરામભાઈ શરીફ
- ૧ ,, અબ્દુલ્લાભાઈ જીવરાજ
- ૧ ,, નજરઅલીભાઈ શરીફ
- ૧ ,, એન. એચ. બખ્શી
ઇનજીનીયર
- ૧ ,, અલાદીનભાઈ ભાણુજી
ધીવાળા

- ૧ શેઠ રેહમતુલ્લાભાઈ વાલજી
- ૧ ,, મહેરઅલીભાઈ જમાલ
- ૧ શેઠ ગુલામહુસેનભાઈ
ભાણુજી
- ૧ ,, હાજીભાઈ ગુલામહુસેન
લાકડાવાળા
- ૧ ,, કરમાલીભાઈ કચરા
- ૧ ,, હાસમભાઈ મહામદ
- ૧ ,, વલીમહામદભાઈ
રાજપાલ
- ૧ ,, તુરમહામદભાઈ ઝવેર
- ૧ ,, અલીભાઈ અલાદીન
મુખી
- ૧ ,, કરમાલીભાઈ દાઉદ
ફાજલ દમણવાળા
- ૧ ,, હુસેનભાઈ જાફર
ફાજલ દમણવાળા
- ૧ ,, કાસમઅલીભાઈ નાનડ
- ૧ ,, અબ્દુલ્લાભાઈ રજબ
અલી દમણીયા

૧ શેઠ હાજીભાઈ કરીમ કાગઝવાળા	૫ શેઠ મહામદભાઈ હાસમ ચાંદુઆણી
૧ ,, રમજનઅલીભાઈ અલીભાઈ	૫ ,, હુસેનભાઈ વારસ મહામદ રેમુ
૧ ,, અલીમહામદભાઈ જુમા કરાંચીવાળા	૫ રમજન પ્રેસીડન્ટ દાતુભાઈ મુખી
૧ ,, પ્રેમજીભાઈ ગીગા દેવાણી કરાંચીના ગ્રાહકો.	૫ આલીગઢ ગુલામહુસેનભાઈ વારસ વલીભાઈ
૧૦૦ ,, ધી યંગ ઇસમાઈલી વોલનટ્રીયરો	૫ વારસ ઇબ્રાહમભાઈ વસી
૧૦ આલીગઢ અલીદીનભાઈ અલીમહામદ	૫ મુખી રેહમતુલ્લાભાઈ હુતફઅલી
૧૦ શેઠ રહીમભાઈ વારસ બસરીયા ફદુ	૫ શેઠ વેલજીભાઈ અલારખીયા
૧૦ ,, પી૦ અલાના બ્રધર્સ	૫ ,, અલારખીયાભાઈ અબદુલ્લા
૧૦ ,, અંદાઅલીભાઈ કાસમ	૫ શેઠ મેરાલીભાઈ ખીમાણી
૧૦ ,, અલીદાદભાઈ મુખી મામુ	૫ ,, બાનાભાઈ ભુલા ખીમાણી
૧૦ ,, સાબાનભાઈ મેહીબ	૫ ,, જાફરભાઈ સાજન
૧૦ મુખી સાજનભાઈ દામાણી	૫ ,, પીરભાઈ વીસરામ
૧૦ શેઠ ભુલાભાઈ ખીમાણી	૫ ,, સીવજીભાઈ પ્રેમજી
૮ ,, સુલતાનભાઈ અબદુલહુસેન	

૫ શેઠ રજાઅલીભાઈ લાડક
 ૫ ,, વાલજીભાઈ ખાકુ
 ૫ ,, હાસમભાઈ સાજન
 ૫ ,, લાલજીભાઈ સીવજી
 ૫ ,, બંદ અલીભાઈ મહામદ
 ૫ ,, લાડકભાઈ પુ'ન
 ૫ ,, કાં ઉધભાઈ સાલુ
 ૫ ,, વલીમહામદભાઈ
 મુખી સાલુ
 ૫ ,, હશનભાઈ મુખી મામુ
 ૩ ,, મેહદી હસન એન્ડ કુાં
 ૨ ,, અમદરસુલભાઈ સુલેમાન
 ૨ મીસનરી થાવરભાઈ
 ગુલામહુસેન
 ૨ શેઠ હખીભાઈ ગાંગજી
 ૨ ,, અલુભાઈ મોલુ
 ૨ ,, જીવરાજભાઈ લધા
 ૨ ,, નુરમહામદભાઈ જુસઅ
 ૨ ,, ફદુભાઈ ઉમેદઅલી
 ૨ ,, જીવરાજભાઈ હીરજી
 ૨ ,, મેરાલીભાઈ મહામદ

૨ શેઠ અલારખીયાભાઈ હાસમ
 ૨ ,, અલારખીયાભાઈ
 ઇસમાલ
 ૨ ,, અમદુલસકુર હાજી-
 અમદુલકાદર
 ૧ ,, અમદુલભાઈ
 ભલેદીના ખી. એ.
 ૧ ,, મોતીભાઈ જલ્લા મારતર
 ૧ ,, જાફરભાઈ એન્ડ કુાં
 ૧ ,, જનમહામદભાઈભાણુજી
 ૧ ,, વેલજીભાઈ ગુલામહુસેન
 ૧ ,, કરીમભાઈ વા. ઇબરાહીમ
 ૧ ,, વલીભાઈ ફાજલ
 ૧ શેઠ અલાદીનાભાઈ મુખી
 મામુ
 ૧ ,, ફદુભાઈ પીર ખાલકદીના
 ૧ ,, સઅગઅલીભાઈ મુખી
 રમજન
 ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઈ વર
 ૧ ,, મુરાદઅલીભાઈ વલી
 ૧ ,, ફકીરમહામદભાઈ વલી

- ૧ શેઠ હુસેનભાઈ કરીમ
 ૧ ,, મહામદભાઈ ગફર
     કરમાલી
 ૧ ,, હુસેનભાઈ નેમાણી
 ૧ ,, કાસમભાઈ મુખી
     મહામદઅલી
 ૧ ,, મુરાદઅલીભાઈ દાતુ
 ૧ ,, આમદભાઈ પીરદીના
 ૧ ,, જુમાભાઈ શરીફ
 ૧ ,, ઇબ્રાહિમભાઈ મહામદ
 ૧ ,, વાલજીભાઈ જસા
 ૧ ,, કરીમભાઈ વાલજી
 ૧ ,, જીવણુભાઈ સોમજી
 ૧ ,, અબુભાઈ ગુલામ
 ૧ ,, અલીનુંભાઈ વલી
 ૧ ,, હાસમભાઈ ગુલુ
 ૧ ,, હુસેનભાઈ મોંઘા
 ૧ ,, આસરભાઈ અબ્દુલ્લા
 ૧ ,, કાસમભાઈ ગુલામહુસેન
 ૧ ,, હમમદભાઈ ઇસમાલ
 ૧ ,, કારભાઈ કરીમ
 ૧ ,, ઇસાભાઈ નુર બહુ

- ૧ શેઠ ગદવજી ખીમજી
 ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઈ હરજી
 ૧ ,, અલીજીભાઈ ઇબ્રાહિમ
 ૧ ,, કેશવભાઈ જનુ
 ૧ ,, કાસમભાઈ મહામદ તેજ
 ૧ ,, મહામદભાઈ અલીદીના
     વલી
 ૧ ,, આગલાભાઈ હુસેની
 ૧ ,, શીવજીભાઈ સુમાર
 ૧ ,, કે. કૃષ્ણાણી
 ૧ ,, એફ. અલીદીના એન્ડ કું.
 ૧ ,, અલારખીયા અજાદીન
 ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઈ
     રેહમતુલ્લા
 ૧ ,, ખટાઈભાઈ અલારખયા
 ૧ ,, કાનજીભાઈ માહમદ
 ૧ ,, અબુમીઆં કરમાલી
 ૧ ,, હાશમ નાયા
 ૧ ,, ગફરભાઈ ખીમજી
 ૧ ,, હરજીભાઈ દેવરાજ
 ૨ ગુન (ખરમા)ના આહુકોં.
 ૨ શેઠ નાનજીભાઈ રતનશી
 ૨ ,, અબ્દુલ્લાભાઈ ફાજલ
 ૧ ,, વારસ જીવાભાઈ ભાણુજી

- ૧ શેઠ આલીગઢ અલીભાઇ
માહમદ
- ૧ ,, કામડીયા માહમદભાઇ
કુંવરજી
- ૧ ,, ,, ઇસમાલભાઇ
હકીમજી
- ૧ ,, પ્રેસીડેન્ટ ચકુભાઇ
માધવજી
- ૧ ,, વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ મામદ-
ભાઇ જસરાજ
- ૧ ,, લાલજીભાઇ જીવા
- ૧ ,, કુંવરજીભાઇ કચરા
- ૧ ,, કાનજીભાઇ વસ્તા
- ૧ ,, અબ્દુલ્લાભાઇ મામદ
- ૧ ,, હાસમઅલીભાઇ થારાણી
માસ્તર
- ૧ ,, મુમના જીવરાજભાઇ
ઇબરાહીમ ભાણુવડવાળા
- ૧ ,, રેમતુલાભાઇ મામદ
- ૧ ,, સુમારભાઇ બોધા
- ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઇ મામદ
- ૧ ,, મગનભાઇ મામદ

- ૧ શેઠ રજબઅલીભાઇ
ખાનમામદ
- ૧ ,, ગુલામહુસેનભાઇ નાનજી
મુખી
- ૧ ,, ફક્રજીભાઇ નાનજી
- ૧ ,, પીરભાઇ ગોરીદંજી
મરચંટ
- ૧ ,, માવજીભાઇ ઇસા
- ૧ ,, ઇસમાલભાઇ શીવજી
- ૧ ,, આમદભાઇ મોલેદીના
- ૧ ,, જમાલભાઇ કાળા
- ૬ ,, ઇબરામભાઇ સજુ
- ૧ ,, શીં ૬૦ ૬૦ લાયબ્રેરી
- ૧ ,, ઇસમાલભાઇ ગોવા
- ૧ ,, કામડીયા અલીભાઇ
જુદા જુદા ગામોના આહુકો.
- ૫૦ શેઠ પી. અલાના બ્રધર્સ-
બસરા
- ૧૦ ,, જાફરભાઇ લાંબા-કલકત્તા
- ૨ ,, મુસાભાઇ ઇસમાલ ,,
- ૫ ,, જી. એચ. મુખી
કોટડા સાંગાણી

૪ શેઠ ઇસમાલભાઈ જાફર	૧ શેઠ ઇબ્રાહીમભાઈ વાલજી
કુરલા	આમગાંવ
૪ „ લાલજીભાઈ બોધા-	૧ „ રાસીદભાઈ કાનજી-
નાગપુર	બલદીયા
૨ „ મેરાલીભાઈ પીરભાઈ-	૧ „ શીયા ઇં ઇસમાઈલી
ચાણા	લાયબેરી-ખાખરડા
૨ „ હમીરભાઈ લાખા-સીંધ	૧ „ મુસાભાઈ જાનમામદ-
૨ „ ગુલામહુસેનભાઈ છગન-	નવસારી
ચાનરોડ	૧ „ ખાનમામદભાઈ વીરજી-
૨ „ કામડીયા તેજભાઈ બીમજી	રમેલ
ગાંદીયા	૧ „ જેતુલાખદીનભાઈ તુર-
૨ „ ધરમશીભાઈ સામજી-	દીન-પુના સીટી
ઝોરમાડા	૧ „ કાસમભાઈ મામદ-
૨ „ મુખી તાજરભાઈ મામદ	વેસાવા
ગુઆધર	૧ „ મોહનભાઈ બોધારલાલ
૨ „ કામડીયા દાતુભાઈ મેર	૧ શેઠ ગુલામઅલીભાઈ કાળી-
૧ „ જાફરભાઈ દામજી-કારેપલી	દાસ ભોળાણી-ધોલેરા
૧ „ રેમતુલાભાઈ નથુ-પુના	૧ „ ઇસુઅલીભાઈ મેધજી-
૧ „ જાફરભાઈ મામદ-	ધોલેરા
સાતપાટી	૧ „ કાસમભાઈ ગીગા-
૧ „ મેરાલીભાઈ જાનમામદ	બસરા અસાર
વેસાવા	૧ „ મામદભાઈ જુમા-
	પ્રભાસપાટણ

- ૧ શેઠ નુરમામદભાઈ નાનજી-
ફેદરા
- ૧ ,, સખબલીભાઈ જાનમા-
મદ-કલ્યાણી
- ૧ ,, મુરાદઅલીભાઈ હસન-
અલી ધારેશ્વર
- ૧ ,, હસનઅલીભાઈ મહમ-
દઅલી લાયવાળા-સુરત
- ૧ ,, ઇમરામભાઈ રવજી-ઉના
- ૧ ,, સૈયદ બાવાસાહેબ અહ
મદઅલી-પીરાણા
- ૧ ,, માહદભાઈ નારણ-
દેવગામ
- ૧ ,, હાસમભાઈ ઇમરામની
કું.-ખેલગામ
- ૧ ,, નુરમામદભાઈ જીવા
એન્ડ સન્સ-સોલાપુર
- ૧ ,, મામદભાઈ મેરાલી-
અંજાર (કચ્છ)
- ૧ ,, મોહનલાલભાઈ મામદ-
લોલીયા

- ૧ શેઠ હશનભાઈ શરીફ-
ભાવનગર
- ૧ ,, રેમતલાભાઈ મુલ્લા-
કટંગી
- ૧ ,, સૈયદ નજીઅલી હૈદર
અલી-પીરાણા
- ૧ ,, સૈયદ મીરમીયા નજર-
અલી-પીરાણા
- ૧ ,, પી. મનજી પેથા-
દેસલપુર
- ૧ ,, મુસાભાઈ અલારખીયા
મંજલમંગવાળા
- ૧ ,, રેમતલાભાઈ મામદ-
કરમરી
- ૧ ,, અબ્દુલહુસેનભાઈ
જુમા-નાગબીડ
- ૧ ,, અલાદીનભાઈ બાબુ
લથાણા
- ૧ ,, હુસેનભાઈ કરીમ-
- ૧ ,, અલીભાઈ કાસમ-
સીનુગરા
- ૧ ,, ગુરમાલીભાઈ ગુલામહુ-
સેન-દમણ

૧ શેઠ ગદરભાઈ અબુ - ,

૧ ,, ગુમાભાઈ પીરભાઈ - ,

૧ ,, કરીમભાઈ જીણા - ,

૧ ,, દાઉદભાઈ જીણા - ,

૧ ,, હુસેનભાઈ ખુદાખાન-
ગુઆધર

૧ શેઠ વારસ મામદભાઈ -

ચારખાર

આફ્રીકાના આહુકો.

૩૦ શીયાઈ.છસમાઈલી કાઉનરીન્ઝ
મંગુગા

૨૫ શેઠ હખીખભાઈ કલ્યાણુ-

૨૫ ,, મામદભાઈ વઘ્યાં
-કંપ.ભા

૨૫ ,, હાસમભાઈ માધવજી -

૨૫ ,, હાસમભાઈ જમાલ -

૧૦ ,, અખ્દરસુત્રભાઈ સામજી
-હાંગા

૧૦ ,, હસનઅલીભાઈ ધરમસી
-ભાગામોયા

૧૦ ,, મેરાલીભાઈ લાલજી -
મુંબાસા

૧૦ શેઠ કાનજીભાઈ નાનજી -

ધારસલામ

૫ ,, રાસીદભાઈ અલાદીન -

છોલા

૫ ,, પીરભાઈ ડોસા-ગોખીન

૫ ,, અત્રીભાઈ હસનઅલી -
ભાગામોયા

૫ ,, ગદવજીભાઈ ધરમસી -

૨ ,, હુસેનભાઈ સમ્યુ
ધારસલામ

૨ ,, અલીભાઈ જીણા -

૧ ,, મહમદઅલીભાઈ ભહુ
-જંગખાર

૧ ,, હુસેનભાઈ સુલેમાન -
મુંબાસા

નવા થયેલા આહુકોના નામ.

૧ શેઠ દીદારઅલી ખલીલ્લાહ
અત્રી ખુરહાનપુર

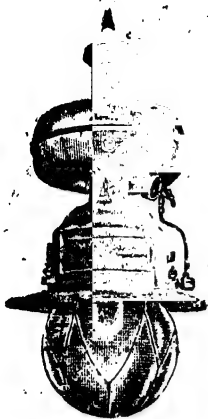
૧ ,, હાસમભાઈ મેરાલી
વઘવાણુ-સીટી

૧ ,, ગોકરભાઈ સામજી ભાયાવદર

૧ શેઠ અખ્દરહીમભાઈ કરમા-
 લીદાતુ ગુઆદર
 ૧ ,, અખ્દરહીમ કરમાલીદાતુ
 ગોવાધર
 ૧ ,, શીવજીભાઈ મનજી
 મુંબઈ.
 ૧ ,, ઇસમાલભાઈ મનજી
 એમ બોહીબો ઇસમભાઈ
 ૧ ,, મામદ એન્ડ
 કું. વેરાવલ
 ૧ ,, નુરમહમદભાઈ કાસમ
 એરમાડા
 ૧ ,, કાનજીભાઈ નાનજી
 સાયલા
 ૧ ,, વહીવટરદાસ ખાનમહ-
 મદ વીરજી હડાલા
 ૧ ,, શી. ઇ. ઇ મીત્રમંડળ
 મોહન ધારશી ટીકર
 ૧ ,, મુમના અલીજીરાજે
 મરેડીઆ મેલાનવાલ મજગામ

૧ શેઠ ઇસમાઈલી આગાખાન
 લાયજેરી મુદ્રા (કચ્છ)
 ૧ ,, કાનજીભાઈ નાનજી
 મોટીમારક
 ૧ ,, ઇસમભાઈ જમાલ
 વેરાવલ
 ૧ ,, મહમદઅલી ગુલામહુ-
 સેન કરાંચી સીટી.
 ૧ ,, કાસમભાઈ તારભાઈ
 તલશાણુ
 ૧ ,, કા નજરઅલીભાઈ
 ડાહ્યા તલશાણુ
 ૧ ,, જે કે ધનાણી મુંબઈ.
 ૧ ,, કાસમભાઈ વેલજી
 કંલાપુર

ઉપલા સદગૃહસ્થોનો આ તકે સામટો આભાર માન-
 વામાં આવે છે.

Bhimjibhai Ladha

KITSON LIGHT & STANDARD LIGHT FOR
SALE & HIRE CONTRACTOR FOR
WEDDING, DANCE, BALLS AND
FURNISHING THE BANGALOW.

FURNITURE BAZAR, CHUCKLA
STREET.

BOMBAY, No. 3.

ભીમજીભાઈ લઢા.

કીટસન લાઈટ તથા સ્ટાન્ડર્ડ લાઈટ વેચનાર તથા ભાડે આપનાર.

અમારે ત્યાંથી ૨૦૦૦ હજાર કેન્ડલ પાવરની કીટસન
લાઈટ તથા સ્ટેન્ડર્ડ લાઈટ ઘણાજ કીકાયત ભાવે વેચાતી
તથા ભાડેથી મળશે તેમજ દરેક વખતે લગ્ન, સરઘસ અથવા
મેળાવડા વીગેરે ખુશ હિંગામના પ્રસંગે કીકાયતે ભાવે ભાડેથી
પુરી પાડવામાં આવે છે. તેમજ તેને લગતો દરેક જાતનો સામાન
અમારે ત્યાંથી હરવખત તૈયાર મળશે. લખો યા મળો.

ભીમજીભાઈ લઢા.

ફરનીચર બજાર, ચકલા સ્ટ્રીટ,

મુંબઈ. નં ૩

લાયબ્રેરીમાં રાખવા લાયક પુસ્તકો.

			રૂ. આ. પા.
આગાખાની ખુલાઈનો ઝળકાટ ...	...	...	૧—૦—૦
આફતાબે હકીકત... ...	...	...	૦—૮—૦
આલમોતનો યોધો ...	...	...	૦—૮—૯
ફાઇમાઇ ખીલાફત ...	...	...	૦—૮—૦
ખુલ્લી ચીઠીનું લોપાળું ...	...	...	૦—૮—૭
કાખા તીમીર ભાસ્કર ...	...	...	૦—૮—૦
હાજર ઇમામની હિદાયત ...	...	...	૦—૪—૦
આગાખાન (ઇંગલીશ) ...	...	...	૦—૪—૦
હકીકતી ઇસ્લામી આયનો... ...	...	...	૦—૨—૦
ઇસ્લામી ઐક્યતા... ...	...	...	૦—૨—૦
અમર ફરમાન ઉપર ઉમ્મતની દ્રઢતા ...	...	...	૦—૨—૦
નુરે હકીકત ...	...	...	૦—૧—૦
આર્ય પ્રકાશની ઉદ્ધતાઈ ...	...	...	૦—૧—૦
કાખાનું ઠેકાણું આવેલું લેખું ...	...	...	૦—૧—૦

છપાતા પુસ્તકો.

આદમથી અલી

અરેબીઆ અને ઇમામત

આગાખાન (ગુજરાતીમાં)

લખો:-ઈસમાઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળ.
નીશાનપાડા રોડ, મુંબઈ ૬

વીસમી સદી માસિકની રટાઈલ પર બહાર પડતું સચિત્ર માસિક.

ખોળ સૌંદર્ય.

ખોળ કોમને લગતી ધર્મિક તથા સંસારિક ઉન્નતીના રસ્તાઓ સુચવતું ગમત સાથે જ્ઞાન આપતું ફોટાઓ તથા ચિત્રોથી ભરપૂર સચિત્ર માસિક દર ઇંગ્રેજી માસમાં બરાબર બહાર પડશે. લવાજમ હિંદુ-સ્તાન માટે રૂ. ૩). આફ્રિકા વિગેરે દેશાવર માટે રૂ. ૪ા).

લખો,

મેનેજર—“ખોળ સૌંદર્ય”.

જે. જે. હોસપીટલ સામે,

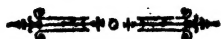
મુંબઈ નં. ૯.

છપાય છે.

છપાય છે.

છપાય છે.

ઈસમાઈલી સ્ત્રી શિક્ષક.

આપણી ખોળ કોમમાં સ્ત્રીકેળવણીનું સાહિત્ય ઘણું થોડું છે “ઈસમાઈલી બાળાશિક્ષણ” બહાર પડવા બાદ અને તે લોકપ્રિય થવાથી સ્ત્રીસાહિત્ય વધારવા તરફ અમારું લક્ષ ખેંચાંતા મજકુરખુક અમોએ જાણી તૈયાર કરી છે. જેમાં સ્ત્રી ઉપયોગી વિધવિધ

વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. અને દરેકે દરેક વિષયો સ્ત્રીઓને ખાસ વાંચવા યોગ્ય અને મનન કરવા યોગ્ય બદકે અભ્યાસ કરવા યોગ્ય હોવાથી દરેક દરેક ઘરમાં આ બુક સખવી જોઈએ. કીમત રૂ. ૧૧૧ પોસ્ટેજ ભુદં.

લખો:-હરજી પુંજ માસ્તર.

ઠે. જગસી વિસસમનો માળો, પેલે માળે,
મુંબઈ નં. ૯.

છપાય છે.

છપાય છે.

છપાય છે.

—❧ મઝહરે ઝાતે અલલાહ. મી—

આજ બુકની રૂ. ૨૫૦૦ કોપીના ગ્રાહકો અગા-
ઉથીજ થઈ ગયેલા હોવાથી અને ખીજી એક હજાર
બુકના નવા ગ્રાહકો થવાથી ખીજી આવૃત્તી છપાવવી
શરૂ કરી છે. અને જેટલા ગ્રાહકો થાય તેટલીજ કોપી
છપાવવાની હોવાથી જેઓ ગ્રાહકો થવા માંગતા હોય
તેમણે તુરત લખી મોકલવું.

લખો:-હરજી પુંજ માસ્તર.

ઠે. જગસી વીસસમનો માળો, પેલે દાદરે,
મુંબઈ નં. ૯.

